

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1 - Prehľad negociačných kapitol

Príloha č. 2 - Politický, inštitucionálny a právny rámec postavenia Slovenska v EÚ

Príloha č. 3 - Ekonomika, financie a konkurencieschopnosť

Príloha č. 4 - Rozpočtové vzťahy s EÚ

Príloha č. 5 - Vnútorný trh EÚ

Príloha č. 6 - Sociálne aspekty

Príloha č. 7 - Školstvo, veda a výskum, kultúra

Príloha č. 8 - Prírodné zdroje

Príloha č. 9 - Infraštruktúra

Príloha č. 10 - SR a EÚ vo svete

Príloha č. 11 - Spravodlivosť a vnútorné veci

Príloha č. 12 - Zoznam skratiek

Príloha 1 - Prehľad negociačných kapitol

Počas Konferencie o pristúpení 15.2.2000 prezentovala SR Všeobecnú negociačnú pozíciu k rokovaniu o vstupe. Za referenčný dátum pre prijatie *acquis communautaire* bol stanovený dátum 1.1.2004. Rokovania s EÚ boli postupne otvorené v rámci 31 negociačných kapitol.

Tabuľka č.4

	Názov negociačnej kapitoly	otvorená	uzavretá
1.	Voľný pohyb tovaru	1. polrok 2001	1. polrok 2001
2.	Voľný pohyb osôb	1. polrok 2001	1. polrok 2001
3.	Slobodné poskytovanie služieb	2. polrok 2000	1. polrok 2001
4.	Voľný pohyb kapitálu	2. polrok 2000	1. polrok 2001
5.	Právo obchodných spoločností	1. polrok 2001	1. polrok 2001
6.	Hospodárska súťaž	1. polrok 2000	2. polrok 2002
7.	Poľnohospodárstvo	1. polrok 2001	2. polrok 2002
8.	Rybné hospodárstvo	2. polrok 2000	2. polrok 2000
9.	Doprava	2. polrok 2000	1. polrok 2002
10.	Dane	1. polrok 2001	1. polrok 2002
11.	Hospodárska a menová únia	1. polrok 2001	1. polrok 2001
12.	Štatistika	1. polrok 2000	1. polrok 2000
13.	Sociálna politika a zamestnanosť	1. polrok 2001	1. polrok 2001
14.	Energetika	1. polrok 2001	2. polrok 2001
15.	Priemyselná politika	2. polrok 2000	2. polrok 2000
16.	Malé a stredné podnikanie	1. polrok 2000	1. polrok 2000
17.	Veda a výskum	1. polrok 2000	1. polrok 2000
18.	Vzdelávanie a odborná príprava	1. polrok 2000	1. polrok 2000
19.	Telekomunikácie a informačné technológie	2. polrok 2000	1. polrok 2001
20.	Kultúra a audiovizuálna politika	1. polrok 2000	2. polrok 2000
21.	Regionálna politika	1. polrok 2001	2. polrok 2002
22.	Životné prostredie	1. polrok 2001	2. polrok 2001
23.	Ochrana spotrebiteľa a zdravia	2. polrok 2000	2. polrok 2000
24.	Spravodlivosť a vnútorné záležitosti	1. polrok 2001	1. polrok 2002
25.	Colná únia	2. polrok 2000	1. polrok 2001
26.	Vonkajšie (zahraničné) vzťahy	1. polrok 2000	1. polrok 2000
27.	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika	1. polrok 2000	1. polrok 2000
28.	Finančná kontrola	1. polrok 2001	2. polrok 2001
29.	Finančné a rozpočtové ustanovenia	1. polrok 2001	2. polrok 2002
30.	Inštitúcie	1. polrok 2002	1. polrok 2002
31.	Ostatné	2. polrok 2002	2. polrok 2002

Členské štáty EÚ si v rámci negociačných rokovaní uplatnili voči SR prechodné obdobia v rámci kapitoly 2 - Voľný pohyb osôb (voľný pohyb pracovníkov), kapitoly - 9 Doprava (nákladná cestná doprava) a kapitoly 7 - Poľnohospodárstvo (priame platby).

Naopak, SR počas prístupového procesu do EÚ vynegociovala prechodné obdobia v kapitole 3 – Slobodné poskytovanie služieb (minimálna výška náhrad), kapitole 4 – Voľný pohyb kapitálu (nadobúdanie poľnohospodárskej pôdy a lesov cudzincami), kapitole 6 – Hospodárska súťaž (štátna pomoc), kapitole 7 – Poľnohospodárstvo (fungovanie systému skladiskového záložného listu a tovarového záložného listu, zdravotné podmienky výroby čerstvého mäsa a jeho uvádzania na trh), kapitole 10 – Dane (znížená sadzba dane z pridanej hodnoty, oslobodenie medzinárodnej osobnej dopravy od dane z pridanej hodnoty, aproximácia daní z cigariet, registrácia platiteľa dane z pridanej hodnoty, znížená sadzba spotrebnej dane), kapitole 14 – Energetika (minimálne zásoby ropy) a kapitole 22 – Životné prostredie (kvalita ovzdušia, nakladanie s odpadmi, zhodnocovanie obalových materiálov, kvalita vôd, limity na vypúšťanie niektorých nebezpečných látok do vôd, čistenie komunálnych odpadových vôd, obmedzovanie znečisťovania životného prostredia priemyslom a manažment rizík, prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia, obmedzenie emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia, odpady z elektrických a elektronických zariadení).

Príloha č 2. - ku kapitole Politický, inštitucionálny a právny rámec postavenia Slovenska v EÚ

2a – Voľby do Európskeho parlamentu

Európsky parlament zohráva kľúčovú úlohu pri vytváraní európskej legislatívy, keďže spolu s Radou EÚ schvaľuje legislatívne návrhy Európskej komisie. Väčšina legislatívy, ktorá platí v členských štátoch EÚ pochádza práve z európskej úrovne. Lisabonská zmluva (vstúpila do platnosti v decembri 2009) navyše výrazne posilnila význam Európskeho parlamentu, jeho právomoci sa rozšírili najmä v oblasti zákonodarstva, rozpočtu Európskej únie a medzinárodných zmlúv.

Voľby do Európskeho parlamentu, ako jedinej priamo volenej inštitúcie EÚ, sa konajú každých päť rokov. Voľby na území SR sa konali od vstupu do EÚ dvakrát, v roku 2004 a 2009.

Krátko po vstupe do EÚ sa 13. júna 2004 v Slovenskej republike uskutočnili prvé voľby, v ktorých bolo na území SR zvolených 14 poslancov (SMK 2 mandáty, SDKÚ 3 mandáty, SMER 3 mandáty, ĽS-HZDS 3 mandáty, KDĽ 3 mandáty). Volebná účasť 16,96 % oprávnených voličov SR bola najnižšia v celej EÚ.

Druhé voľby do Európskeho parlamentu na území SR sa uskutočnili 6. júna 2009. Celková účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 vo všetkých členských štátoch EÚ dosiahla 43 %, čo predstavovalo historické minimum. Napriek tomu, že si SR polepšila volebnú účasť oproti predchádzajúcim európskym voľbám z roku 2004 na 19,64 %, opäť bola na Slovensku najnižšia z celej EÚ. Vo voľbách v roku 2009 boli na území SR zvolení poslanci za ĽS-HZDS (1 mandát), SMER-SD (5 mandátov), SDKÚ-DS (2 mandáty), SMK (2 mandáty), SNS (1 mandát), KDĽ (2 mandáty).

Počet poslancov volených na území SR sa pre volebné obdobie v rokoch 2009 – 2014 znížil zo 14 na 13. Zníženie počtu poslancov súviselo so vstupom Bulharska a Rumunska do Európskej únie v roku 2007. Pristúpením týchto štátov do EÚ sa zmenili počty zástupcov jednotlivých členských štátov volených do Európskeho parlamentu. Vzhľadom na pristúpenie Chorvátska do EÚ 1. júla 2013 dôjde po voľbách v roku 2014 opäť k zmene zloženia Európskeho parlamentu, počet 13 mandátov za SR však aj napriek novému výpočtu ostane nezmenený.

S cieľom zvýšiť účasť občanov na voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2014 bola v roku 2013 odsúhlasená zmena termínu konania volieb do Európskeho parlamentu tak, aby sa voľby nekonali v termíne, v ktorom by mohla byť účasť vo viacerých členských krajinách negatívne ovplyvnená štátnymi sviatkami. Európske voľby sa tak budú v roku 2014 konať v celej EÚ termíne 22. – 25. mája 2014. Na území SR sa uskutočnia v sobotu 24. mája 2014. Európsky parlament už v septembri 2013 zahájil celoeurópsku kampaň, ktorej zámerom

je zvýšiť informovanosť občanov o práci Európskeho parlamentu a povzbudiť ich k účasti na voľbách.

V súvislosti s prípravou na európske voľby v roku 2014 vydala Európska komisia v marci 2013 oznámenie s odporúčaniami v záujme posilnenia demokratickej legitimity rozhodovacieho procesu EÚ, podpory celoeurópskej diskusie a zvýšenia volebnej účasti. Európska komisia v nich okrem iného vyzvala európske politické strany, aby v dostatočnom predstihu pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2014 predstavili svojich kandidátov na predsedu Európskej komisie. Európsky parlament schválil v júli 2013 politické uznesenie, ktoré ide v línii s odporúčaniami Európskej komisie.

V septembri 2013 boli zverejnené najnovšie výsledky prieskumu verejnej mienky Eurobarometer, ktoré potvrdili predchádzajúce zistenia, že myšlienke nominácie kandidátov európskych politických strán na predsedu Európskej komisie je naklonených 55 % respondentov v EÚ (v SR 53%), pričom až 70 % respondentov v EÚ, rovnako aj v SR, by v budúcnosti privítalo priamo voleného predsedu Európskej komisie. Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2014, prvé od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy, budú mať mimoriadny význam aj z toho dôvodu, že občania EÚ v nich budú mať možnosť zhodnotiť doterajšiu prácu EÚ na prekonanie finančnej a hospodárskej krízy a jej následkov. Výsledky volieb môžu ovplyvniť formovanie budúcnosti EÚ na dlhé obdobie.

2b – Vývoj dôvery k EÚ

Za najpozitívnejší výsledok európskej integrácie považuje najviac Slovákov voľný pohyb osôb, tovaru a služieb v EÚ. Slovenskí občania sa stotožnili s európskou menou euro. K vysokej dôvere občanov SR k EÚ prispieva predovšetkým skutočnosť, že Slováci vnímajú EÚ ako združenie demokratických krajín, z ktorých veľká časť má dlhoročné demokratické tradície a vyššiu politickú kultúru, ako je tomu na Slovensku. Od vstupu do EÚ síce dôvera v EÚ na Slovensku klesá, napriek tomu však stále prevyšuje európsky priemer. Pokles dôvery v EÚ je v SR dôsledkom hlavne nenaplnených očakávaní na strane občanov. Slovenskí občania majú v porovnaní s európskym priemerom a najmä v porovnaní s občanmi ekonomicky rozvinutých severských krajín oveľa väčšie očakávania od EÚ najmä v oblasti zvyšovania životnej úrovne (zvýšenie kúpnej sily resp. vyššie platy) a tvorby pracovných miest. Slováci patria od vstupu do EÚ k najväčším podporovateľom ďalšieho rozširovania EÚ.

Vysokú mieru dôvery dlhodobo prechovávajú slovenskí občania k inštitúciám EÚ. Táto dôvera je vyššia v porovnaní s dôverou k domácim inštitúciám ako aj v porovnaní s výsledkami prieskumov v ostatných členských krajinách EÚ. Najvyššiu dôveru majú Slováci dlhodobo k Európskemu parlamentu, pričom ide o paradox, pretože vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 aj v roku 2009 bola na Slovensku zaznamenaná najnižšia volebná účasť v rámci celej EÚ. V roku 2009 bola pritom dôvera k Európskemu parlamentu v SR najvyššia z celej EÚ.

2c – Komunikácia občan a EÚ, Národný konvent o EÚ

Komunikácia občan a EÚ

V roku 2003 bolo na Úrade vlády SR zriadené Euroinfocentrum a v roku 2004 začal svoju činnosť Národný konvent o EÚ. Euroinfocentrum pri komunikácii s verejnosťou o záležitostiach EÚ spolupracovalo so Zastúpením Európskej komisie na Slovensku a Informačnou kanceláriou Európskeho parlamentu. Vydávalo brožúry a letáky, resp. iné tlačoviny, ktoré sa delili podľa komunikačných aktivít a informačných požiadaviek obyvateľov, spravovalo internetovú stránku o EÚ, callcentrum a projekt „Európske roky“. Vzhľadom na existenciu centier Europe Direct nebolo v SR potrebné zriaďovanie viacerých vládnych informačných centier, vládne Euroinfocentrum bolo riadiacou jednotkou pre realizáciu celej komunikačnej politiky o EÚ v SR. V novembri 2010, na základe tzv. kompetenčného zákona (403/2010 Z. z.) prešla na MZV SR pôsobnosť v oblasti „koordinácie realizácie politik Európskej únie“. V roku 2012 bolo Euroinfocentrum zrušené, klesá aj počet centier Europe Direct.

MZVaEZ SR je na základe podpisu delegačnej dohody z novembra 2010 sprostredkovateľským orgánom pre program Management partnership. Ide o jeden z nástrojov činností členských štátov spojených s podporou európskych hodnôt, ktorý je zameraný na posilnenie koordinácie medzi členskými štátmi a Európskou komisiou v oblasti komunikácie s verejnosťou o otázkach EÚ. V rámci Management partnership získavajú členské štáty prostriedky na komunikáciu o Európe a európskej politike. V rámci úsporných opatrení Európska komisia pozastavila program Management partnership od roku 2014 a na financovaní komunikačno-informačných aktivít sa bude spolupodieľať formou tzv. „strategických partnerstiev“, ktoré si vyžadujú finančný príspevok od členského štátu.

Národný konvent o európskej budúcnosti Slovenska 2001-2003

Národný konvent o európskej budúcnosti Slovenska bol prvou inštitucionálnou platformou v SR pre celospoločenskú diskusiu o EÚ, o konkrétnych otázkach a výzvach vyplývajúcich pre SR z členstva v EÚ, za účasti predstaviteľov všetkých hlavných segmentov verejného života – politických strán, exekutívy, parlamentu, mimovládnych organizácií, cirkví, záujmových združení, predstaviteľov samospráv, hospodárskeho a kultúrneho života. Výsledkom činnosti Národného konventu je v súčasnosti o.i. odovzdávanie dobrých skúseností, vďaka ktorým sa Národný konvent stal "vývozným" produktom Slovenska. Z iniciatívy Slovenska boli vytvorené Národné konventy o EÚ v Čiernej Hore, Moldavsku a na Ukrajine, návrh na vytvorenie takejto diskusnej platformy bol ponúknutý aj Macedónsku a Albánsku.

Národný konvent o EÚ 2004 – 2008

Národný konvent o EÚ (ďalej „NK o EÚ“) nadviazal v roku 2004 na činnosť Národného konventu o európskej budúcnosti Slovenska, ktorý fungoval v rokoch 2001-2003. Predsedom NK o EÚ bol podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Vzhľadom na nadrezortný charakter jeho gestorom bol Úrad vlády SR, ktorý zabezpečoval aj jeho financovanie.

V rokoch 2004 - 2006 činnosť NK o EÚ organizačne zabezpečovala Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku prostredníctvom 9 pracovných skupín v rôznych oblastiach a plenárnych zasadnutí v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí SR, ktorých počet bol od roku 2005 rozšírený na 11. Celkovo sa v tomto období uskutočnilo 20 zasadnutí pracovných skupín, 2 plenárne zasadnutia a 3 elektronické diskusie. Do ich práce sa zapojilo viac ako 220 predstaviteľov z rôznych oblastí verejného života. Závery činnosti pracovných skupín boli spracované do 10 politických odporúčaní pre pozície SR ku konkrétnym agendám EÚ a v 3 informačných materiáloch k vplyvu Ústavnej zmluvy EÚ na sektorálne politiky.

V roku 2006 sa v rámci konventu uskutočnilo 38 podujatí. Prvé plenárne zasadnutie bolo venované téme „Súčasný stav a budúcnosť jazykovej komunikácie v rozširujúcej sa EÚ“. Druhé plenárne zasadnutie sa venovalo problematike rozšírenia Schengenského režimu a jeho dôsledkom.

Na základe rozhodnutia vlády SR aktivity NK o EÚ od roku 2007 zabezpečovala Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V priebehu troch mesiacov (september – december 2007) zrealizovala celkovo 20 podujatí: 4 konferencie, 7 seminárov a 9 okrúhlych stolov. Podujatia boli zamerané na nasledovné témy: rozšírenie Schengenského priestoru, európska susedská politika v kontexte regionálnej politiky, vedomostná spoločnosť, čerpanie fondov EÚ v národnom strategickom referenčnom rámci 2007 – 2013, energetická bezpečnosť, príprava na vstup do Eurozóny, klimatické zmeny, 50. výročie podpisu Rímskych zmlúv a inštitucionálna reforma EÚ.

V roku 2008 sa v rámci NK o EÚ uskutočnilo 18 podujatí, z toho 7 konferencií a 11 seminárov v šiestich mestách - v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove, Nitre, Zvolene a Sládkovičove.

V tejto organizačnej forme, prostredníctvom jednotlivých podujatí, však NK o EÚ postupne strácal na svojej efektívnosti a klesal záujem členov NK o EÚ o jeho činnosť. Nebolo zabezpečené pokračovanie diskusie o zložitých tematických okruhoch, ktoré nebolo možné vyriešiť jedným podujatím a dospieť k jednotnému stanovisku a odporúčaniam pre vládu SR. Možno konštatovať, že sa táto forma činnosti NK o EÚ neosvedčila, čo nakoniec spôsobilo prerušenie jeho činnosti až do 9.5.2013, kedy bola jeho činnosť na plenárnom zasadnutí obnovená. Hlavným motívom pre obnovenie činnosti bolo zintenzívnenie diskusií o budúcom smerovaní EÚ, prehlbovaní integrácie najmä v súvislosti s dobudovaním EMÚ a tiež záujem vyhodnotiť 10 rokov členstva SR v EÚ.

V rámci nového Národného konventu boli vytvorené tri pracovné skupiny:

1. Súčasný výzvy pre Európu – prehľadovanie integrácie a jej perspektívy.
2. Slovensko v procese európskej integrácie po 10 rokoch od vstupu do EÚ.
3. Slovenské predsedníctvo v Rade EÚ v roku 2016 – šance a možnosti.

Najbližšie plenárne zasadnutie Národného konventu sa uskutoční 6.5.2014, pričom na ňom bude predstavená Hodnotiaca správa o 10 rokoch členstva SR v EÚ.

2d Postavenie a úloha samosprávy po vstupe SR do EÚ

Vstup do EÚ výrazne ovplyvnil aj agendu obcí a miest. Spektrum zverených kompetencií, spojený s presunom výkonu služieb na úroveň miestnej územnej samosprávy zasiahol vplyv Európskej komisie a jej inštitúcií, najmä v presahu na realizáciu vnútroštátnych stratégií, ktorých predpokladom úspešnej realizácie je:

- úzka spolupráca s partnermi v území,
- zapojenie regionálnych a miestnych orgánov,
- prenos výkonu politík na lokálnu úroveň, čo najbližšie k občanovi,
- distribúcia, šírenie a zdieľanie informácií na funkčnej osi Európska komisia – štát – Združenie miest a obcí Slovenska (ďalej „ZMOS“) a Únia miest Slovenska - obce/ mestá – občan

Vstup SR do EÚ ale v konečnom dôsledku výrazne pomohol politicky i prakticky posilniť úlohu miestnej územnej samosprávy v štruktúre verejnej správy. Dôkazom bola aj cieľená alokácia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a komunitárnych programov EÚ, ktoré boli účelovo viazané na miestnu územnú samosprávu, na obce a mestá, ako aj združenia miest a obcí.

Významným aspektom vstupu do EÚ bolo zapojenie sa Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest Slovenska do aktivít Výboru regiónov EÚ. Mestá a obce SR tak získali možnosť prostredníctvom svojich zástupcov vstupovať do procesov prípravy legislatívy na európskej úrovni, či už na úrovni komisií Výboru regiónov, alebo jeho Plenárneho zhromaždenia. Za prínos Výboru regiónov možno považovať aj priame prepojenie samospráv na najvyššie štruktúry EÚ, čo prispieva k podpore integračných procesov nielen prostredníctvom členských štátov, ale aj profesných združení, ktoré zastrešujú slovenské obce a mestá.

ZMOS a Únia miest Slovenska získali prístup a zapojili sa do realizácie projektov financovaných z európskych zdrojov, ktoré sa týkajú širokého spektra aktivít miestnej samosprávy. Za zmienku stoja najmä projekty z oblasti budovania kapacít vo vybraných oblastiach, vzdelávania volených predstaviteľov a odborných zamestnancov samospráv, ktoré je aj Európskou komisiou považované za jednu z priorit.

Členstvo v EÚ prinieslo vyššiu podporu priamej cezhraničnej spolupráce miest a obcí, najmä prostredníctvom programu Európa pre občanov, v ktorom došlo v posledných dvoch rokoch k výraznému nárastu úspešných žiadateľov zo strany slovenských miest a obcí. SR realizovala samostatný cyklus vzdelávacích a informačných aktivít, ktoré zviditeľňovali tento program ako nový nástroj financovania miestnej územnej samosprávy.

Prvok EÚ však modifikoval aj vzájomné vzťahy samosprávy a štátu a nastavením určitých mantinelov pri rokovaní viedol k zúženiu manévrovacieho priestoru. Najmä protikrizové opatrenia - napr. v súvislosti Maastrichtskými kritériami a z nich vyplývajúcimi rozpočtovými obmedzeniami - negatívne ovplyvnili finančnú nezávislosť samospráv a často viedli k snahám o opätovnú centralizáciu.

2e – Účasť SR na rozhodovacích procesoch v EÚ a zastúpenie SR v inštitúciách EÚ

Účasť SR na rozhodovacích procesoch v EÚ

Úspešné presadzovanie záujmov SR je podmienené efektívnym systémom koordinácie záležitostí EÚ na národnej úrovni. Z postavenia SR ako člena EÚ vyplynula potreba aplikovať pomerne zložitý rozhodovací mechanizmus a určiť postup koordinácie európskych záležitostí na národnej úrovni tak, aby umožňoval SR aktívne ovplyvňovať politiku EÚ a participovať na tvorbe a schvaľovaní jej legislatívnych aktov.

Legislatívny základ upravujúci pravidlá tvorby stanovísk SR k legislatívnym a nelegislatívnym aktom EÚ predstavuje ústavný zákon č. 397/2004 Z.z. o spolupráci NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ a zákon NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NR SR v znení neskorších predpisov. Stanovujú základný rámec spolupráce pri predkladaní návrhov pozičných dokumentov SR do NR SR, pri ich schvaľovaní a pri informovaní NR SR o záležitostiach EÚ.

Prvý mechanizmus pri tvorbe stanovísk k legislatívnym návrhom Európskej komisie v podmienkach SR bol prijatý vládou SR krátko po vstupe do EÚ v novembri 2004 (uznesenie vlády SR č. 1120/2004). Vytvoril rámec pre pôsobenie zástupcov SR na rokovaní pracovných skupín, zasadnutiach COREPER-u a ministerských radách EÚ. Osvedčila sa práca rezortných koordinačných skupín a Komisie pre záležitosti EÚ v podmienkach MZV SR, ktoré v modifikovanej podobe fungujú dodnes. Koordináciu agendy na politickej úrovni zabezpečovala Ministerská rada vlády SR pre záležitosti EÚ.

V októbri 2007 prijala vláda SR Revidovaný mechanizmus tvorby stanovísk k návrhom aktov schvaľovaných Radou EÚ v podmienkach SR (uznesenie vlády SR č. 884/2007), ktorý zohľadňoval skúsenosti nadobudnuté počas pôsobenia SR v orgánoch a inštitúciách EÚ a lepšie definoval niektoré modalities spolupráce zúčastnených strán.

V roku 2013 (uznesenie vlády SR č. 627/2013) bol prijatý materiál Systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stav koordinácie realizácie politik. Reflektuje pôsobnosť MZVaEZ SR v oblasti koordinácie politik EÚ (novela zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy z novembra 2010) a skúsenosti nadobudnuté po takmer 10 rokoch členstva SR v EÚ. Pri tvorbe materiálu bolo hlavnou snahou zefektívniť tvorbu stanovísk, aj s výhľadom na predsedníctvo SR v Rade EÚ v roku 2016. Predkladané pravidlá predstavujú základný rámec vzťahov v procese koordinácie európskej agendy v podmienkach ústredných orgánov štátnej správy. Súčasne rešpektujú špecifický charakter a organizačnú štruktúru rezortov a poskytujú potrebnú mieru flexibility. V porovnaní s minulou úpravou sú nové pravidlá po formálnej stránke prehľadnejšie, spracované v paragrafovej podobe. Po obsahovej stránke boli zavedené tzv. strategické úrovne Rezortnej koordinačnej skupiny a Komisie pre európske záležitosti, ktorých úlohou je zabezpečiť politickú koordináciu hlavných bodov európskej agendy rezortov. Väčší dôraz sa kladie na prípravu predbežného stanoviska, v ktorom by mali byť včas identifikované dopady návrhov európskej legislatívy na SR, vrátane dopadov na podnikateľské prostredie. Nové pravidlá umožňujú zástupcom neštátneho sektora, vrátane sociálnych partnerov, účasť na zasadnutiach rezortných koordinačných skupín a ukladajú rezortom zaraďovať návrhy predbežných stanovísk do medzirezortného pripomienkového konania tak, aby sa k nim mohlo vyjadriť čo najširšie spektrum zainteresovaných.

Ďalším dôležitým prvkom, ktorý by mal zefektívniť prípravu stanovísk a znížiť súvisiace administratívno-technické nároky je elektronický portál. Jeho úlohou je zabezpečiť prehľadné uchovávanie aktov EÚ spolu s národnými pozíciami a vytvoriť interaktívny priestor pre pripomienkovanie stanovísk. Vytvorenie takéhoto systému v podmienkach SR je nevyhnutné aj pre potreby zabezpečenia prehľadnej a rýchlej komunikácie vo vzťahu k príprave a výkonu predsedníctva SR v Rade EÚ v roku 2016. MZVaEZ SR, ako hlavný koordinátor európskych záležitostí, má zodpovedať za vytvorenie a správu elektronického systému v podmienkach ústredných organizácií štátnej správy. Vybudovanie a zabezpečenie prevádzky elektronického systému je v súčasnosti prioritnou úlohou vo vzťahu k zefektívneniu procesu tvorby stanovísk k legislatívnym aktom EÚ.

Personálna politika

Vstupom Slovenska do EÚ 1.5.2004 bolo potrebné obsadiť v štruktúrach európskych inštitúcií a orgánov početné pozície. Charakter viacerých z nich si vyžaduje politickú nomináciu, ktorá je plne v kompetencii členského štátu (člen Európskej komisie, zástupcovia SR v Európskom parlamente, sudcovia Súdneho dvora EÚ, zástupca v Dvore audítorov Európskych spoločností, zástupcovia v Európskej centrálnej banke, zástupcovia v Európskej investičnej banke, zástupcovia v Európskom hospodárskom a sociálnom výbore, zástupcovia vo Výbore regiónov, zástupcovia v Eurojuste). Ostatné miesta sú obsadzované na základe výberových konaní alebo na základe vyslania (vyslaní národní experti a stážisti pôsobiaci v inštitúciách a agentúrach EÚ).

Pri rozšírení v roku 2004 Európska komisia určila novo prijatým štátom 7 ročné prechodné obdobie (2004-2010) na obsadenie minimálneho smerného čísla voľných pracovných miest v rámci Európskej komisie, ktoré bolo potrebné naplniť do konca roku 2010 (pre Slovensko bolo vyčlenených 279 z celkových 3400 pracovných miest). Toto smerné číslo SR úspešne naplnilo už v roku 2008. Obsadené však boli najmä posty na nižších úrovniach, na postoch v rámci vyššieho a stredného manažmentu stále nie je SR dostatočne zastúpená. Za úspech možno považovať obsadenie postu generálneho riaditeľa v rámci Európskej komisie (od 1.1.2014) - riaditeľ Spoločného výskumného centra je zástupcom SR. Toto riaditeľstvo je kľúčové pre budúcnosť európskej vedy a zároveň strategicky dôležité pre Slovensko a jeho vedu.

V obsadzovaní postov v strednom a vyššom manažmente Európskej komisie je Slovensko v porovnaní s krajinami V4 najúspešnejšie pri zohľadnení ich podielu na počte obyvateľov. Pri porovnaní s podobne veľkými krajinami ako Fínsko, Dánsko či Írsko je však vidieť markantný rozdiel. Ambíciou SR je zabezpečiť lepšie zastúpenie na týchto pozíciách.

Pracovné miesta na Generálnom sekretariáte Rady a v Európskom parlamente mimo priamo nominovaných boli postupne obsadzované uchádzačmi, ktorí úspešne prešli výberovými konaniami. Tieto inštitúcie nevyčlenili „smerné čísla“ pre krajiny, ktoré sa stali súčasťou EÚ v roku 2004 a nevydávajú ani oficiálne štatistiky svojich zamestnancov, čím je prehľadnosť nášho zastúpenia v týchto inštitúciách malá. Postupne v priebehu desiatich rokov úroveň zastúpenia SR v Generálnom sekretariáte Rady EÚ dosiahla 75 Slovákov (59 úroveň administrátor - AD a 16 úroveň asistent - AST) a v Európskom parlamente 156 Slovákov (70 AD, 59 AST a 27 akreditovaných asistentov poslancov Európskeho parlamentu).

Rozhodnutím Rady pre všeobecné záležitosti zo dňa 26.7.2010 v zmysle čl. 27 (3) Zmluvy o EÚ bola vytvorená Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ďalej „ESVČ“). Tvorená je personálom Generálneho sekretariátu Rady, Európskej komisie a dočasne vyslaným personálom z diplomácií členských štátov (1/3 personálu služby).

V rokoch 2011 až 2013 bolo pre voľné konkurzy dostupných celkovo 835 miest, o ktoré sa uchádzali aj diplomati z členských štátov. Vypísané boli konkurzy na riadiace i nižšie posty v ústredí a na delegáciách EÚ, personál rotoval a k tomu vznikali nové posty buď konverziou, alebo ich zriadením. V júli 2013, kedy Vysoká predstaviteľka pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku C. Ashtonová predstavila Revíziu ESVČ, dosiahlo zastúpenie diplomatov členských štátov v ESVČ 32%. Slovensko má v službe pôsobiacich 14 pracovníkov (4 pracovníkov z národnej diplomacie, 3 pracovníkov na úrovni AD, 3 na úrovni AST a 4 zástupcov na kontrakt). Na úrovni veľvyslanca EÚ v súčasnosti nemá SR zastúpenie.

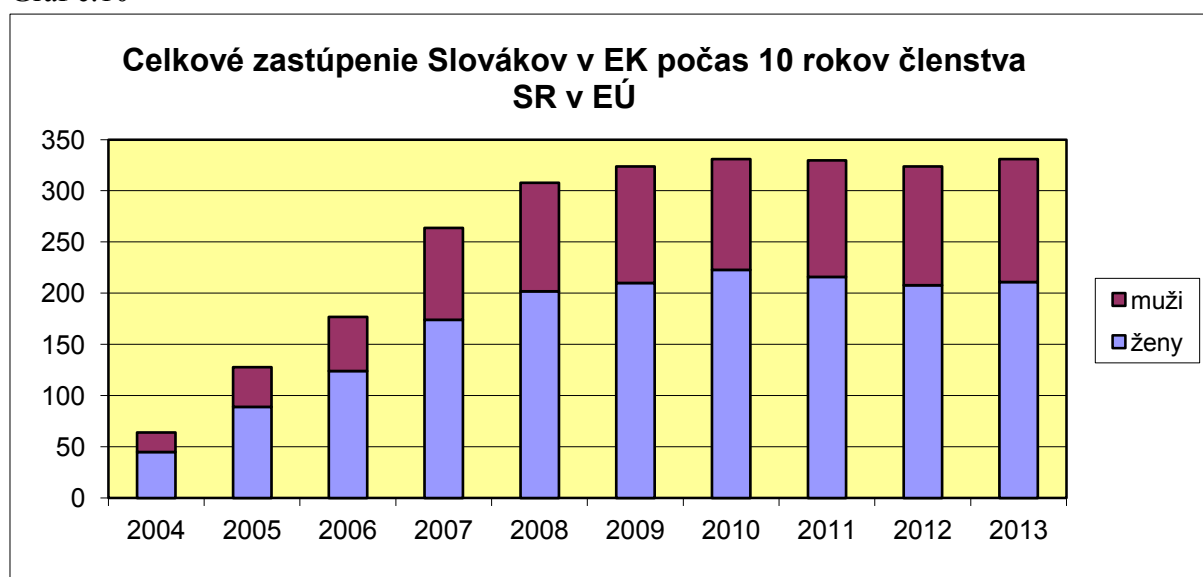
V roku 2013 pracovalo vo všetkých inštitúciách a orgánoch EÚ podľa odhadov okolo 650 občanov SR.

Tabuľka č.5

Celkové zastúpenie Slovákov v Európskej komisii počas 10 rokov členstva SR v EÚ:

ROK	Celkový počet	Z toho:			
		žien	%	mužov	%
2004	64	45	70,31	19	29,69
2005	128	89	69,53	39	30,47
2006	177	124	70,06	53	29,94
2007	264	174	65,91	90	34,09
2008	308	202	65,58	106	34,42
2009	324	210	64,81	114	35,19
2010	331	223	67,37	108	32,63
2011	330	216	65,45	114	34,55
2012	324	208	64,20	116	35,80
nov. 2013	331	211	63,75	120	36,25

Graf č.10

Zdroj: MZVaEZ SR

Predpokladom k zvýšeniu personálneho zastúpenia Slovenska v inštitúciách EÚ, najmä na manažérskej úrovni, by mohlo byť vytvorenie určitého „kritického množstva“ zamestnancov v riadiacich funkciách, ktorí následne postupne prostredníctvom lobingu, vzájomným informovaním sa, podporovaním a odporúčaním dosiahnu významné zastúpenie krajiny v inštitúciách EÚ. Je si však potrebné uvedomiť, že preferenčné obdobie pre SR bolo ukončené, zásadný nárast personálneho zastúpenia Slovenska v inštitúciách EÚ preto nie je možné očakávať.

2f – Harmonizácia a aproximácia práva EÚ

Pristúpenie SR k EÚ malo značný vplyv na právny poriadok SR. Odo dňa vstupu sa pre SR stali záväzné všetky ustanovenia zakladajúcich zmlúv a aktov prijatých orgánmi zriadenými podľa zakladajúcich zmlúv, ktoré boli prijaté pred dňom pristúpenia – t.j. do 1. mája 2004 (okrem prechodných ustanovení a výnimiek, ktoré sú zakotvené v prístupovej zmluve). Momentom pristúpenia prevzala SR záväzok rešpektovať zásadu lojálnej spolupráce zakotvenú v článku 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ (predtým článok 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva), na základe ktorej sú v spojení s článkom 288 Zmluvy o fungovaní EÚ (predtým článok 249 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva) členské štáty povinné prijať všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo aktov inštitúcií EÚ.

V ústavnoprávnej rovine došlo k novele niektorých článkov Ústavy SR (novela 90/2001 Z. z.). Ústavným predpokladom harmonizácie slovenského právneho poriadku s právom EÚ je v podmienkach SR článok 7 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého sa preberanie právnych záväzných aktov EÚ, ktoré vyžadujú implementáciu, vykonáva zákonom alebo aproximačným nariadením vlády SR.

Lisabonskou zmluvou rozšírila EÚ práva svojich občanov vytvorením inštitútu Európskej občianskej iniciatívy. Nariadenie 211/2011 o iniciatíve občanov sa uplatňuje od apríla 2012 a upravuje podmienky pre uplatnenie práva občanov EÚ obracať sa na Európsku komisiu so žiadosťou, aby navrhla legislatívu v oblasti, kde takúto právomoc má (napr. životné prostredie, poľnohospodárstvo, doprava alebo verejné zdravie). Iniciatívu občanov musí podporiť aspoň 1 milión občanov EÚ z významného počtu členských štátov - aspoň 7 členských štátov z celkového počtu 28 krajín EÚ. V každej z týchto krajín je potrebné zozbierať stanovený minimálny počet vyhlásení o podpore (v SR 750 násobok počtu poslancov v Európskom parlamente, t.j. $13 \times 750 = 9750$ podpisov).

Pokiaľ ide o zákony a sekundárne právne akty, v nadväznosti na zmluvu o pristúpení nových členských štátov, najmä na čl. 2 aktu o pristúpení, bola SR povinná zosúladiť vnútroštátnu legislatívu s právom EÚ, najmä so sekundárnymi právnymi aktmi orgánov EÚ.

V nadväznosti na tento záväzok prijala vláda SR dňa 13. júla 2005 po prvýkrát svojim uznesením Návrh na určenie zodpovednosti ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci za aplikáciu a prijatie opatrení na vnútroštátnej úrovni k nariadeniam EÚ a rozhodnutiam EÚ, ktorým stanovila zodpovednosť jednotlivých štátnych orgánov k vyššie uvedeným aktom. Následne sú približne na polročnej báze (2x za kalendárny rok) prijímané uznesenia vlády SR, ktoré určujú zodpovednosť jednotlivých štátnych orgánov vo vzťahu k predmetným právnym aktom EÚ. V súčasnosti je v procese schvaľovania 18. aktualizácia návrhu na určenie zodpovednosti.

V otázke záväzku na zosúladenie legislatívy SR s právom EÚ v spojení s čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ v časti týkajúcom sa smerníc, vláda SR prijala dňa 10. júla 2002 po

prvýkrát uznesením Návrh na určenie gestorských ústredných orgánov štátnej správy zodpovedných za transpozíciu smerníc a vypracovanie tabuliek zhody k návrhom slovenských všeobecne záväzných právnych predpisov. Predmetné návrhy sú podobne ako v prípade nariadení a rozhodnutí prijímané približne na polročnej báze. Dňa 26. septembra 2013 prijala vláda SR 24. aktualizáciu návrhu na určenie gestorstva.

Vytvorený bol inštitút aproximačného nariadenia, ktorého cieľom bolo urýchliť legislatívny proces pri prijímaní potrebných právnych predpisov v oblasti aproximácie práva. Aproximačné nariadenie vlády SR je špecifickým prvkom v právnom poriadku SR, pretože podľa zákona č. 19/2002 Z. z., ktorým sa ustanovujú podmienky vydávania aproximačných nariadení vlády SR v znení neskorších predpisov ním možno ukladať povinnosti. Napriek tomu, že ostatné limitujúce faktory vzťahujúce sa na nariadenia vlády SR, ako napr. nemožnosť upravovať kompetencie štátnych orgánov alebo nemožnosť stanovovať sankcie, zostávajú aj pri aproximačných nariadeniach vlády SR zachované, sú inštitútom, ktorý je v praxi značne využívaný. Za obdobie od vzniku tohto inštitútu bolo prijatých viac ako 800 aproximačných nariadení vlády SR. Informácia obsahujúca súhrnný prehľad o prijatých aproximačných nariadeniach vlády SR za jednotlivé polročné obdobia, aj s informáciou o zámere ich prijímania na ďalší polrok, je predkladaná Národnej rade SR. Aproximačné nariadenia vlády SR umožnili preberať ustanovenia príloh smerníc prostredníctvom odkazu podľa § 3 ods. 3 zákona č. 19/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov. Takýto odkaz zjednodušil prácu legislatívnych útvarov jednotlivých ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy pri preberaní smerníc, keďže namiesto doslovného prepisovania technických údajov, zoznamov inštitúcií či vzorov tlačív bolo možné uviesť len odkaz na príslušnú prílohu smernice, v ktorej sa tieto údaje nachádzajú.

Podľa zákona č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku EÚ v znení zákona č. 606/2004 Z. z. platí nevyvrátiteľná právna domnienka o znalosti uverejnených právne záväzných aktov EÚ, pričom okresné úrady ich majú povinnosť sprístupniť každému, kto o to prejaví záujem. Nadobudnutím účinnosti nariadenia Rady (EÚ) č. 216/2013 zo 7. marca 2013 o elektronickom uverejňovaní Úradného vestníka EÚ sa stal autentický a spôsobuje právne účinky výlučne úradný vestník uverejnený v elektronickej podobe. Takýmto spôsobom je teda zabezpečená aj zásada dostupnosti Európskeho práva pre každého, koho sa môže potenciálne týkať.

Nariadenia, smernice a rozhodnutia EÚ ukladajú členským štátom povinnosť zabezpečiť ich aplikáciu ich v praxi, kontrolovať ich dodržiavanie, príp. ich dodržiavanie sankčne zabezpečiť. Náležitú transpozíciu a implementáciu právne záväzných aktov EÚ zabezpečujú príslušné ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy podľa zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. Aby sa predišlo kompetenčným konfliktom, plní Úrad vlády SR koordinačnú funkciu v oblasti určovania zodpovednosti ministerstiev, príp. iných ústredných orgánov štátnej správy, za implementáciu a transpozíciu právne záväzných aktov Európskej únie.

V prípade, že gestor, alebo niektorý zo spolugestorov nedodrží stanovenú lehotu na transpozíciu smernice, dochádza k vzniku tzv.: „transpozičného deficitu“. Cieľom tak Európskej komisie, ako aj SR je, ak už nie úplne odstrániť transpozičný deficit, tak aspoň ho znížiť na čo najnižšiu úroveň. Možno konštatovať, že transpozičný deficit SR patrí počas celého obdobia členstva v EÚ medzi najnižšie spomedzi všetkých členských štátov. SR bola podľa stavu k začiatku novembra 2013 z celkového počtu 1231 smerníc v omeškaní s prebratím 12 smerníc, ku ktorým neboli EÚ notifikované žiadne všeobecne záväzné právne predpisy SR a 1 smernica, ku ktorej bola vykonaná len čiastočná notifikácia vnútroštátnych predpisov, pričom je potrebné notifikovať ešte ďalšie predpisy, aby bola smernica úplne prebratá. Z uvedeného počtu smerníc, ktoré sú v transpozičnom deficite, súviselo 5 smerníc s pristúpením Chorvátskej republiky k EÚ.

Vstupom Slovenska do EÚ sa významne rozšírila agenda Štatistickému úradu SR. Povinnosťou SR bolo o. i. premietnuť do národných strategických cieľov víziu Eurostatu, Štatistického úradu Európskych spoločností. Pre Štatistický úrad SR to znamenalo zásadný obrat v jeho smerovaní. Prioritou sa stala úloha zosúladiť agendu Štatistického úradu SR s metodikou EÚ. Implementácia štatistickej legislatívy EU znamenala v praxi zodpovednosť Štatistického úradu SR za viac ako 300 právnych aktov.

Najväčším prínosom vstupu SR do EÚ na úseku štatistiky je plná harmonizácia metodík zberu a spracovania dát s metodikou v rámci Európskeho štatistického systému a s medzinárodnou metodikou a tým aj dosiahnutie medzinárodnej porovnateľnosti dát produkovaných Štatistickým úradom SR.

Členstvo SR v EÚ prinieslo celý rad zmien v oblasti normalizácie, metrológie a skúšobníctva SR. Na Slovensku nadobudlo právne účinky takmer 300-tisíc ochranných známk a prihlášok ochranných známk EÚ a takmer 95-tisíc dizajnov EÚ. Zavedená bola ochrana predmetov priemyselného a duševného vlastníctva na základe princípov platných na celom území EÚ. Slovensko muselo zabezpečiť transpozíciu vyše 25 000 európskych technických noriem do sústavy slovenských technických noriem (ďalej „STN“). Používanie európskych noriem podporilo zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských výrobcov a podnikateľov. Z hľadiska používateľov noriem, najmä podnikateľských subjektov, zosúladienie sústavy noriem vytvorilo na jednej strane priaznivé podmienky z hľadiska odstránenia viacnásobného skúšania alebo certifikácie výrobku pri exporte výrobku do iných členských štátov v rámci európskeho trhu, na strane druhej zvýšilo konkurenciu na trhu SR tým, že uľahčilo výrobcov z iných členských krajín import ich výrobkov do SR.

SOLVIT, EU Pilot, Konania o porušení vedené podľa čl. 258, 259 a 260 Zmluvy o fungovaní EÚ – tzv. „infringenety“

Napriek snahe ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy zabezpečovať náležitú transpozíciu, či implementáciu právne záväzných aktov EÚ a zároveň ich správnu aplikáciu na vnútroštátnej úrovni, stále sa vyskytujú prípady, keď tomu tak nie je. Ak sa Európska komisia domnieva, že si členský štát nesplnil povinnosti, ktoré mu vyplývajú zo

zmlúv, môže v zmysle článku 258 Zmluvy o fungovaní EÚ začať konanie o porušení zmluvy, tzv.: „infringement proceedings“. Aby sa však predišlo týmto formálnym konaniam zo strany Európskej komisie, boli zavedené neformálne nástroje výmeny informácií o možných nedostatkoch pri transpozícii, implementácii, či aplikácii práva EÚ a v prípade potreby nápravy situácie. Jedná sa najmä o sieť SOLVIT a systém EU Pilot.

Sieť SOLVIT

Sieť SOLVIT bola zriadená na základe odporúčania Európskej komisie za účelom poskytovania neformálnej pomoci pri riešení problémov, ktoré vznikajú pri nesprávnom uplatňovaní pravidiel vnútorného trhu orgánmi verejnej moci. Ide o on-line sieť, v ktorej členské štáty spoločne, prostredníctvom SOLVIT centier pracujú na riešení praktických problémov. V SR je národné SOLVIT centrum organizačne začlenené pod Úrad vlády SR.

SOLVIT má za cieľ hľadanie pragmatických riešení bežných problémov, ktorým môžu občania alebo podnikatelia čeliť. Môžu súvisieť napr. s využitím voľného pohybu osôb, tovaru, služieb alebo kapitálu. Ide o prípady, keď určité práva sú európskou legislatívou garantované, ale v konkrétnych prípadoch sa občania alebo podnikatelia nevedia domôcť ich reálneho uplatnenia. Formálne prostriedky nápravy (napr. súdne konania, sťažnosť Európskej komisii, petície Európskemu parlamentu a pod.) sú zdĺhavé a mohli by pôsobiť demotivujúco na využitie konkrétnych práv na vnútornom trhu EÚ. SOLVIT tak alternuje ostatné prostriedky, ktoré majú občania alebo podniky k dispozícii na presadzovanie svojich práv v rámci EÚ. Riešenie niektorých prípadov môže viesť aj k zmene konkrétneho právneho predpisu tak, aby sa zabezpečil jeho súlad s právom EÚ. V prípade, ak problém zostane nevyriešený alebo ak sťažovateľ považuje riešenie za neprijateľné, stále ešte môže začať konanie pred vnútroštátnym súdom alebo podať formálnu sťažnosť na Európsku komisiu.

Slovenské SOLVIT centrum riešilo od vstupu SR do EÚ 377 prípadov. Počet podaní, ktoré boli SOLVIT centru doručené bol niekoľkonásobne vyšší. V ostatných prípadoch sa však jednalo o prípady, keď neboli splnené všetky podmienky na to, aby vec mohla byť v SOLVITe riešená. Z celkového počtu prípadov mali slovenskí občania alebo podnikatelia v 295 prípadoch problém s postupom orgánu verejnej správy v zahraničí a v 82 prípadoch mali problém zahraničné osoby na Slovensku. Prípady sa týkali najmä sociálneho zabezpečenia (skoro 60% prípadov), uznávania odborných kvalifikácií, daní a vozidiel a vodičských oprávnení. Slovenské SOLVIT centrum dosahuje vysokú úspešnosť riešenia prípadov – až 90% prípadov bolo úspešne vyriešených.

EU Pilot, Konania o porušení vedené podľa čl. 258, 259 a 260 Zmluvy o fungovaní EÚ

Od septembra 2010 SR dobrovoľne participuje na systéme EU Pilot. Tento systém bol vytvorený Európskou komisiou za účelom rýchlejšej a lepšej vzájomnej výmeny informácií pri riešení sťažností alebo dožiadaní týkajúcich sa správnej interpretácie, implementácie a aplikácie práva EÚ. Ide o rámec pre užšiu spoluprácu Európskej komisie a členských štátov.

V systéme EU Pilot môže Európska komisia otvoriť voči členskej krajine prípad, v rámci ktorého požaduje vysvetlenie, objasnenie alebo poskytnutie informácií. Ide o systém komunikácie v predsúdnej fáze, ktorý by mal zabezpečiť koordináciu všetkých relevantných národných orgánov. Ak Európska komisia nepovažuje reakciu členského štátu za dostatočnú, alebo ak je aj po vysvetlení zo strany členského štátu presvedčená o pretrvávajúcom probléme pri implementácii práva EÚ, Európska komisia môže začať voči príslušnému štátu konanie o porušení zmluvy podľa článkov 258 až 260 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Kontaktným bodom systému EU Pilot v SR je Úrad vlády SR, ktorý koordinuje spracovanie vyjadrení k jednotlivým prípadom otvoreným voči SR. K decembru 2013 bolo v systéme EU Pilot voči SR otvorených 116 konaní z rôznych oblastí práva EÚ, najmä z oblasti životného prostredia, dopravy a spravodlivosti. 49 prípadov bolo uzatvorených s tým, že odpoveď SR bola akceptovaná a problém bol vyriešený. V 30 prípadoch Európska komisia považovala odpoveď SR za nedostatočnú a pokračuje ďalej v riešení, pričom hrozí aj použitie formálnych prostriedkov nápravy („infringement proceedings“). 33 prípadov je stále v procese riešenia a 4 boli zo strany Európskej komisie stiahnuté.

Na základe uznesenia vlády SR č. 394 zo dňa 15. júna 2011 bola vytvorená Medzirezortná koordinačná skupina pre zastupovanie SR pred Európskou komisiou, ktorej primárnym cieľom je zlepšiť komunikáciu a kvalitu prípravy odpovedí SR v konaní o porušení zmluvy, ako aj odstraňovať rozpory a problémové aspekty pri príprave predmetných odpovedí SR. Činnosť skupiny zastrešuje Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

K 31. decembru 2013 bolo voči SR vedených 38 konaní o porušení zmluvy, z toho:

- 11 konaní bolo vedených z dôvodu nespĺnenia povinnosti notifikovať vnútroštátne legislatívne opatrenia týkajúce sa transpozície smerníc,
- 11 konaní bolo vedených z dôvodu nesprávnej transpozície smerníc,
- 6 konaní bolo vedených z dôvodu nesprávnej aplikácie smerníc a
- 10 konaní bolo vedených z iných dôvodov.

Pre úplnosť je potrebné dodať, že v prípade 2 konaní už bolo iniciované podanie žalôb na Súdny dvor EÚ a v jednom konaní Súdny dvor EÚ už vydal aj rozsudok. Najväčší počet konaní – 15 bolo vedených v oblasti životného prostredia.

Príloha č 3. - ku kapitole Ekonomika, financie a konkurencieschopnosť

3a – Členstvo v eurozóne a posilňovanie Hospodárskej a menovej únie

Oblasť menovej politiky

SR sa zaviazala vstupom do EÚ k prijatiu spoločnej meny euro po splnení stanovených podmienok. Zavedením eura sa Slovensko vzdalo samostatnej menovej politiky. Od 1. januára 2009, odkedy je NBS súčasťou Eurosystemu, je to Eurosystem ako celok, ktorý rozhoduje o menovej politike, devízových intervenciách, devízových rezervách, objeme peňazí v obehú a medzinárodnej spolupráci. Jednotná menová politika Eurosystemu zároveň podporuje celkové hospodárske politiky eurozóny so zámerom prispieť k dosiahnutiu ostatných cieľov ako vysoká úroveň zamestnanosti a udržateľný neinflačný rast. V prípade turbulencií nepodlieha ekonomika SR výkyvom v regionálnom sentimente. Znížilo sa riziko nedostatočnej likvidity bankového sektora a klesli náklady financovania štátu a podnikov.

Pred zavedením eura existovalo viacero predpokladov, ktoré naznačovali, že výhody zavedenia spoločnej európskej meny na Slovensku jednoznačne prevýšia nevýhody. Za najdôležitejšiu priamu výhodu bolo považované odstránenie nákladov na výmenu slovenských korún za eurá, t. j. odstránenie transakčných nákladov. Od prijatia spoločnej meny sa očakávala tiež eliminácia významnej časti kurzového rizika, ktorému boli slovenské subjekty vystavené. Tieto a ďalšie priame výhody zavedenia eura mali v dlhodobom horizonte viesť k podstatne širším nepriamym prínosom. Rátalo sa s dodatočným prílevom priamych zahraničných investícií a nárastom zahraničného obchodu Slovenska, čo následne malo prispieť k rýchlejšiemu rastu HDP a k zvýšeniu životnej úrovne.

Napriek tomu, že od vstupu SR do eurozóny uplynulo iba 5 rokov a na komplexné hodnotenia je ešte priskoro, už v súčasnosti môžeme konštatovať nasledovné:

- Viacročný trend posilňovania mien okolitých krajín sa zastavil a meny okolitých krajín voči euru výrazne oslabili.
- Slovenská koruna v súvislosti so stanoveným konverzným kurzom nebola negatívne zasiahnutá.
- Globálna hospodárska kríza výrazne umocnila význam eura pri ochrane pred finančnou krízou.
- Znížili sa náklady na výmenu meny a zaniklo kurzové riziko voči euru.
- Výrazný prepád zahraničného obchodu v roku 2009 však spôsobil, že objem uspokojených transakčných nákladov je v súčasnosti nižší ako sa pôvodne očakávalo.
- Vývoj po zavedení eura potvrdil, že obavy týkajúce sa vyššieho rastu cien po zavedení eura sa nenaplnili.
- Napriek tomu, že Slovensko stratilo možnú výhodu priaznivého vplyvu posilňovania kurzu na infláciu, spotrebiteľské ceny rástli nízkym tempom.

Oblasť fiškálnej koordinácie

Vstupom do EÚ prijala SR nasledovné spoločné fiškálne pravidlá:

- Pakt stability a rastu (ďalej „SGP“ - Stability Growth Pact), prijatý v roku 1997 a reformovaný v rokoch 2005 a 2011;
- v rámci reformy SGP v roku 2011 bol prijatý balík 6-tich legislatívnych aktov (5 nariadení a 1 smernica, tzv. Six Pack);
- Zmluvu o stabilite, koordinácii a správe v Hospodárskej a menovej únii (ďalej „HMÚ“), známu ako Fiškálny kompakt (Fiscal compact), SR pristúpila v r. 2012;
- balík dvoch nariadení známych ako TwoPack, prijatý v r. 2013;

Cieľom SGP je zodpovedná fiškálna politika založená na povinnosti udržať deficit verejných financií pod úrovňou 3% HDP a hrubý verejný dlh pod úrovňou 60% HDP. Prínosom tzv. SixPacku pre SR je stanovenie jasných pravidiel rozpočtovej zodpovednosti pre členské štáty, sankcií v prípade ich nedodržania a jednoznačnej vynútiteľnosti. To vedie k fiškálnej stabilizácii v členských štátoch, ako aj v samotnej EÚ ako celku.

Hlavným cieľom tzv. Fiškálneho kompaktu je primäť signatárske členské štáty, vrátane SR, k prijatiu národného pravidla pre vyrovnaný rozpočet alebo postup, ktorým ho členský štát zabezpečí. Jeho súčasťou sú aj automatický korekčný mechanizmus, ktorým sa zabezpečuje náprava odchylenia sa od fiškálnych cieľov a rola nezávislej fiškálnej rady na posudzovanie implementácie týchto záväzkov.

Doposiaľ posledná výrazná zmena vo fiškálnych pravidlách nastala prijatím balíka dvoch nariadení známych ako TwoPack. Tieto nariadenia ukladajú členským štátom eurozóny niekoľko nových povinností. Medzi najvýznamnejšími je každoročné predkladanie návrhov rozpočtových plánov Európskej komisii a Euroskupine na nasledujúci rozpočtový rok najneskôr do 15. októbra. Európska komisia má právo požiadať členské štáty o revíziu týchto návrhov v prípade, že nie sú v súlade so spoločnými rozpočtovými pravidlami a špecifickými záväzkami danej krajiny. TwoPack zároveň požaduje koordináciu medzi dlhovými agentúrami štátov eurozóny, založenie nezávislých fiškálnych rád, ako aj dodatočné oznamovacie povinnosti pre členské štáty nachádzajúce sa v procedúre nadmerného deficitu.

Predpokladom pre koordináciu politik štátov EÚ28 je dôsledné držiavanie štandardov v oblasti štatistického vykazovania. V súlade s požiadavkami metodiky ESA 95 (nová metodika ESA 2010 sa prvýkrát uplatní pri jesennej notifikácii za rok 2013 t.j. na jeseň roku 2014) SR predkladá pravidelne dvakrát ročne (k 1. aprílu a k 1. októbru) notifikáciu fiškálneho deficitu a dlhu verejného sektora. Notifikácia obsahuje predovšetkým aktuálne informácie o deficite verejných financií a výške verejného dlhu.

V Zmluve o fungovaní EÚ sú stanovené rámcové pravidlá koordinácie fiškálnej politiky. Ústredným ustanovením pre výkon fiškálnej politiky je článok 126 spolu s Protokolom č. 12 o procedúre nadmerného deficitu (EDP - excessive deficit procedure),

ktorý je súčasťou Zmluvy o fungovaní EÚ. Na Slovensko sa vzťahuje povinnosť zabrániť nadmernému deficitu verejných financií, pričom ako člen eurozóny môže byť SR v súčasnosti v rámci postupu pri nadmernom deficite podrobené zvýšenému rozpočtovému dohľadu Radou EÚ, ako aj sankciám. Procedúra nadmerného deficitu bola voči SR prvýkrát otvorená po vstupe do EÚ v roku 2004 (SR vystúpila z tejto procedúry v roku 2008) a druhýkrát v čase globálnej hospodárskej krízy koncom roka 2009 (Rada ECOFIN dňa 2. 12. 2009 prijala Rozhodnutie Rady EÚ, ktorým bola SR zaradená do procedúry nadmerného deficitu) s termínom na odstránenie nadmerného deficitu do konca roku 2013. Aj keď konečné rozhodnutie zo strany EÚ sa očakáva až v apríli 2014, už teraz je jasné, že deficit SR za r. 2013 bude nižší ako 3% HDP.

V súvislosti s inštitucionálnym dobudovaním HMÚ sa vývoj v krízových rokoch 2008 – 2013 sústredil na posilňovanie rozpočtovej koordinácie a vytváranie krízových stabilizačných opatrení. Očakávaný vývoj v nasledujúcich rokoch sa dá na základe správ štyroch prezidentov, ako aj Oznámenia Európskej komisie o dobudovaní HMÚ, očakávať v oblasti dobudovania fiškálnej únie, ktorá by mohla zahŕňať autonómnu fiškálnu kapacitu na vyrovnávanie hospodárskych cyklov, respektíve spoločný rozpočet eurozóny. Zároveň sa pri takomto vývoji dá očakávať simultánny tlak na dodatočné posilnenie fiškálnej koordinácie, pričom by nemuselo ísť o vytvorenie nových pravidiel, ale o posilnenie implementácie už existujúcich napríklad tým, že sa sprísni proces schvaľovania návrhov rozpočtových plánov Európskou komisiou.

Oblasť riadenia dlhu

Súčasťou integračného úsilia SR v oblasti verejných financií bola aj snaha modernizovať riadenie štátneho dlhu. Súčasťou reformy verejných financií v rokoch 2002 až 2005 bol aj vznik Agentúry pre riadenie dlhu a likvidity (ďalej „ARDAL“). Cieľom nového inštitucionálneho usporiadania správy štátneho dlhu bolo dosiahnuť kvalitatívnu úroveň štátov regiónu, znížiť jednotkové náklady na správu štátneho dlhu a zaviesť komplexný systém riadenia trhových a operačných rizík.

Možno konštatovať, že počas obdobia členstva Slovenska v EÚ náklady na dlhovú službu klesli na polovicu, pričom trhový rizikový profil sa podstatným spôsobom znížil, prípadné negatívne zmeny trhových úrokových sadzieb ovplyvnia rozpočet štátneho dlhu len mierne a postupne. Rizikový profil portfólia meraný priemernou splatnosťou portfólia a priemernou duráciou dosahoval v r. 2004 úroveň 3, resp. iba 2 roky. V roku 2013 dosiahli tieto parametre 6,5 a 5,5 roka.

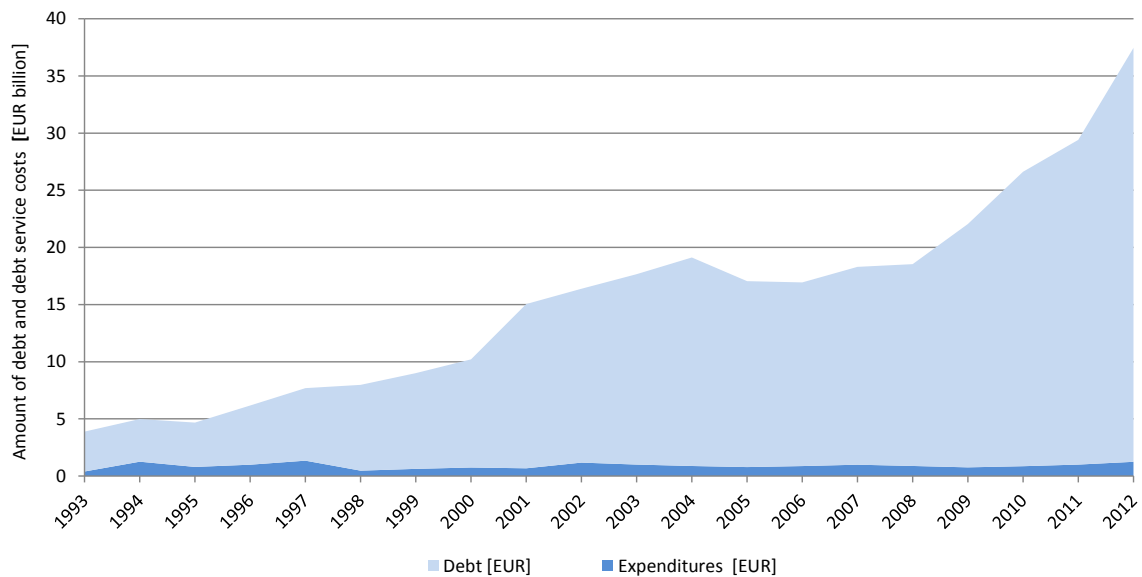
Desať rokov členstva Slovenska v oblasti riadenia dlhu prinieslo najmä:

- významné rozšírenie investorskej bázy pre predaj štátnych dlhopisov;
- zdieľanie moderného know – how a výmenu skúseností s ostatnými členskými štátmi v oblasti riadenia verejných financií a štátneho dlhu;

- spolu s konsolidáciou verejných financií, modernizáciou slovenskej ekonomiky a so zlepšením ratingu krajiny postupné znižovanie nákladov spojených so správou štátneho dlhu;
- vytvorenie predpokladov pre vstup krajiny do eurozóny;
- integráciu riadenia štátneho dlhu do európskeho priestoru;
- možnosť vydávať dlhodobé štátne cenné papiere na európskom trhu;
- zaradenie Slovenska medzi málo rizikové a stabilné krajiny Európy;
- štandardizované, medzinárodne porovnateľné vydávanie štátnych cenných papierov;

Graf č.11

Vývoj celkového zadĺženia SR vo vzťahu k celkovým nákladom na jeho obsluhu

Zdroj: ARDAL

Európsky semester – koordinácia plánovania hospodárskej a fiškálnej politiky

Cieľom Európskeho semestra je lepšia koordinácia rozpočtovej politiky a štrukturálnych politík. SR preto každoročne vypracováva Program stability (ďalej „PS“) a Národný program reforiem (ďalej „NPR“), ktorý predstavuje strategický dokumenty vlády v oblasti ekonomického rozvoja a štrukturálnych politík. Oba dokumenty zohľadňujú pravidlá Paktu stability a rastu a stratégie Európa 2020 a SR ich každoročne v apríli po schválení vládou SR zasiela Európskej komisii.

Programy stability sú základom mechanizmov na sledovanie rozpočtového vývoja a na uľahčenie koordinácie hospodárskych politík členských štátov eurozóny. Cieľom týchto programov je prezentovať v strednodobom horizonte vývoj fiškálnej pozície, predpokladaný vývoj ekonomiky a popis opatrení rozpočtovej a hospodárskej politiky na dosiahnutie cieľov programu. Po vstupe Slovenska do eurozóny sa základné ciele vlády SR v oblasti makroekonomických politík zúžili predovšetkým na oblasti rozpočtovej politiky

a štrukturálnych politík ako hlavných nástrojov na ovplyvňovanie vývoja reálnej ekonomiky v prípade vzniku vnútorných alebo vonkajších šokov.

Program stability SR na roky 2013 až 2016 prezentuje stratégiu, ktorá by mala vyústiť do ukončenia procedúry nadmerného deficitu v apríli 2014 a viesť k dosiahnutiu fiškálnej pozície, ktorá zabezpečí dlhodobú udržateľnosť verejných financií. To si vyžaduje pokračovanie v konsolidácii verejných financií aj po roku 2013 v súlade s národnými aj európskymi rozpočtovými pravidlami tak, aby Slovensko smerovalo k svojmu strednodobému rozpočtovému cieľu. Hlavným cieľom fiškálnej politiky Slovenska je zabezpečenie efektívnych a dlhodobo udržateľných verejných financií, predovšetkým v kontexte starnutia populácie a pri zohľadnení podmienených záväzkov. Tento cieľ je zakotvený aj v ústavnom zákone o rozpočtovej zodpovednosti č. 493/2011.

Aktuálny NPR predstavuje národné opatrenia na dosiahnutie trvalo udržateľného hospodárskeho rastu, rastu zamestnanosti a zlepšenia kvality života. Na medzinárodnej úrovni predstavuje tento materiál opatrenia na naplnenie cieľov obsiahnutých v stratégii Európa 2020 definovaných v Ročnom prieskume rastu 2013 a Integrovaných usmerneniach Európskej komisie pre stratégiu Európa 2020, ako aj na splnenie špecifických odporúčaní Európskej rady pre SR. Ide o dokument strategického rozvoja, v ktorom SR o.i. konzultuje oblasti rozvoja našej krajiny s Európskou komisiou, s využitím finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ.

3b – Oblasť daní a cieľ

Dane

Priame dane

Vo väzbe na členstvo SR v EÚ sa významne rozšírila spolupráca s ostatnými členskými štátmi EÚ v tejto oblasti. Ide predovšetkým o výmenu poznatkov v rámci tzv. best practice a v rámci výmeny informácií na daňové účely. Ako platforma na výmenu skúseností a poznatkov v daňovej oblasti slúži Program Fiscalis 2020. Diskusie na politickej úrovni sa zameriavali najmä na schválenie už niekoľko rokov otvoreného návrhu na zmenu smernice o zdaňovaní príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov (ďalej len „smernica o zdaňovaní príjmu z úspor“) a prijatie mandátu pre Európsku komisiu na rokovanie s tretími štátmi (Švajčiarskom, Lichtenštajnskom, Andorrou, Monakom a San Marinom) o prijatí ekvivalentných opatrení, ako sú uvedené v návrhu na zmenu smernice o zdaňovaní príjmu z úspor. V súčasnosti prebiehajú technické diskusie k návrhu smernice o spoločnom konsolidovanom základe dane spoločností v rámci EÚ, k návrhu smernice o dani z finančných transakcií, k návrhu na zmenu smernice o administratívnej spolupráci v oblasti priamych daní.

Nepriame dane - daň z pridanej hodnoty (ďalej „DPH“)

Harmonizácia v oblasti DPH znamenala nevyhnutnosť dôsledne transponovať do zákona o DPH príslušnú smernicu Rady EÚ o DPH. Harmonizácia pravidiel znamenala na jednej strane zlepšenie podmienok podnikania pre slovenské podnikateľské subjekty na jednotnom trhu EÚ, avšak na druhej strane mala vplyv aj na výskyt určitých podvodov v SR. Boj proti podvodom na DPH predstavuje kľúčovú prioritu nielen pre SR, ale aj pre Radu EÚ a Európsku komisiu, preto sa ustanovenia smernice neustále zdokonaľujú tak, aby poskytl členským štátom adekvátne nástroje na eliminovanie týchto podvodov.

Nepriame dane - spotrebné dane

V oblasti spotrebných daní prešla legislatíva od vstupu SR do EÚ úplnou harmonizáciou a nadväzne na to bolo do vnútroštátnej legislatívy transponovaných množstvo smerníc a nariadení. SR ešte pred vstupom do EÚ vynegociovala niekoľko prechodných období, v rámci ktorých mala možnosť zosúladiť svoju vnútroštátnu legislatívu s európskou a najmä zosúladiť sadzby spotrebných daní s tými, ktoré sú legislatívou EÚ stanovené ako minimálne. Slovensko pri transpozícii jednotlivých smerníc využilo možnosť aplikácie obligatórných, ako i fakultatívnych oslobodení, z ktorých niektoré podliehajú oznamovaniu Európskej komisii, teda procesu notifikácie, keďže predstavujú štátnu pomoc. Od svojho vstupu do EÚ takto SR notifikovala napr. uplatňovanie zníženej sadzby dane na tzv. červenú naftu, biopalivá alebo oslobodenie od spotrebnej dane na elektrinu vyrobenú z obnoviteľných zdrojov elektriny alebo kombinovanou výrobou elektriny a tepla.

Účtovníctvo a audit

V nadväznosti na vstup do EÚ sa od roku 2005 všetky konsolidované účtovné závierky obchodných spoločností v SR zostavujú podľa Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (ďalej „IFRS“) prijatými EÚ, v dôsledku čoho boli na Slovensku zrušené národné predpisy upravujúce oblasť zostavovania konsolidovaných účtovných závierok týchto spoločností. SR rozšírila použitie IFRS aj pre individuálne účtovné závierky vybraných spoločností, čím sa IFRS stali významným zdrojom legislatívy SR.

V oblasti auditu sa v SR transpozíciou príslušnej legislatívy EÚ najmä do zákona č. 540/2007 Z. z. o audítoroch, audite a dohľade nad výkonom auditu vybudoval nezávislý dohľad nad audítormi a audítorskými spoločnosťami.

Za najvýznamnejší prínos vyplývajúci z regulácie v oblasti auditu na úrovni EÚ možno považovať prijatie opatrení na posilnenie nezávislosti audítorov a audítorských spoločností a najmä dohľadu nad výkonom auditu a to zriadením Úradu pre dohľad nad výkonom auditu zákonom č. 540/2007 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2008, ktoré prispeli k zvýšeniu dôvery v účtovné závierky overené audítorom resp. audítorskou spoločnosťou.

Colná oblasť

Vstupom SR do EÚ sa výrazne zmenil postup prípravy a schvaľovania colných predpisov. V súvislosti s členstvom v EÚ vzniká SR povinnosť aplikovať spoločné postupy pri vykonávaní určitých pracovných procesov, výsledkom ktorých by mal byť jednotný postup colných orgánov pri vykonávaní colných kontrol, následných kontrol a vykonávaní colného a mobilného dohľadu. Znížilo sa množstvo administratívnych úkonov hlavne v papierovej forme. Ochrana vonkajšej štátnej hranice SR sa obmedzila len na ochranu hranice s Ukrajinou (okrem medzinárodných letísk). SR odvádza počnúc 1.5.2004 do rozpočtu EÚ 75 % z cla vybratého na svojom území. Potom, čo vstúpi do platnosti rozhodnutie o vlastných zdrojoch EÚ na roky 2014-2020 sa uvedený podiel zvýši na 80 %.

3c - Jednotný trh a priemyselná politika (malé a stredné podniky)

Jednotný trh

Vytvorenie jednotného trhu v EÚ predstavuje z pohľadu SR významný medzník pre rozvoj ekonomiky, a to aj napriek nástupu krízy od roku 2009 prejavujúcej sa v mnohých oblastiach. Spolupráca medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ vyústila do konkrétnych krokov smerujúcich k zlepšeniu podmienok pri podnikaní a súčasne k zmierňovaniu dôsledkov krízy.

V praktickej oblasti to znamenalo vytvorenie Jednotných kontaktných miest pre uľahčenie vstupu slovenských a zahraničných záujemcov o podnikanie v oblasti služieb na slovenský trh a postupné zlepšovanie ich činnosti. Prijatím Smernice o službách sa v európskom priestore dosiahol vyšší stupeň liberalizácie služieb, zjednotenie legislatívy a princípov vzájomného uznávania dokladov a osvedčení potrebných na vykonávanie príslušnej činnosti, zjednodušenie administratívnych postupov najmä pre podnikateľov, ako aj lepšie využívanie informačných technológií a elektronických prepojení. Popri týchto zmenách sa dosiahlo zlepšenie vzájomnej spolupráce medzi štátnymi orgánmi navzájom a podnikateľmi, ako aj vyššia informovanosť o podnikateľoch v prospech spotrebiteľov. Priamy pozitívny ekonomický efekt sa prejavil zvýšením počtu podnikateľov a skrátením doby pre začatie podnikania. To sa prejavilo kladne aj na zamestnanosti.

Ako prínos pre rozvoj spolupráce SR s členskými krajinami EÚ možno hodnotiť zlepšovanie cezhraničnej spolupráce, spolupráce s Európskou komisiou a postupné odstraňovanie administratívnych bariér, či vytvorenie elektronickej siete pre európske správne orgány (informačný systém pre vnútorný trh - ďalej „IMI“). IMI je jedným z kľúčov k podpore lepšej správy jednotného trhu, pretože podporuje a uľahčuje efektívnu spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi verejnej správy na všetkých úrovniach štátnej správy. IMI znižuje administratívnu záťaž a vytvára podmienky na politiky, ktoré by inak nebolo možné riešiť vzhľadom na zložitosť rôznych vnútroštátnych správnych postupov.

Vnútrotrh EÚ vytvoril priestor pre voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Toto prostredie sa vytváralo postupne a dlhodobo. Pre občanov, spotrebiteľov, aj podnikateľov je prínosom predovšetkým jednotný trh služieb. Veľký prínos zaznamenali najmä malé a stredné podniky. Výrazne sa zjednodušilo napríklad cezhraničné dočasné poskytovanie služieb, kde je potrebné splniť oveľa menej podmienok než v minulosti. V SR boli v novom právnom rámci zákona o službách, ako aj ďalších predpisoch vytvorené podmienky, ktoré sú rovnaké alebo porovnateľné s podmienkami v inom členskom štáte, čím sa umožňuje cezhraničné poskytovanie služieb slovenskými podnikateľskými subjektmi.

Pôsobenie SR v oblasti vnútorného trhu bolo počas uplynulých 10 rokov zamerané aj na zlepšovanie podmienok podnikateľského prostredia, predovšetkým v oblasti služieb komerčného charakteru, s cieľom odstrániť prekážky brániace podnikaniu a prispieť k zjednoteniu podmienok na vnútrotrhu v tejto oblasti. Významnú úlohu v procese zlepšovania podnikateľského prostredia zohrala Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/123/ES o službách na vnútrotrhu (ďalej len „Smernica o službách“). Vyššie spomínané ciele sa naplňali spočiatku priamou účasťou na tvorbe právneho rámca smernice o službách, neskôr jej transpozíciou zákonom č. 136/2010 Z. z. o službách na vnútrotrhu a 36 novelizáciami osobitných právnych predpisov, ako aj prípravou a realizáciou projektov. Smernica o službách je považovaná za rozhodujúci faktor integrácie jednotného trhu (tvorba HDP - cca 65% až 70%, zamestnanosť a konkurencieschopnosť), a preto sa jej správnej transpozícii a implementácii venovala a ešte stále venuje zvýšená pozornosť.

Do procesu transpozície a implementácie boli zapojené všetky inštitúcie, ktorých sa dotýkajú služby poskytované na komerčnom základe (ministerstvá, iné štátne orgány, profesijné komory zriadené zo zákona). Transpozíciou smernice o službách v SR sa vytvoril právny rámec, ktorý zjednodušil niektoré postupy a odstránil viaceré neopodstatnené, nadbytočné alebo duplicitné podmienky, ktoré sú prekážkou podnikania, čím dochádza aj k znižovaniu administratívneho zaťaženia podnikateľov v službách. Došlo tiež k zjednodušeniu a zefektívneniu prístupu k službám najmä pri začatí podnikania (získanie oprávnenia na podnikanie). Boli založené Jednotné kontaktné miesta pre podnikateľov (zverené živnostenským úradom), ktoré umožňujú vybaviť formality na podnikanie na jednom mieste, a to aj elektronicky. Pre lepšiu informovanosť podnikateľov sa spracovali informácie z oblasti služieb, ktoré sú zverejnené na webovej stránke MH SR. Informačný systém vnútorného trhu umožňuje rýchlu výmenu informácií medzi orgánmi vnútorného trhu, prostredníctvom ktorého sa overujú údaje o poskytovateľovi služby najmä v spojení so začatím podnikania (napr. preverenie pravosti diplomu, vysvedčenia, či zistenie morálnej bezúhonnosti podnikateľa).

Medzi priority a výzvy SR v tejto oblasti v nadchádzajúcom období patria:

1. Pokračovanie v revízii smernice s dôrazom na regulačné požiadavky, odstraňovanie zostávajúcich prekážok, jednotné, resp. porovnateľné podmienky na trhu EÚ na výkon podnikateľskej činnosti, najmä pri cezhraničnom poskytovaní služieb.

2. Vytváranie a posilňovanie možností elektronickej komunikácie medzi inštitúciami a zabezpečenie takejto komunikácie občana s jednotlivými úradmi, najmä v oblasti frekventovaných životných situácií.
3. Rozvoj e-obchodu, stabilného právneho rámca na uzatváranie zmlúv na diaľku so zreteľom na podmienky cezhraničných nákupov a platieb, tvorba jednoznačných predpisov na riešenie sporov pri uzatváraní obchodov medzi osobami, z ktorej každá je z iného členského štátu.
4. Zlepšovanie podnikateľského prostredia, transparentnosť a stabilitnosť právnych predpisov, zjednodušovanie administratívy.
5. Interoperabilita informačných systémov v rámci EÚ a využitie elektronických komunikačných prostriedkov v oblastiach súvisiacich s podnikateľskou činnosťou.
6. Sprístupnenie informácií a registrov v slovenskom, aj v cudzích jazykoch, dopĺňanie a rozširovanie informačnej webovej stránky o službách a podľa potreby jej aktualizácia.
7. Podpora iniciatívy smerujúcej k odstraňovaniu zbytočných administratívnych prekážok pri poskytovaní služieb a zamedzovanie snahám smerujúcim k vytváraniu nových prekážok.

Jednotný trh – finančné služby

Zmeny od roku 2004 v slovenskom bankovom sektore boli zväčša podmienené transponovaním bankových smerníc do zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách. S tým bolo spojené zvýšenie kreditu Národnej banky Slovenska ako orgánu dohľadu. Uplatnením tzv. jednotného európskeho pasu (single european passport), ktorým sa zabezpečilo uplatnenie slobody usadiť sa alebo poskytovať služby cezhranične bankovým subjektom so sídlom v EÚ, sa od roku 2004 zvýšil podiel zahraničných bankových subjektov pôsobiacich na slovenskom bankovom trhu. Taktiež sa zvýšila miera regulácie pre slovenské podnikateľské subjekty v bankovníctve, čoho dôsledkom je zvýšenie požiadaviek na transparentnosť voči verejnosti a klientom a s tým spojený nárast prevádzkových nákladov bánk.

Legislatívnym predpokladom SEPA v SR bol zákon č. 492/2009 Z. z. o platobných službách, ktorým sa transponovala príslušná európska smernica ako aj tzv. nariadenie SEPA.

Priemyselná politika

Spoločná priemyselná politika EÚ, ktorá sa počas členstva SR v EÚ pravidelne aktualizuje, pozitívne reagovala na výzvy, ktorým európska priemyselná výroba čelila najmä v období recesie po roku 2008. Je dôležité, že podnety, ktoré boli pri jednotlivých etapách aktualizácie prezentované aj zo strany SR, sa presadili do záverov prijatých na zasadnutiach Rady EÚ pre konkurencieschopnosť k priemyselnej politike. Za najdôležitejšie z pohľadu Slovenska možno považovať smerovanie k podpore zvyšovania efektivity zhodnocovania materiálov a energií s tým, že prioritne je potrebné koordinovane riešiť problematiku energetickej bezpečnosti a zároveň stanoviť rámce pre možnosť podpory modernizácie výrobných základov a inovácie v priemyselnej výrobe, ktorou sa zabezpečí zvýšenie efektivity využívania vstupných materiálov a energií v smere rastu podielu pridanej hodnoty na jednotku spotreby materiálov a energií.

Členstvo SR v EÚ sa dotklo aj mnohých iných oblastí, zvýšilo napr. nároky na legislatívne aktivity v oblasti podmienok umiestňovania chemikálií a biocídov na trh, čo si vyžiadalo efektívnu spoluprácu s podnikateľskou sférou pri príprave na Dosahy novej európskej legislatívy.

Pozitívnym dopadom členstva SR v EÚ z pohľadu konkurenčnej schopnosti priemyselnej výroby bolo efektívne využitie štrukturálnych fondov v programovom období 2007-2013 z pohľadu podpory transferu inovatívnych technológií a podpory inovácií v podnikoch. Dôležitým aspektom je skutočnosť, že investičná pomoc v SR podľa zákona č. 561/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov, ktorá je zosúladená s požiadavkami Nariadenia Európskej komisie č. 800/2008 (všeobecné nariadenia o skupinových výnimkách) zabezpečuje efektívnu a transparentnú regionálnu štátnu pomoc pre podporu priemyselnej výroby, ktorá je z pohľadu potreby nových investícií výrazne poddimenzovaná a nevyhnutne potrebuje stimuly na zabezpečenie udržateľného rozvoja.

Vstup Slovenska do EÚ a prijatie spoločnej európskej meny boli jednými z najdôležitejších faktorov, ktoré v pozitívnom zmysle ovplyvnili vývoj investícií v našej krajine. Slovensko dokázalo, že vie dlhodobo ponúknuť stabilné prostredie. Od roku 2002 doteraz sa Slovenskej agentúre pre rozvoj investícií podarilo uzavrieť 367 investičných projektov v celkovej výške 8,73 mld. EUR. Tieto projekty mali a majú potenciál vytvoriť 71 tisíc pracovných miest.

V nadväznosti na spoločnú priemyselnú politiku EÚ s vyváženým horizontálnym a sektorovým prístupom pri stanovovaní podporných nástrojov je potrebné, aby pri zabezpečovaní nových trhov a technológií hrala dôležitú úlohu úprava podnikateľského prostredia, ktorým sa vytvorí atraktivita pre zabezpečenie externých investičných zdrojov, najmä cestou pritiaiahnutia priamych zahraničných investícií. Vzhľadom na jednotnosť vnútorného trhu EÚ treba v rámci spoločnej európskej obchodnej politiky synergicky previazanej s priemyselnou politikou vytvárať nástroje na zapájanie podnikateľských subjektov do globálneho hodnotového reťazca a na odstraňovanie netarifných prekážok pri prístupe na trhy tretích krajín. Pri tom by aspekty ochrany životného prostredia mali vytvárať tlak na dodávateľov z tretích krajín v smere zabezpečenia takých štandardov ochrany životného prostredia, ktoré budú porovnateľné s európskymi, za účelom predchádzania „environmentálnemu dumpingu“.

Vstup SR do EÚ priniesol v roku 2004 novelizáciu Obchodného zákonníka v súlade s legislatívou EÚ, na základe ktorej sa stali slovenské obchodné spoločnosti jednoduchšie obchodovateľné aj na zahraničných kapitálových trhoch (táto novela povolila viesť ich základné imanie a emitovať svoje akcie aj v eurách).

Výkonu akcionárskych práv v akciových spoločnostiach, ktorých akcie nadobudol FNM SR darovaním v zmysle zákona, sa dotkol inštitút „squeeze out“ zavedený do zákona o cenných papieroch na základe Smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ z roku 2004. Ten pre FNM SR znamenal povinnosť previesť akcie akcionárovi vlastniacemu akcie v

menovitej hodnote predstavujúcej najmenej 95% základného imania s ktorými je spojených najmenej 95 % podiel na hlasovacích právach v cieľovej spoločnosti a teda znamenal zánik akcionárskych práv FNM SR v niektorých spoločnostiach.

Vstup do EÚ umožnil Slovensku členstvo v Európskej asociácii národných metrologických inštitútov (ďalej „EURAMET“), ktorá koordinuje spoluprácu národných metrologických inštitúcií v oblastiach ako je metrologický výskum, nadväznosť meraní na sústavu jednotiek SI, medzinárodné uznávanie národných etalónov a kalibračné a meracie schopnosti členských krajín.

V oblasti skúšobníctva a posudzovania zhody sa rozšíril geografický rozsah pôsobnosti orgánov posudzovania zhody už rok pred vstupom do EÚ, na základe PECA. Podľa zákona č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky, ktorý sa stal súčasťou PECA, sa slovenskí podnikatelia alebo iné právnické osoby autorizované podľa tohto zákona a vnútroštátnych právnych predpisov transponujúcich smernice tzv. Nového prístupu následným oznámením Európskej komisii a ostatným členským štátom stali notifikovanými osobami a výstupy ich činnosti začali byť uznávané všetkými členskými štátmi.

Prístupom SR k EÚ začali aj na našom území platiť predpisy, ktorými bola zavedená ochrana niektorých predmetov priemyselného vlastníctva jednotne na celom území EÚ (Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 o ochrannej známke Spoločenstva, v súčasnosti platí Nariadenie Rady (ES) č. 207/2009 o ochrannej známke Spoločenstva) a Nariadenie Rady (ES) č. 6/2002 o dizajnoch Spoločenstva). Od 1. mája 2004 nadobudlo na Slovensku právne účinky takmer 300-tisíc ochranných známok a prihlášok ochranných známok EÚ a takmer 95-tisíc dizajnov EÚ. SR sa zapojila aj do projektov TMview a Designview, cieľom ktorých je poskytovať prístup k informáciám o ochranných známkach a dizajnoch na území EÚ v rámci jednotných databáz s multijazykovým prostredím a s možnosťou vyhľadávania v jednom systéme podľa rôznych kritérií.

O zásadnom posune vo vnímaní významu ochrany priemyselného vlastníctva v EÚ svedčí úspešné ukončenie takmer 40-rokov trvajúcich rokovaní o európskom patente s jednotným účinkom. V decembri 2012 poslanci Európskeho parlamentu schválili jednotný patentový systém, ktorý pozostáva z Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1257/2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany, z Nariadenia Rady (EÚ) č. 1260/2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany so zreteľom na platný režim prekladov a z dohody o Jednotnom patentovom súde (2013/C 175/01). Dohoda o Jednotnom patentovom súde bola podpísaná vo februári 2013. Predseda Úradu priemyselného vlastníctva SR bol v marci 2013 zvolený za podpredsedu Užšieho výboru Správnej rady Európskej patentovej organizácie, ktorého úlohou je implementovať Nariadenia 1257/2012 a 1260/2012, stanoviť výšku udržiavacích poplatkov za európsky patent s jednotným účinkom a distribučný kľúč na rozdeľovanie výnosu z týchto poplatkov medzi zúčastnené členské štáty.

Malé a stredné podniky

Pozitívne možno hodnotiť vplyv členstva SR v EÚ na agendu malých a stredných podnikov (ďalej „MSP“). Malým a stredným podnikom sa umožnilo podnikáť na spoločnom trhu, prijatím viacerých nariadení a smerníc sa zjednodušila ich podnikateľská činnosť. Znížila sa regulácia a administratívna záťaž. Prístup k finančným zdrojom sa diverzifikoval, MSP môžu využiť viaceré možnosti, ako sa dostať k dodatočnému kapitálu.

K menej využívaným príležitostiam vyplývajúcich z nášho členstva v EÚ možno zaradiť napr. slabšie využívanie finančných možností v dostupných programoch, resp. nízke zapojenie do týchto programov. To by sa malo zlepšiť v programovacom období 2014 -2020. Výzvou pre nadchádzajúce obdobie bude preto dosiahnuť vyššie zapojenie MSP do programov EÚ a začať využívať inovatívne finančné nástroje.

Lepšia regulácia

Agenda lepšej regulácie predstavuje jeden z kľúčových nástrojov naplňania cieľov obnovenej Lisabonskej stratégie z r. 2005, nakoľko jednou z výziev bola identifikovaná potreba prijatia komplexného plánu, ktorý zabezpečí, aby regulačný rámec v EÚ splňal požiadavky 21. storočia. V tejto súvislosti bolo odporúčané každému členskému štátu vytvoriť explicitnú politiku riadenia regulačného rámca, analogickú k politike lepšej regulácie, prijatú inštitúciami EÚ, s cieľom zvýšenia regulačnej kvality. V r. 2007 sa EÚ zaviazala znížiť administratívne zaťaženie podnikania o 25% do roku 2012. V nadväznosti na prijatie tohto záväzku bol na Slovensku pripravený a schválený materiál Agenda lepšej regulácie v SR a Akčný program znižovania administratívneho zaťaženia podnikania v SR 2007 – 2012, na základe ktorého sa začala agenda lepšej regulácie na Slovensku uplatňovať.

Členstvo v EÚ SR výraznou mierou pomáha pri implementácii tejto agendy. Hlavným pozitívom je uplatňovanie nástrojov lepšej regulácie na úrovni EÚ (hodnotenie vplyvov navrhovanej legislatívy, preskúvanie účinnosti a účelnosti právnych predpisov, snahy o znižovanie administratívneho a regulačného zaťaženia atď.), ktoré môžu slúžiť ako vzor pre členské krajiny, a na ktoré môžu členské krajiny nadviazať na národnej úrovni. EÚ tiež vytvára podmienky a poskytuje priestor na výmenu informácií a skúseností medzi jednotlivými členskými krajinami v tejto oblasti.

V budúcnosti sa bude v tejto oblasti vhodné zamerať najmä na príklady dobrej praxe, ktoré by mohli byť implementované aj na Slovensku a tým pomôcť odstrániť znaky formalizmu, ktorý sa vyskytuje v mnohých prípadoch pri uplatňovaní niektorých nástrojov lepšej regulácie v SR. Agenda lepšej regulácie v SR sa bude musieť viac zamerať aj na ďalšie oblasti (e-government, fungovanie regulačných orgánov a pod.), resp. také, s ktorými sa čoraz viac prelína na úrovni EÚ (oblasť MSP, proces transpozície a implementácie európskej legislatívy).

Príloha č.4 – ku kapitole Rozpočtové vzťahy s EÚ

Viacročné finančné rámce EÚ a zhodnotenie rozpočtovej pozície SR voči rozpočtu EÚ

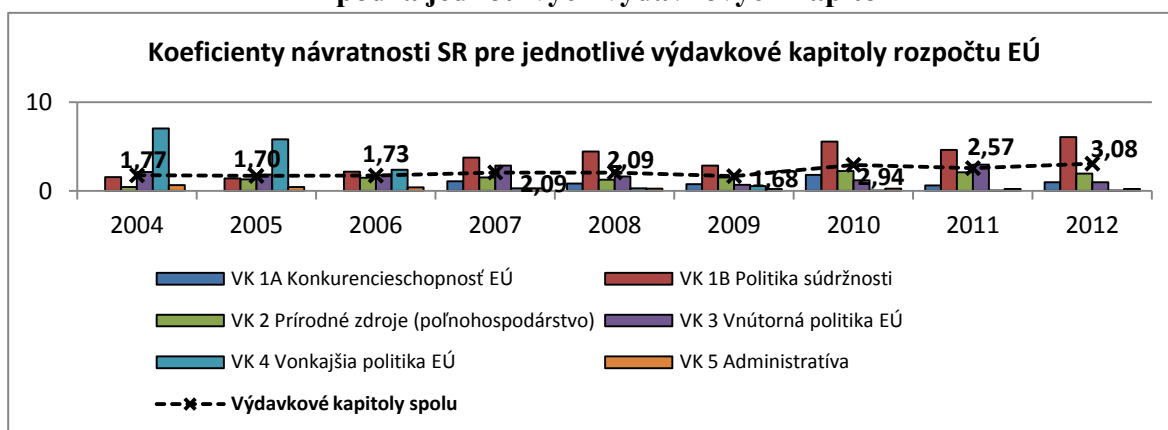
Viacročný finančný rámec (ďalej „VFR“) EÚ je viacročný rozpočet EÚ, ktorý vymedzuje štruktúru a stropy výdavkov rozpočtu EÚ na niekoľko rokov dopredu. Zároveň sa ním stanovujú stropy pre celkové príjmy rozpočtu EÚ (odvody členských štátov do rozpočtu EÚ), pričom podľa zmluvy o fungovaní EÚ musí byť rozpočet EÚ každoročne vyrovnaný, t. j. celkové príjmy zodpovedajú celkovým výdavkom v príslušnom rozpočtovom roku.

V prvých rokoch po vstupe SR do EÚ tvorilo významnú časť príjmov SR z rozpočtu EÚ dokončenie predvstupovej pomoci, v nasledujúcich rokoch výrazne narastal podiel príjmov z kapitoly prírodné zdroje a hlavne podiel politiky súdržnosti. To spôsobilo, že v časti spoločnosti SR došlo k takmer úplnému splynutiu pojmov politika súdržnosti a príjmy z EÚ.

Podrobnejší pohľad na rozpočtové vzťahy SR a EÚ ponúka analýza na základe koeficientov návratnosti, ktoré vyjadrujú podiel medzi prostriedkami, ktoré členský štát v danom roku získa z danej politiky EÚ a prostriedkami, ktorými sa podieľa na jej financovaní. Hodnota koeficientu návratnosti vyššia ako 1 znamená, že členský štát je čistým prijímateľom prostriedkov z daného programu/politiky, hodnota menšia ako 1 indikuje, že členský štát je čistým prispievateľom daného programu/politiky. V nasledovnom grafe sú uvedené koeficienty návratnosti SR pre jednotlivé výdavkové kapitoly rozpočtu EÚ. Zjednodušenie je možné konštatovať, že v období tesne po vstupe do EÚ bola SR čistým prijímateľom prostriedkov predovšetkým prostredníctvom programov predvstupovej pomoci ako napr. PHARE, ISPA, SAPARD (ďalej „VK4“). Vzhľadom na hospodársku výkonnosť SR je úplne prirodzené, že ju postupne nahradila politika súdržnosti, ktorá v súčasnosti nadobúda najvyššie koeficienty návratnosti voči rozpočtu EÚ. Rovnako nepochybniteľný aj príspevok politiky súdržnosti k udržateľnému hospodárskemu rastu.

Graf č.12

Rozpočtová pozícia SR voči rozpočtu EÚ (koeficienty návratnosti) podľa jednotlivých výdavkových kapitol

Zdroj: MF SR

Pozn.: V období VFR 2000 – 2006 ešte VK 1A nebola vytvorená a programy, ktoré sú v súčasnosti zaradené pod touto VK boli zaradené do VK 3. Koefficient návratnosti pre VK1A je nadhodnotený zaradením programu „Vyraďovanie jadrových elektrární“ do tejto kapitoly, pričom príjemcami tohto programu boli iba LT a SK.

Aj na základe vyššie uvedených údajov je možné konštatovať, že využívanie prostriedkov z výdavkových kapitol 1A a 5 (a čiastočne aj 3) je výrazne nižšie, ako v prípade politiky súdržnosti, resp. poľnohospodárskej politiky a v niektorých rokoch dokonca radí SR do pozície čistého prispievateľa danej výdavkovej kapitoly rozpočtu EÚ. Tento stav je dôsledkom nízkeho využívania nástrojov priamo riadených Európskou komisiou, ktoré majú vysoký podiel na VK 1A a VK 3. SR výrazne zaostáva hlavne pri využívaní 7. rámcového programu pre vedu a výskum a programu TEN (infraštruktúra).

V programovom období 2004-2006 sa v rámci SR podarilo naplniť stanovené ciele: Cieľ 1 - pomoc zaostávajúcim regiónom (využívali všetky regióny Slovenska okrem Bratislavského kraja); Cieľ 2 - podpora ekonomickej a sociálnej konverzie v oblastiach so štrukturálnymi problémami (len na území Bratislavského kraja); Cieľ 3 - modernizácia vzdelávania a podpora zamestnanosti (len na území Bratislavského kraja). Najväčší podiel na príjmoch mala politika súdržnosti. Na projekty implementované v rámci politiky súdržnosti bolo v tomto období z rozpočtu EÚ vyčlenených spolu 1 952,97 mil. EUR, z toho 1 186,88 mil. EUR pre ŠF a 766,09 mil. EUR pre ISPA/KF. Priame platby farmárom predstavovali ďalších 684,7 mil. EUR a podpora rozvoja vidieka 526 mil. EUR.

VFR 2007 – 2013 poskytoval pre SR adekvátne finančné možnosti, naša schopnosť účinne a včas ich využiť pre svoj hospodársky rozvoj a pre prospech celej spoločnosti však značne zaostávala. Napr. prostredníctvom politiky súdržnosti, ktorá slúži na vyrovnanie hospodárskych a sociálnych rozdielov medzi členskými štátmi a regiónmi EÚ, bolo pre SR na toto programové obdobie vyčlenených celkovo 11,496 mld. EUR zo zdrojov EÚ. Z tejto sumy boli financované dva operačné programy ESF (OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Vzdelávanie) a deväť operačných programov EFRR (OP Doprava, OP Životné prostredie, OP Informatizácia spoločnosti, Regionálny OP, OP Zdravotníctvo, OP Výskum a vývoj, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Bratislavský kraj a OP Technická pomoc). K 31. 12. 2013 bolo zo zdrojov EÚ za uvedené OP čerpaných 5,85 mld. EUR, t. j. 50,92 % z celkovej alokácie. K najrýchlejšie čerpaným operačným programom z hľadiska finančnej implementácie patria OP Zdravotníctvo (čerpanie 82,75 % z alokácie na OP) a Regionálny OP (70,35 %).

Najväčšou prioritou v krátkodobom horizonte súvisiacou s rozpočtom EÚ bude úspešné zavŕšenie využívania prostriedkov z VFR 2007 – 2013 s čo možno najnižšou úrovňou automatického rušenia záväzkov z dôvodu nedodržania pravidla N + 3 (resp. N + 2 pre záväzky roku 2013).

Dlhodobou výzvou pre SR naďalej zostáva zvýšenie účelnosti a celkovej efektivity použitia prostriedkov z rozpočtu EÚ. Okrem využívania predalokovaných prostriedkov vyčlenených priamo pre SR (najmä politika súdržnosti, priame platby farmárom, rozvoj vidieka) by sa SR mala sústreďiť aj na lepšie využívanie prostriedkov priamo riadených

Európskou komisiou a to lepšou koordináciou ústredných orgánov štátnej správy a zvýšením informovanosti potenciálnych prijímateľov týchto prostriedkov.

Veľký význam bude mať v najbližších rokoch nastavenie vnútroštátnych podmienok čerpania prostriedkov z Viacročného finančného rámca na roky 2014 – 2020 tak, aby ich využívanie bolo rýchlejšie a plynulejšie v porovnaní s minulosťou. Príjmy SR z rozpočtu EÚ by mali za obdobie rokov 2014 až 2020 dosiahnuť 20,3 mld. EUR, odvody do rozpočtu EÚ sú odhadované na úrovni 6,8 mld. EUR. Odhadovaná čistá rozpočtová pozícia Slovenska pre toto obdobie by tak mala byť na úrovni 13,5 mld. EUR, čo je o 16 % viac v porovnaní s predpokladanou čistou finančnou pozíciou z rokov 2007 až 2013. Táto suma predstavuje 2495 EUR na jedného obyvateľa v SR (pri platbách SR do fondov EÚ vo výške 1257 EUR a príjmoch z EÚ vo výške 3752 EUR na obyvateľa).

Na politiku súdržnosti je pre SR na roky 2014 – 2020 vyčlenených 14,7 mld. EUR a na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 4,7 mld. EUR (na celoeurópskej úrovni je to 366,8 mld. EUR na politiku súdržnosti a 420,3 mld. EUR na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka). V rámci politiky súdržnosti by príjmy Slovenska z EÚ v rokoch 2014 – 2020 mali predstavovať 2717,2 EUR na obyvateľa (v celej EÚ je to 725 EUR), v kapitole poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 868 EUR na obyvateľa (v EÚ je to 830,5 EUR na obyvateľa). Prehľad celkových rozpočtových vzťahov SR/EÚ je uvedený v kapitole 4 hlavnej časti hodnotiacej správy.

Príloha č 5. - ku kapitole Vnútrotný trh EÚ

5a – Hospodárska súťaž

Zmeny súvisiace so vstupom SR do EÚ sa v oblasti hospodárskej súťaže začali prejavovať už niekoľko rokov pred samotným vstupom. V rámci predvstupových rokovaní, v období rokov 2000 - 2002 musela SR prijať *acquis communautaire* a zaviazala sa, že bude harmonizovať svoju politiku hospodárskej súťaže s právom EÚ, čím sa malo zabezpečiť jednotné uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu.

Reforma európskeho práva pre hospodársku súťaž si vyžiadala úpravu užšej spolupráce medzi Európskou komisiou a národnými protimonopolnými orgánmi, vrátane ich vzájomnej spolupráce. Vytvorením siete európskych súťažných orgánov (European Competition Network – ďalej „ECN“) bol zabezpečený mechanizmus pre koordináciu súťažnej politiky štátov EÚ a budovanie účinného právneho rámca pri aplikácii článkov 101 (dohody obmedzujúce súťaž) a 102 (zneužitie dominantného postavenia) Zmluvy o fungovaní EÚ.

Protimonopolný úrad a Najvyšší kontrolný úrad

Vstupom SR do EÚ sa rozšírili kompetencie Protimonopolného úradu SR (ďalej „PMÚ SR“). Okrem národného práva začal priamo aplikovať aj európske právo, konkrétne články 81 a 82 Zmluvy o založení európskeho spoločenstva (súčasný články 101 a 102 Zmluvy o fungovaní EÚ). Európske právo PMÚ SR aplikuje v prípade praktík obmedzujúcich hospodársku súťaž, ktoré majú dopad na obchod medzi členskými štátmi EÚ. Pred vstupom do EÚ aplikoval PMÚ SR len slovenské právne normy a posudzoval iba prípady s národným dopadom. Kompetencie PMÚ SR vzrástli aj v oblasti posudzovania koncentrácií. V rámci tzv. referral systému môže byť koncentrácia, ktorá má potenciálny vplyv na trhy viacerých štátov, pridelená tej inštitúcii, ktorá má najlepšie predpoklady jej efektívneho posúdenia, čiže aj PMÚ SR. V doterajšej praxi PMÚ SR sa takýto prípad vyskytol pri posudzovaní horizontálnej koncentrácie podnikateľov Tesco a Carrefour, nakoľko táto koncentrácia vyvolávala obavy narušenia hospodárskej súťaže na lokálnych relevantných trhoch SR.

Členstvo v EÚ ovplyvňuje aj výber sektorov, na ktoré PMÚ SR alokuje svoje zdroje, s cieľom ich čo najefektívnejšieho využitia. PMÚ SR sa v súčasnosti sústreďuje na analýzu potenciálnych rizík v sektore finančníctva a potravinárstva, nakoľko tieto sektory majú dopad na veľký počet spotrebiteľov a sú dlhodobo predmetom záujmu Európskej komisie a iných členských štátov.

Výkon súťažnej politiky má v súčasnosti nadnárodný rozmer. PMÚ SR v súlade so smerovaním európskej súťažnej politiky nahrádza formálny prístup posudzovania súťažných prípadov tzv. viac ekonomickým prístupom. Jeho základným princípom je uprednostnenie hodnotenia dopadu konania podnikateľov na trh pred hodnotením formy konania. Ekonomický prístup je predovšetkým dôležitý pri posudzovaní prípadov zneužívania

dominantného postavenia na trhu, ako aj vertikálnych dohôd, ktoré na rozdiel od kartelov (t.j. horizontálnych dohôd obsahujúcich najzávažnejšie obmedzenia) môžu mať aj pozitívny účinok na súťaž a spotrebiteľa. Meradlom pre zhodnotenie dopadov na spotrebiteľa je spotrebiteľský blahobyt (consumer welfare). Správanie, ktoré vedie k zníženiu spotrebiteľského blahobytu buď vo forme vyššej cenovej úrovne, zníženia kvality či zúženia ponuky pre spotrebiteľa, sa dá považovať za protisúťažné a predpokladá odôvodnený zásah zo strany PMÚ SR. Hlavným cieľom takéhoto prístupu je prospech pre spotrebiteľa (nižšie ceny tovarov a služieb, vyššia kvalita a vyššie inovácie). Spotrebiteľ sa tak stáva hlavným adresátom výhod, ktoré prináša dobre fungujúca hospodárska súťaž.

Na dôležitosť fondov EÚ, ako významného zdroja verejných financií, reagoval aj Najvyšší kontrolný úrad SR zaradením kontroly fondov EÚ medzi svoje hlavné strategické zámery. Ako nezávislý štátny orgán pôsobí NKÚ SR v rámci eurofondov nad celým systémom finančného riadenia a kontroly a vykonáva nezávislú kontrolnú činnosť, ktorú smeruje do najrizikovejších oblastí, pričom sa snaží pokryť široké spektrum programov a grantov poskytovaných SR zo všeobecného rozpočtu EÚ a subjektov zapojených do systému finančného riadenia a kontroly ako aj konečných prijímateľov pomoci. Hlavnými cieľmi kontroly je overiť, či sú finančné prostriedky EÚ využívané v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi SR a EÚ, so zásadami riadneho finančného hospodárenia, transparentne a v maximálne možnej miere. Pôsobenie NKÚ SR v oblasti kontroly eurofondov v osobitných pozíciách a aj svojimi vlastnými „nezávislými“ kontrolami zabezpečilo odstránenie stoviek nedostatkov, ktoré boli rizikom pre správne, efektívne a maximálne využívanie finančných prostriedkov EÚ, a preto túto činnosť možno právom označiť ako pridanú hodnotu.

NKÚ SR ešte v období prípravy SR na vstup do EÚ prijal osobitné funkcie, a to funkciu certifikačného orgánu pre program SAPARD, záručnú sekciu Európskeho poľnohospodárskeho záručného a usmerňovacieho fondu (táto funkcia bola ukončená v roku 2007) a vykonáva funkciu orgánu vydávajúceho vyhlásenia o ukončení pomoci zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu programového obdobia 2004-2006 (ukončovací orgán). V rámci tejto kontrolnej činnosti v osobitných pozíciách NKÚ SR skontroloval 431 subjektov, zistil celkom 2 305 nedostatkov a vydal 2 305 odporúčaní na ich odstránenie. NKÚ SR vydal 5 certifikátov ročného zúčtovania programu SAPARD, 3 certifikáty ročného zúčtovania záručnej sekcie EAGGF, ďalej vydal vyhlásenia o ukončení pomoci na 41 projektov Kohézneho fondu programového obdobia 2004 – 2006 a vyhlásenia o ukončení pomoci na 11 programov štrukturálnych fondov programového obdobia 2004-2006.

Verejné obstarávanie

V období vstupu SR do EÚ vstúpil do platnosti tzv. *legislative package*, resp. dve nové rozsiahle smernice upravujúce oblasť verejného obstarávania, zavádzajúce do procesu verejného obstarávania viacero nových inštitútov a prvkov a nahrádzajúce dovtedy platnú európsku legislatívu. V ďalších rokoch bolo prijatých viacero európskych aktov významným spôsobom zasahujúcich do podmienok, pravidiel a procesov verejného obstarávania, ktoré

musela aj SR transponovať do svojej národnej legislatívy. I následkom tejto skutočnosti bol zákon o verejnom obstarávaní v SR niekoľkokrát novelizovaný.

Trh verejného obstarávania predstavuje asi 17 % HDP EÚ. V SR uzavreli dotknuté subjekty zmluvy podľa pravidiel daných zákonom o verejnom obstarávaní v objeme 4 039,165 mil. EUR bez DPH, čo predstavuje 7 813 ukončených postupov podľa zákona o verejnom obstarávaní. Zákazky, ktorých predpokladaná hodnota bola vyššia, ako prahové hodnoty vyplývajúce z príslušného Nariadenia Európskej komisie (tzv. nadlimitné zákazky), boli v celkovej hodnote 3 300,822 mil. EUR bez DPH, čo reprezentuje 1 033 z celkových ukončených postupov podľa zákona o verejnom obstarávaní (uvedené údaje sú za rok 2012).

Najviac používaným postupom zadávania zákaziek bol najtransparentnejší postup – verejná súťaž – a to vo výške 81,1 % z celkového objemu verejných obstarávaní. Čo sa týka zákaziek spolufinancovaných z európskych fondov, ukončených bolo 2 140 postupov verejného obstarávania v celkovej hodnote 1 524,520 mil. EUR bez DPH. Uchádzači zo zahraničia boli úspešní v 298 ukončených postupoch verejného obstarávania z celkového počtu ukončených postupov, v celkovej zmluvnej hodnote 769,553 mil. EUR bez DPH.

Je však potrebné uviesť, že súčasný proces verejného obstarávania uplatňovaný v SR a vychádzajúci z platnej európskej legislatívy je komplikovaný, formálny a zdĺhavý, čo spôsobuje nemalé problémy jeho účastníkom, či už na strane subjektov zadávajúcich zákazku, alebo na strane uchádzačov o zákazky. Uvedené sa prejavuje najmä pri obstarávaní rozsiahlych infraštruktúrnych projektov (aj v prípade, že sú spolufinancované z európskych fondov), ale aj menších zákaziek, pri ktorých koneční prijímatelia tiež žiadajú o poskytnutie nenávratných finančných prostriedkov z európskych fondov. Práve verejné obstarávanie sa stáva v mnohých prípadoch problémom, resp. brzdou pri čerpaní týchto prostriedkov, či už z dôvodu chýb na strane subjektov zadávajúcich zákazku, alebo na strane uchádzačov, ktorí predkladajú ponuky, alebo z dôvodu zdĺhavého formálneho schvaľovania a kontroly procesov verejného obstarávania zo strany riadiacich orgánov, ako aj predstaviteľov Európskej komisie, prípadne z dôvodu uplatnenia si revízných postupov na Úrade pre verejné obstarávanie SR.

V období rokov 2012 – 2013 prebiehali na pôde Európskej komisie, Rady, ako aj Európskeho parlamentu rozsiahle diskusie k návrhom nových smerníc upravujúcich oblasť verejného obstarávania, ktoré majú nahradiť vyššie uvedené smernice 2004/17/ES a 2004/18/ES, ako aj k návrhu smernice upravujúcej problematiku koncesíí. Ich prijatie Európskym parlamentom bude mať podstatný vplyv na vykonanie zmien v legislatíve verejného obstarávania platnej v SR.

5b - Ochrana spotrebiteľa

SR v súlade s požiadavkami EÚ implementovala smernice na ochranu spotrebiteľa. Najvýznamnejšie smernice z hľadiska ochrany spotrebiteľa sú implementované najmä v zákone č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o

priestupkoch v znení neskorších predpisov, v zákone č. 108/2000 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri podomovom predaji a zásielkovom predaji v znení neskorších predpisov a v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Nariadením č. 2006/2004 o spolupráci medzi národnými orgánmi zodpovednými za vymáhanie právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa („nariadenie o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa“) vytvorila EÚ účinný mechanizmus spolupráce dozorných orgánov v oblasti ochrany spotrebiteľa vo všetkých členských štátoch EÚ. Nariadenie bolo implementované v SR novelou zákona o ochrane spotrebiteľa č. 397/2008 Z. z., ktorou sa zabezpečili potrebné právomoci pre dozorné orgány. Pred prijatím tohto nariadenia neexistovala reálna možnosť administratívneho postihu podnikateľa, ktorý porušoval práva spotrebiteľov v inom členskom štáte, keďže podnikateľovi môže uložiť sankciu iba orgán dozoru štátu, v ktorom má sídlo. Na základe tohto nariadenia si orgány dozoru z rôznych členských štátov vymieňajú medzi sebou informácie o takomto porušení a podnikateľ môže byť postihnutý dozorným orgánom v štáte, v ktorom má sídlo.

Informovanosť spotrebiteľov o ich právach, ale aj povinnostiach, je veľmi dôležitou súčasťou systému ochrany spotrebiteľov. Vzdelávaciu úlohu plnia najmä spotrebiteľské združenia, ktoré poskytujú informácie prostredníctvom osobných konzultácií, internetových stránok a rôznych printových médií. Okrem vzdelávania plnia združenia nenahraditeľnú úlohu pri poradenstve a zastupovaní spotrebiteľov pred súdmi. Pri vykonávaní týchto činností im MH SR pomáha poskytovaním dotácií na ich činnosť. Nedostatkom slovenských združení je, že sa nevedia efektívnejšie zapojiť do procesu čerpania eurofondov.

Európske spotrebiteľské centrum (ďalej „ESC“) na Slovensku je súčasťou siete Európskych spotrebiteľských centier od 28. marca 2006. Hlavnou úlohou ESC je sprostredkovať riešenie sporu medzi podnikateľom a spotrebiteľom v prípade cezhraničných nákupov a poskytovanie informácií spotrebiteľom. ESC pôsobí na MH SR, ktoré ho zároveň s Európskou komisiou aj spolufinancuje.

Od 1. mája 2004 sa stala SR súčasťou systému Spoločenstva pre rýchlu výmenu informácií o nebezpečných výrobkoch medzi členskými štátmi EÚ, štátmi Európskeho hospodárskeho priestoru a Európskou komisiou (ďalej „RAPEX“). MH SR plní úlohu kontaktného miesta. Účasť SR v systéme prispela k lepšej informovanosti orgánov dozoru o výskyte nebezpečných výrobkov nepotravinárskeho charakteru na trhu jednotlivých členských štátov, umožnila využívať protokoly o skúškach z iných členských štátov a iné poznatky. Vďaka systému RAPEX sa zlepšila schopnosť orgánov dozoru dohľadať nebezpečné výrobky, ktoré predstavujú pre spotrebiteľa vážne riziko a zabezpečila sa účinná ochrana pred nebezpečenstvom, ktoré by z ich používania hrozilo.

Implementáciou smernice o spotrebiteľských úveroch do slovenského právneho poriadku došlo k zvýšeniu ochrany spotrebiteľov v oblasti poskytovania spotrebných úverov a pôžičiek. Spotrebiteľia sú lepšie chránení v predzmluvnej (povinnosť veriteľa predložiť spotrebiteľovi predzmluvný formulár, ktorý je štandardizovaný v celej EÚ), ale aj v zmluvnej

fáze (povinné náležitosti zmluvy, právo na odstúpenie od zmluvy, právo na predčasné splatenie spotrebiteľského úveru). V podobnom duchu zvyšovania ochrany spotrebiteľa je pripravovaná aj smernica o úveroch pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie.

Nedávno predstavená koncepcia ochrany spotrebiteľov na finančnom trhu predpokladá ďalšie rozšírenie právomocí Národnej banky Slovenska pri dohľade nad finančným trhom. V budúcnosti by už všetky subjekty požičiavajúce finančné prostriedky, vrátane nebankových subjektov, mali podliehať kontrolnej autorite NBS. Rozšírenie kompetencií na tieto subjekty by malo prispieť k vyššej ochrane finančných spotrebiteľov.

Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ sa zameriava na dosiahnutie integrovanejšieho a účinnejšieho vnútorného trhu a vyššej úrovne ochrany spotrebiteľov. Prioritou SR pre nadchádzajúce obdobie bude systémové zabezpečenie ochrany spotrebiteľa, podpora využívania alternatívneho riešenia sporov, ako aj on-line riešení sporov v spotrebiteľských veciach a vytvorenie prehľadnejšieho a uceleného právneho rámca pre spotrebiteľov i predávajúcich v rámci jednotného Spotrebiteľského kódexu. Rovnako bude potrebné zamerať sa na vzdelávanie spotrebiteľov a zvýšenie ich informovanosti a právneho vedomia. Cieľom práce ESC je vytváranie podmienok, aby sa spotrebiteľia cítili pohodlne a sebavedomo pri nakupovaní na spoločnom európskom trhu.

Zo strany národných orgánov bude pokračovať trend zvýšenej aktivity medzi národnými orgánmi na medzinárodnej úrovni, v oblasti výmeny informácií a takisto činností v oblasti vymáhania spotrebiteľských práv. Posilnenie dôvery spotrebiteľov v oblasti vymáhania spotrebiteľských práv pri cezhraničnom nakupovaní zlepší fungovanie jednotného európskeho trhu.

Príloha č 6. - ku kapitole Sociálne aspekty

6a - Sociálna inklúzia a zamestnanosť

Členstvo v EÚ prinieslo SR nielen pravidelnú účasť na diskusiách, možnosť vzájomného učenia sa a čerpania zo skúsenosti iných členských štátov, ale prinieslo i potrebu koordinovaných postupov a potrebu a schopnosť hľadania spoločných riešení celoeurópskych a globálnych výziev či už ide o riešenie nezamestnanosti a podporu zamestnanosti, podporu hospodárskeho rastu, podporu mobility pracujúcich a odstraňovanie administratívnych prekážok pre ich mobilitu, riešenie narastajúcej chudoby a sociálneho vylúčenia ohrozených skupín, riešenie primeranosti, bezpečnosti a udržateľnosti dôchodkov a efektívnosti a účinnosti systémov sociálneho zabezpečenia využívajúc metódu otvorenej koordinácie alebo hľadanie a prijímanie legislatívnych riešení zameraných na ochranu pracujúcich, ich bezpečnosť a zdravie pri práci, rovnaké zaobchádzanie, podporu rodovej rovnosti, ochranu znevýhodnených a marginalizovaných skupín. Celoeurópsky prístup a spolupráca s ostatnými členskými štátmi EÚ sa výrazným spôsobom osvedčila zvlášť počas finančnej a hospodárskej krízy, kedy SR mohla rýchlo a bezprostredne čerpať zo skúseností členských krajín zo zavádzania protikrizových opatrení.

Akcent stratégie EÚ 2020 na prijatie konkrétnych národných cieľov a plnenie záväzkov v oblasti zamestnanosti (SR – 72%), znižovania miery dlhodobej nezamestnanosti (SR – 3%), boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (SR - redukcia počtu osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením o 170 tis.) v kontexte širších hospodárskych politík a komplexných nástrojov riadenia prostredníctvom EÚ semestra, národných programov reforiem, špecifických odporúčaní pre členské krajiny, tvorby monitorovacieho rámca, pravidelného monitorovania a hodnotenia trendov a rizík prináša lepšie zacielenie národných politík a tlak na väčšiu adresnosť a účinnosť legislatívnych riešení a administratívnych opatrení.

V hodnotení dlhodobých prínosov členstva SR v EÚ v sociálnej oblasti najčastejšie dominujú nasledovné skutočnosti, faktory a vplyvy:

- Koncepčný rozvoj národných politík a legislatívy v dôsledku transpozície EÚ legislatívy s akcentom na vyššiu sociálnu ochranu pracovníkov, ochranu sociálne znevýhodnených skupín (vrátane ľudí so zdravotným postihnutím), nediskrimináciu, rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí;
- Rozvoj trhu práce a príležitostí pre zamestnanie v kontexte voľného pohybu za prácou spolu s primeraným sociálnym zabezpečením migrujúcich pracovníkov vďaka koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia;
- Využívanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ najmä na riešenie nezamestnanosti a na podporu zamestnanosti a široko koncipovanej sociálnej inklúzie;
- Možnosť vzájomného učenia sa a koordinovaný prístup k riešeniu priorít celej EÚ a globálnych výziev, čo sa ukázalo ako zvlášť dôležité najmä v čase hľadania riešení zameraných na tlmenie sociálnych dôsledkov ekonomickej krízy;
- Zosúladenie pracovného a rodinného života.

Vstupom do EÚ sa zmenilo postavenie občanov SR vo vzťahu k možnosti ich pohybu za prácou v rámci štátov EÚ. Na Slovensku začala pracovať sieť EURES (EUROpean Employment Services = Európske služby zamestnanosti), ktorá uľahčuje voľný pohyb pracovných síl v rámci EÚ/EHP a Švajčiarska. Vstupom do EÚ sa taktiež vo vzťahoch SR a členských štátov EÚ, ako aj štátov EHP a Švajčiarska, začali uplatňovať nariadenia EÚ v oblasti koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia. Hlavným zámerom týchto nariadení je garantovať a chrániť sociálne práva pracovníkov a ich rodinných príslušníkov tak, aby sa mohli slobodne pohybovať v rámci EÚ s cieľom napr. pracovať alebo usadiť sa bez straty svojich práv. Zabezpečujú napr., aby sa osobám pohybujúcim sa v EÚ za prácou zohľadňovalo obdobie výkonu zárobkovej činnosti v inej členskej krajine pre vznik nároku na dávky sociálneho zabezpečenia.

Členstvo SR v EÚ znamenalo i zvýšenie ochrany doplnkových dôchodkových práv, najmä migrujúcich pracovníkov, ktorým tieto práva vyplývajú zo súkromných doplnkových dôchodkových systémov, ktoré v zásade nepodliehajú už uvedeným koordinačným nariadeniam.

Voľný pohyb osôb však so sebou priniesol aj niektoré problémové otázky, ktoré sa odrazili napr. vo veľkom počte odchádzajúcich zdravotníkov zo systému poskytovania zdravotnej starostlivosti SR do iných členských štátov.

Pred vstupom SR do EÚ potreboval každý cudzinec (aj občan členského štátu EÚ), ktorý sa chcel zamestnať na území SR, povolenie na zamestnanie. Ku koncu apríla 2004 bolo na území SR zamestnaných 1 459 cudzincov. Vďaka vstupu SR do EÚ a následným využívaním práva voľného pohybu osôb v rámci EÚ došlo v SR v nasledujúcich rokoch k značnému nárastu zamestnaných cudzincov, hlavne zo strany občanov EU. K 31.12.2006 bolo evidovaných už 6 512 zamestnaných cudzincov, z toho 4 754 bolo občanov EÚ. V rokoch 2007-2008 nabiehala výroba v spoločnostiach s významnou investíciou a s ňou rástol aj dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile. Ku koncu roka 2009 počet zamestnaných cudzincov narástol na viac ako 15 000, z toho bolo vyše 11 300 občanov EÚ. Ekonomická kríza čiastočne spomalila prítok cudzincov zamestnaných na území SR, pričom zamestnávateľia sa zamerali viac na zamestnávanie občanov EÚ. Počet zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín sa v krízovom období ustálil na 3 500. K 30.8.2013 bolo evidovaných 4 231 (z toho 1 093 žien) zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín na povolenie na zamestnanie, 10 695 (z toho 2.350 žien) zamestnaných občanov EÚ a 1 484 zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, u ktorých sa povolenie na zamestnanie nevyžaduje. Oproti počtu zamestnaných cudzincov z 30.4.2004 ide o viac ako 11 - násobný nárast.

Zásadný vplyv malo členstvo SR v EÚ na úpravu pracovnoprávných vzťahov. Pozitívnym dôsledkom je zvýšenie ochrany zamestnancov napr. pri hromadnom prepúšťaní, v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa, pri prevode podnikov, pri vysielaní zamestnancov v rámci poskytovania služieb, pri pracovnom pomere na dobu určitú, odstránenie diskriminácie zamestnancov na kratší pracovný čas, úprava pracovných

podmienok pre tehotné ženy, matky krátko po pôrode a dojčiace ženy a rovnako aj mladistvých, ochrana pred sociálnym dumpingom, zavedenie telepráce, zintenzívnenie starostlivosti zamestnávateľov o ochranu života a zdravia zamestnancov, čo sa prejavuje ďalším pozitívnym trendom v znižovaní počtu poškodení zdravia zamestnancov v práci. Vo väzbe na nadnárodné prvky došlo k zlepšeniu postavenia zamestnancov z hľadiska ich práv (vysielanie zamestnancov, európske zamestnanecké rady) a k zlepšeniu ich bezpečnosti a ochrany zdravia. V oblasti ochrany života a zdravia zamestnancov bude nevyhnutné v budúcnosti ďalej podporovať preventívne aktivity zamestnávateľov a inšpekčných orgánov a presadzovanie bezpečnostných podmienok pre prácu samostatne podnikajúcich fyzických osôb. Nevyhnutnosťou je aktívna participácia reprezentantov sociálnych partnerov. V tomto smere možno pozitívne hodnotiť vzájomnú výmenu skúseností medzi orgánmi inšpekcie práce jednotlivých členských štátov EÚ.

Proces integrácie do európskych štruktúr priniesol pozitívny efekt pre slovenské odbory. Bol to práve tlak požiadaviek a kritérií EÚ, ktorý mal na postavenie odborov (najmä ako sociálnych partnerov) pozitívny vplyv: tlak týchto kritérií nabádal Slovensko ako kandidátsku a neskôr členskú krajinu EÚ posilňovať svoje demokratické inštitúcie, medzi ktoré patria aj inštitúcie sociálneho partnerstva, a súčasne nabádal k prístupu, ktorý uprednostňuje dosahovanie konsenzu a dohody, čo práve inštitúcie sociálneho partnerstva umožňujú. Možno povedať, že EÚ posilnila a posilňuje nielen legitimitu odborov ako aktéra (sociálneho partnera), ale legitimizovala aj odborovú politiku - späť s podstatou Európskeho sociálneho modelu.

V otázke rodovej rovnosti bol vďaka vstupu do EÚ prijatý napr. zákon o rovnakom zaobchádzaní (tzv. antidiskriminačný zákon), ktorý znamenal výrazný posun v efektívnej ochrane znevýhodnených skupín našej spoločnosti. Pozitívne môžeme v SR hodnotiť znižovanie rodového mzdového rozdielu, ktorý je jedným z najviac akcentovaných problémov rodovej nerovnosti na úrovni EÚ, ale aj SR. Kým pri vstupe SR do EÚ bol rozdiel medzi zárobkom mužov a žien viac ako 27%, v roku 2012 to už bolo iba okolo 20%. Ďalšími faktormi sú zvýšená miera ochrany pred diskrimináciou napr. u tehotných žien, ale aj u iných skupín znevýhodnených na trhu práce.

V nedávnom období nastal prielom aj vo vnímaní zodpovednosti EÚ za riešenie zlého postavenia Rómov v krajinách EÚ, ktoré sa prestalo považovať za čisto národnú úlohu. Vyjadrením tejto zmeny bolo prijatie Rámca EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 v máji 2011. V nadväznosti na tento rámec SR predložila Stratégiu Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020. Stratégia reaguje na potrebu riešiť výzvy spojené so sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít i na úrovni Európskej únie. Princípy stratégie by sa mali stať základom politik s cieľom riešiť nepriaznivú situáciu cieľovej skupiny pre obdobie do roku 2020, ako aj pre programové obdobie na roky 2014 – 2020 pre použitie štrukturálnych fondov. Príkladom kľúčových projektov v oblasti riešenia marginalizovaných rómskych komunít, ktoré profitujú zo štrukturálnych fondov, sú napr. Národný projekt Terénna sociálna práca v obciach a pripravovaný Národný projekt Komunitné centrá, ktorého cieľom je vytvorenie predpokladov pre budovanie siete

komunitných centier pre sociálne vylúčené osoby alebo ohrozené sociálnym vylúčením, čím sa má prispieť k zníženiu miery chudoby a miery sociálneho vylúčenia.

Vstup SR do EÚ priniesol zmenu aj v oblastiach ako je štátna sociálna podpora, v rámci ktorej štát finančne podporuje rodiny s nezaopatrenými deťmi. Rodinné dávky, najčastejšie prídavok na dieťa a rodičovský príspevok a v menšom rozsahu príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o deti a príspevok na pohreb, podliehajú tiež uvedenej koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia. Situácia v oblasti koordinácie rodinných dávok je zložitá vzhľadom na veľkú rôznorodosť národných systémov podpory rodín s deťmi a výšku ich dávok. Jedným z konkrétnych príkladov podpory EÚ slovenským rodinám s deťmi je poskytovanie príspevku na starostlivosť o dieťa, ktorý je z väčšej časti financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu. Pozitívne možno hodnotiť vplyv členstva v EÚ na rozvoj národnej politiky a legislatívy v oblasti ochrany práv ľudí so zdravotným postihnutím napr. uplatňovaním Európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia pre roky 2010 – 2020 alebo prístupím EÚ k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a z toho vyplývajúcich záväzkov pre členské štáty EÚ.

V podmienkach SR za prioritný v nasledujúcom období možno považovať ďalší rozvoj a rozvíjanie partnerstiev v rámci služieb zamestnanosti ako systému inštitúcií a nástrojov podpory a pomoci účastníkom trhu práce pri hľadaní zamestnania, zmene zamestnania, obsadzovaní voľných pracovných miest a uplatňovaní aktívnych opatrení na trhu práce s osobitným zreteľom na pracovné uplatnenie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. V tejto oblasti za aktuálne výzvy do budúcnosti možno považovať:

- Zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce;
- Zlepšovanie prístupu k zamestnaniu – uľahčenie prechodu zo školy na trh práce;
- Zvýšenie zamestnateľnosti znevýhodnených skupín na trhu práce a skupín ohrozených sociálnym vylúčením;
- Uplatňovanie aktívnych opatrení na trhu práce v oblasti podpory tvorby pracovných miest a zlepšenia zamestnateľnosti so zreteľom na regionálne špecifiká;
- Podporovanie investícií do ľudského kapitálu (podporovanie celoživotného vzdelávania);
- Implementovanie podmienok bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v kontexte dôstojnej práce pre zamestnancov a tiež pre samostatne podnikajúce fyzické osoby.

Využívanie zdrojov Európskeho sociálneho fondu

Zvlášť hmatateľným a bezprostredným prínosom členstva SR v EÚ je využívanie zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ, najmä Európskeho sociálneho fondu (ďalej „ESF“), na riešenie akútnych a dlhodobých štrukturálnych problémov. Tieto zdroje významne pomohli SR pri rozbiehaní rôznych rozvojových programov a pilotných projektov v rámci jednotlivých programových období či už ide o skrátené obdobie r. 2004 – 2006, alebo prvé ucelené programové obdobie 2007 – 2013. Prostredníctvom využívania alokovaných zdrojov z ESF sa dosiahlo:

- vytvorenie veľkého počtu nových pracovných miest
- umiestnenie evidovaných nezamestnaných na voľné pracovné miesta
- udržanie značného počtu pracovných miest aj napriek ekonomickej kríze
- rozsiahla podpora znevýhodneným a zraniteľným skupinám na zamedzenie sociálneho vylúčenia a zvyšovania miery chudoby
- podpora zabránenia vzniku rôznych foriem diskriminácie a segregácie

Bez finančnej podpory zo štrukturálnych fondov by došlo na Slovensku k výraznému prehĺbeniu závažných nerovnováh na trhu práce (vyššia nezamestnanosť) ako aj k zhoršeniu postavenia znevýhodnených skupín obyvateľstva (vyššia chudoba, prehĺbenie sociálnych rozdielov).

Desaťročné obdobie členstva SR v EÚ možno z pohľadu čerpania prostriedkov pre sociálnu oblasť rozdeliť na 3 hlavné celky, ktoré sa v určitých úsekoch prelínali a prelínajú.

Skrátené programové obdobie 2004-2006

V programovom období 2004 – 2006 bolo alokovaných 101 mil. EUR v rámci priority 3 OP Základná infraštruktúra (Lokálna infraštruktúra) na revitalizáciu a vybudovanie základného občianskeho vybavenia miest a obcí. Priorita, ktorá bola určená pre verejný sektor, pokryla až 70 % celkového počtu projektov. Zrekonštruovali sa školy, zdravotnícke a sociálne zariadenia, kultúrne inštitúcie.

Sektorový operačný program Ľudské zdroje (ďalej „SOP ĽZ“) svojím obsahom naplnil hlavné oblasti politiky zameranej na rast zamestnanosti a sociálny rozvoj v rámci znevýhodnených regiónov, ktorých HDP bolo nižšie ako 75 % priemeru HDP členských štátov EÚ, t.j. všetky kraje okrem Bratislavského samosprávneho kraja. SOP ĽZ prispel k podpore rovnosti príležitostí mužov a žien na trhu práce, k podpore integrácie a udržania znevýhodnených skupín na trhu práce, k zlepšovaniu prístupu ku školeniam, ako aj zlepšovaniu flexibilných foriem práce, organizácie práce a mobility. Prínos bol zaznamenaný v komplexnom riešení problémov zameraných na najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva, riešení nezamestnanosti mladých ľudí, naštartovaní procesu zosúladenia vzdelávania s požiadavkami trhu práce a riešení problematiky predčasného ukončovania školskej dochádzky najmä u marginalizovaných rómskych komunit.

V rámci SOP ĽZ bolo cez národné projekty realizované v rokoch 2004 - 2009 (t.j. po predĺžení oprávneného obdobia z r. 2006 na 30.6.2009) zapojených 904 567 osôb a bolo vytvorených 44 870 pracovných miest. K 31.12.2009 bolo čerpanie zo SOP Ľudské zdroje na úrovni 106,48 % (po realokáciách, znížené o nezrovnalosti a po predĺžení oprávneného obdobia do 30.6.2009) – bližšie údaje uvedené v nasledovnej tabuľke. Zazmluvnených bolo 14 národných projektov a implementovaných 1 006 projektov zameraných najmä na aktívnu politiku trhu práce.

Tabuľka č. 6

SOP LZ (zdroj EÚ) v EUR

	Čerpanie (znížené o nezrovnalosti)	Závazok 2004-2006	Podiel čerpania v %
spolu	302 917 756,80	284 480 924,00	106,48
z toho MPSVR	263 270 648,20	242 854 943,00	108,41
z toho MŠ SR	39 647 108,60	41 625 981,00	95,25

Zdroj: Záverečná správa o implementácii Sektorového operačného programu Ľudské zdroje za programové obdobie 2004-2006

Podporený bol národný projekt zameraný na pomoc lokálnym partnerstvám sociálnej inklúzie s cieľom zvýšiť zamestnateľnosť marginalizovaných skupín obyvateľstva prostredníctvom partnerstiev sociálnej inklúzie, ktorého sa zúčastnilo vyše 17 000 osôb.

Medzi ďalšie projekty priamo podporujúce marginalizované rómske komunity možno zaradiť:

- Modernizácia a zvýšenie rozsahu a kvality služieb zamestnanosti a rozvoj aktivačných programov uchádzačov o zamestnanie - počet projektov 14 v celkovej sume 76 016 400 EUR;
- Rozvoj vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie s cieľom zlepšenia ich možnosti na trhu práce - počet projektov 30 v celkovej sume 26 427 704 EUR;
- Zlepšenie zamestnateľnosti skupín ohrozených sociálnym vylúčením - počet projektov 25 v celkovej sume 6 464 951 EUR.

V Bratislavskom kraji prispela alokácia pre Jednotný programový dokument NUTS II – Bratislava Cieľ 3 v sume 38,77 mil. EUR k vzniku 2 382 nových pracovných miest, vzdelávacím aktivitám ohľadom prípravy pre trh práce, vzdelávaniu znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a zároveň k zlepšeniu zamestnateľnosti osôb mladších ako 25 rokov. V rámci rozvoja celoživotného vzdelávania a podpory rozvoja výskumu a vývoja v kontexte zvyšovania kvality ľudských zdrojov bolo zapojených do vzdelávacích aktivít až 56 328 osôb.

Základným poslaním Iniciatívy Spoločenstva EQUAL (ďalej „IS EQUAL“) bolo vytvoriť priestor pre riešenie problémov v boji proti všetkým formám diskriminácie a nerovnosti na trhu práce. Pre program bolo na obdobie 2004-2006 vyčlenených z Európskeho sociálneho fondu 22,27 mil EUR, podporených bolo 101 projektov.

Programové obdobie 2007-2013- Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (ďalej „OP ZaSI“)

Od roku 2008 sú realizované projekty v rámci operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Finančný príspevok Európskeho spoločenstva na tento operačný program je 941 mil. EUR, globálnym cieľom je zvýšiť konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a zamestnanosť do roku 2013 pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja, hlavnými cieľmi sú zvyšovanie zamestnanosti a adaptability a znižovanie nezamestnanosti, posilnenie integrácie

osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených a podpora zosúladenia rodinného a pracovného života a zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a ich riadenia v oblasti verejnej politiky.

K 31.12.2013 bolo v rámci OP ZaSI podporených 1 655 projektov (vrátane projektov Technickej asistencie) v celkovej zazmluvnenej hodnote 1 247 mil. EUR. Z celkového počtu projektov bolo 128 národných, 1 471 dopytovo-orientovaných. V rámci OP ZaSI bolo k 31.12.2013 zazmluvnených 44 národných projektov APTP (aktívnej politiky trhu práce), z nich 15 už bolo ukončených, 29 ešte prebieha. Celkové čerpanie na tieto národné projekty bolo 501 655 695,58 EUR.

Z celkovej alokácie na OP ZaSI boli vyše 2/3 alokované na prioritnú os 1 Podpora rastu zamestnanosti, ktorá je zameraná na podporu tvorby a udržania pracovných miest a na znižovanie dlhodobej nezamestnanosti, ktorej podiel na celkovej nezamestnanosti v Slovenskej republike dlhodobo prevyšuje priemer Európskej únie. Tento problém súvisí najmä s nezamestnanosťou osôb ohrozených sociálnym vylúčením. Ich podpore z hľadiska začlenenia na trh práce je venovaná prioritná os 2 Podpora sociálnej inklúzie s alokáciou 187,8 mil. EUR. V súvislosti s hospodárskou a finančnou krízou sa v Slovenskej republike ešte viac prehĺbil problém nezamestnanosti mladých. Z iniciatívy Európskej komisie a vlády SR boli v roku 2012 v rámci štrukturálnych fondov presunuté finančné prostriedky vo výške 70 mil. EUR z Operačného programu Vzdelávanie na Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, kde sú cielene využívané práve na podporu zamestnanosti mladých. S podobným cieľom (riešenie nezamestnanosti mladých, najmä však prostredníctvom podpory malých a stredných podnikov) bolo presunutých spolu 225 mil. EUR z Operačného programu Informatizácia spoločnosti a Operačného programu Vzdelávanie do Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast. Od začiatku programového obdobia v roku 2007 sa v rámci OP ZaSI podarilo vytvoriť 56 tis. nových pracovných miest. Tento trend pokračuje.

Tabuľka č.7

Plnenie ukazovateľov národných projektov OP ZaSI:

Názov ukazovateľa	Plánovaná hodnota	Dosiahnutá hodnota
Počet osôb cieľovej skupiny zapojených do podporených projektov	646 310	871 680
Počet novovytvorených pracovných miest	71 375	64 278
Počet osôb zapojených do vzdelávacích aktivít projektov	12 265	11 265

Zdroj: ITMS

Tabuľka č.8

Vybrané ukazovatele dosiahnuté v OP ZaSI za ukončené projekty:

Názov ukazovateľa	Dosiahnutá hodnota
Počet osôb zapojených do podporených projektov	258 885
Počet vytvorených pracovných miest	10 113
Počet úspešne umiestnených osôb	13 507
Počet osôb, ktoré si udržali pracovné miesto	4 862
Počet podporovaných osôb cieľovej skupiny	19 842

Zdroj: Výročná správa 2012

Programové obdobie 2014-2020- Príprava na Operačný program Ľudské zdroje

Návrh OP ĽZ pre nadchádzajúce programové obdobie na r. 2014-2020 pozostáva zo 6 prioritných osí:

1. Vzdelávanie
2. Zamestnanosť
3. Sociálne začlenenie
4. Integrácia marginalizovaných rómskych komunít
5. Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou MRK
6. Technická pomoc

Schválenie OP ĽZ Európskou komisiou sa predpokladá v prvej polovici roku 2014.

6b - Zdravotníctvo

Vstup do EÚ ovplyvnil oblasť verejného zdravotníctva v SR vo viacerých smeroch. Legislatíva EÚ v oblasti spoločného európskeho trhu a posudzovania zhody výrobkov s technickými požiadavkami odstránila predtrhové posudzovanie zdravotnej bezpečnosti mnohých výrobkov a umožnila ich voľný pohyb na trhu. Umožnila zjednotenie princípov a legislatívnych požiadaviek a zároveň aj zjednotených princípov a efektívnejší výkon úradnej kontroly a štátneho zdravotného dozoru vo všetkých sférach orgánov verejného zdravotníctva (potravín, vody, pracovného prostredia atď.). Zároveň pribudli nové kompetencie v oblasti spravodajstva smerom k Európskej komisii a plnenie nových požiadaviek vyplývajúcich z európskej legislatívy (napr. problematika riadenia kvality vody určenej na kúpanie a kvality vody určenej na ľudskú spotrebu, posudzovanie a riadenie hluku vo vonkajšom prostredí, problematika bezpečnosti potravín, problematika ochrany zdravia pri práci, problematika ionizujúceho žiarenia atď.).

Od 1. mája 2010 sa začali v rámci členských štátov EÚ uplatňovať nové koordinačné predpisy v oblasti sociálneho zabezpečenia. Týmito predpismi sú Nariadenie EP a Rady ES č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a Nariadenie EP a Rady ES

č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, ktorá zahŕňa aj poskytovanie vecných dávok zdravotnej starostlivosti. Koordinácia ponecháva národné systémy nedotknuté, z čoho vyplýva, že rozdiely medzi národnými systémami zostávajú. Nahradzuje však tie národné predpisy, ktoré znevýhodňujú migrujúcich pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby.

V roku 2011 došlo k schváleniu a vydaniu Smernice EP a Rady 2011/24/EÚ z 9.3.2011 o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti, ktorá priniesla zmeny aj v slovenskej legislatíve. SR spolu s ostatnými členskými štátmi mala povinnosť do 25.10.2013 uviesť do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou. Ako pozitívum možno v tejto súvislosti hodnotiť zavedenie vydávania Európskeho preukazu zdravotného poistenia (ďalej len „preukaz“). Preukaz sa mohol použiť len v zdravotníckych zariadeniach, ktoré sú napojené na systém zdravotného poistenia, avšak podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/24/EÚ z 9.3.2011 o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej starostlivosti môžu od 25.10.2013 občania, ktorí sú poistencami, použiť preukaz aj v zdravotníckych zariadeniach, ktoré nie sú napojené na systém verejného zdravotného poistenia.

Od roku 2007 v EÚ pôsobí Výbor pre zdravotnú bezpečnosť (Health Security Committee – ďalej len HCS) ako orgán Európskej komisie zabezpečujúci koordináciu relevantných expertov ministerstiev zdravotníctva členských krajín počas krízových situácií alebo mimoriadnych situácií ohrozenia verejného zdravia obyvateľstva. Veľmi významnou úlohou v rámci zodpovednosti HSC je nepretržité pokrytie aktivít Systému pre rýchlu odozvu na ohrozenia verejného zdravia (Early Warning Response System – EWRS) a Systému rýchleho varovania na biologické a chemické ohrozenia (RAS BICHAT a RAS CHEM). Predovšetkým systém EWRS umožňuje efektívne zabezpečiť realizáciu protiepidemických opatrení na zabránenie šírenia prenosných ochorení. MZ SR sa do uvedených projektov EÚ aktívne zapojilo.

Na druhej strane je však potrebné konštatovať aj nevýhody spoločného prístupu EÚ v podobe oslabenia opodstatnenosti už prijatých a uplatňovaných, a často z pohľadu ochrany zdravia prísnejších predpisov na národnej úrovni pred prevádzkovateľmi, verejnosťou a pod. (napr. riešenie problematiky hluku v EÚ, avšak bez uplatňovania jednotných prípustných hodnôt; menšie nároky na rozsah požadovaných ukazovateľov pri sledovaní kvality vody a pod.; uvoľňovanie mnohých existujúcich a nových látok do potravín). Problematické je často aj prijímanie rozhodnutí v európskej legislatíve, ktoré následne neúmerne zvyšujú nároky na rozpočet, avšak ich prínos je v mnohých aspektoch sporný (napr.: vzájomné zosúladenie lehôt vyplývajúcich z rôznych predpisov a procesov, tvorba strategických hlukových máp, zaťažovanie národných orgánov rozširovaním spektra sledovaných látok, nárast administratívnych požiadaviek v rôznych detailných požiadavkách).

V oblasti liekovej politiky za pozitívum možno označiť možnosť aplikovať jeden z najefektívnejších nástrojov liekovej politiky „referencovanie“ – porovnávanie cien liekov vo všetkých členských štátoch, ktoré má za následok postupné znižovanie cien liekov, najmä

originálnych liekov a zblížovanie cien liekov medzi jednotlivými členskými štátmi. Podľa štúdie Európskeho parlamentu medzinárodné referencovanie cien pomáha redukovať výdavky na lieky, čo sa v praxi po viacerých kolách referencovania ukázalo aj v SR, kde boli lieky predražené asi o 10%. Zároveň treba poukázať aj na negatíva a riziká, ktoré sú s referencovaním spojené a to najmä v podobe horšej dostupnosti liekov alebo reexportu lacnejších liekov zo SR do iných členských štátov. Pozitívom pre občana je možnosť nákupu lieku v rámci EÚ s možnosťou jeho preplatenia v prípade pozitívneho rozhodnutia MZ SR.

V oblasti prírodných minerálnych vôd priniesol vstup SR do EÚ možnosť umiestnenia unikátnych slovenských prírodných minerálnych vôd plnených do spotrebiteľského balenia nie len na domácom trhu, ale v rámci voľného predaja i na trhu krajín EÚ. Transpozíciou smernice Rady 80/777/EEC z 15. júla 1980 o aproximácii práva členských štátov vzťahujúcich sa na využívanie a obchodovanie s prírodnými minerálnymi vodami v znení Smernice 96/70/EC Európskeho parlamentu a Rady z 28. októbra 1996 a Smernice 2003/40/EC zo 16. mája 2003, ktorou sa ustanovuje zoznam, koncentračné limity a požiadavky na označovanie zložiek prírodných minerálnych vôd a podmienky používania vzduchu obohateného o ozón na úpravu prírodných minerálnych vôd (v súčasnosti platná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/54/ES z 18. júna 2009 o využívaní a uvádzaní na trh prírodných minerálnych vôd) sa zjednotil proces uznávania a označovania prírodných minerálnych vôd ako aj spôsoby úpravy prírodnej minerálnej vody. MZ SR sa stalo notifikačným orgánom vo veci uznania prírodných minerálnych vôd uznaných v SR a spĺňajúcich podmienky na plnenie do spotrebiteľských obalov, ako aj oznamovania uznania prírodných minerálnych vôd zo zdrojov na území nečlenského štátu EÚ dovezených do členského štátu EÚ. Zároveň je i príslušným orgánom úradnej kontroly uznaných prírodných minerálnych vôd v SR v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady EÚ (ES) č. 882/2004 o úradných kontrolách uskutočňovaných s cieľom zabezpečiť overenie dodržiavania potravinového a krmivového práva a predpisov o zdraví zvierat a o starostlivosti o zvieratá.

V súvislosti s vysokou medicínskou úrovňou poskytovania zdravotnej starostlivosti v slovenských prírodných liečebných kúpeľov a kúpeľných liečebni možno pozitívne hodnotiť zvýšený záujem pacientov i z krajín EÚ únie o kúpeľnú liečbu. Je predpoklad, že k tomuto trendu bude prispievať i aplikácia smernice EÚ a Rady 2011/24/EÚ o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti.

V agende vzdelávania zdravotníckych pracovníkov a v systéme uznávania kvalifikácií bolo v čase tesne pred pristúpením a následne po pristúpení vykonaných množstvo systémových úprav, pričom za najzásadnejšie možno považovať:

- Koordináciu podmienok základného vzdelávania zubných lekárov, sestier, farmaceutov a pôrodných asistentiek podľa tzv. sektorových smerníc;
- Koordináciu podmienok špecializačného vzdelávania lekár a zubných lekárov, sestier, farmaceutov a pôrodných asistentiek podľa tzv. sektorových smerníc;
- Zavedenie systému automatického uznávania kvalifikácií zdravotníckych pracovníkov podľa naplnenia vyššie uvedenej koordinácie podmienok vzdelávania a podľa tzv. nadobudnutých práv v zmysle tzv. sektorových smerníc.

- Zavedenie výmenného systému informácií na vnútornom trhu IMI, ktorý možno považovať za mimoriadne efektívny a rýchly nástroj výmeny informácií medzi kompetentnými orgánmi členských štátov EÚ o kvalifikáciách a iných údajoch osôb benefitujúcich so systému uznávania kvalifikácií. Vo využívaní IMI systému do budúcnosti existuje veľký potenciál a to aj v kontexte novelizácie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií.

Novelizácia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií zavádza do systému viaceré inovácie a to predovšetkým tzv. Európsky profesijný preukaz, od ktorého sa očakáva celkové zefektívnenie a zrýchlenie procesov systému uznávania kvalifikácií pre samotných migrujúcich zdravotníckych pracovníkov. Možno očakávať, že v tejto oblasti dôjde k zvýšenej ako personálnej, tak aj technickej záťaži s potrebou vytvorenia mechanizmu prepojenia viacerých orgánov štátnej správy a profesijných organizácií s cieľom poskytnúť žiadateľom – občanom zvýšený komfort v tejto agende. Navyše uvedená oblasť bude prepojená s posilňujúcim sa IMI systémom a zavedením viacerých ochranných a informačných prvkov. Táto úloha je vnímaná ako najväčšia výzva v horizonte najbližších 2 až 5 rokov v kontexte agendy aplikácie voľného pohybu osôb ako jednej zo štyroch základných slobôd Európskej únie.

Výzvami pre pôsobenie SR v EÚ pre nadchádzajúce obdobie budú:

- posilňovanie a udržateľnosť kritérií pre bezpečné potraviny a zdravú výživu u obyvateľov SR,
- zosúladenie požiadaviek Európskej únie/Európskej komisie a slovenských zamestnávateľov v oblasti zabezpečenia zdravotného dohľadu nad zdravím a nad pracovnými podmienkami pre všetkých zamestnancov prostredníctvom pracovných zdravotných služieb (požiadavka rámcovej smernice EÚ),
- dosiahnutie štandardu vyspelých krajín s rozvinutými aplikáciami zdrojov ionizujúceho žiarenia (jadrové elektrárne, aplikácie zdrojov žiarenia v medicíne - terapeutické ožarovače a diagnostické zariadenia, v školstve) v prístrojovom a personálnom vybavení na zabezpečenie štátneho zdravotného dozoru na týchto pracoviskách,
- implementácia medzinárodnej interoperability a dosiahnutie poprednej úrovne v Európskej únii v oblasti informačných systémov, pokračovanie v rozvoji elektronického zdravotníctva s využitím eurofondov, aktivity v bežiacich aj plánovaných projektoch EÚ v oblasti elektronického zdravotníctva a verejného zdravia.
- plnenie strategických cieľov v rámci Európa 2020, konkrétne v podpore cezhraničného poskytovania zdravotníckych služieb aj prostredníctvom eHealth a budovaním sémantickej interoperability s eHealth systémami iných členských krajín.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti zdravotníctva

V rámci OP Zdravotníctvo boli podporované komplexné projekty, ktoré sa navzájom líšili podľa individuálnych potrieb jednotlivých žiadateľov. Najväčšou pridanou hodnotou OP

Zdravotníctvo je jeho príspevok k zlepšeniu dostupnosti, ako aj podmienok na poskytovanie kvalitnej zdravotnej starostlivosti vo všetkých podporených zdravotníckych zariadeniach. Toto sa odrazilo napr. vo zvýšenom intervenčnom potenciáli (počte vykonaných výkonov) zdravotníckych zariadení alebo možnosťou zavedenia nových diagnostických a terapeutických metód.

K modernizácii zdravotníckeho systému v SR prispeli v rokoch 2007 – 2013 Štrukturálne fondy v sume 250 mil. EUR, ktorá je vyčerpaná na 80,96 %, čo predstavuje najvyšší podiel čerpania na alokácii OP v rámci Štrukturálnych fondov. Finančné prostriedky boli použité na podporu 63 zdravotníckych zariadení a bolo vytvorených 237 nových pracovných miest. V modernizovanej infraštruktúre bolo hospitalizovaných 68 850 pacientov (údaje k 31.12.2012).

Dosiahnuté výstupové ukazovatele:

- Počet podporených projektov v rámci OPZ – 60 (riadne ukončené aj v realizácii spolu)
- Plocha vybudovaných/rekonštruovaných a zariadených priestorov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rámci OPZ – 473 521,53 m²
- Priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných na poskytovanie zdravotnej starostlivosti - 38,41%
- Zateplená plocha – 84 955,21 m²
- Počet vytvorených pracovných miest (celkom) – 306

Nesporne pozitívne možno hodnotiť prínos členstva SR v EÚ v oblasti zdravotníctva pri zavádzaní informačných technológií. Vďaka podpore členských krajín a Európskej komisie sa SR podarilo rozbehnúť projekt Elektronické služby zdravotníctva - eHealth. Výsledky tohto projektu sú jednoznačne orientované na občanov a to konkrétne prostredníctvom zlepšenia poskytovania zdravotnej starostlivosti. Účasťou na projekte epSOS SR čerpala cenné know-how pre národný projekt eHealth a participuje aj na ďalších projektoch a aktivitách Európskej komisie v oblasti eHealth (napr. eHealth Governance Initiative).

Hlavnú výzvu v súvislosti s využívaním štrukturálnych a investičných fondov v novom programovom období predstavuje realizácia reformných a systémových opatrení reagujúcich na nízku efektívnosť slovenského zdravotníctva a trend starnutia populácie. Základnou odpoveďou na uvedené výzvy je integrácia poskytovateľov zdravotnej starostlivosti s prioritným zameraním na sieť primárneho kontaktu (všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti a ošetrovateľskej starostlivosti) do Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti. Táto koncepčná zmena organizácie zdravotnej starostlivosti bude realizovaná systémovým spôsobom na celom území Slovenska vybudovaním približne 300 regionálnych centier integrovanej zdravotnej starostlivosti. V nadväznosti na túto komplexnú zmenu sú naplánované neinvestičné opatrenia zamerané na tvorbu nových štandardných postupov v oblasti liečby a prevencie a doplnenie systému zdravotníctva o všeobecných lekárov a špecialistov prostredníctvom rezidentského programu.

Príloha č 7. - ku kapitole Školstvo, veda a výskum, kultúra

7a – Vzdelávanie, mládež a šport

Hoci zodpovednosť za vzdelávanie a odbornú prípravu v plnej miere naďalej nesú vlády členských štátov, všeobecné uvedenie si skutočnosti, že členské štáty EÚ čelia niekoľkým spoločným výzvam, že niektoré ciele nie je možné dosiahnuť tak, že krajiny budú konať jednotlivo, a že niektoré ciele sa dosiahnu ľahšie, ak sa krajiny budú navzájom od seba učiť a vytvoria spoločné nástroje, viedlo k tomu, že bol prijatý pracovný program „*Vzdelávanie a odborná príprava 2010*“. Týmto krokom sa po prvýkrát vytvoril silný rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave založený na spoločných cieľoch, ktorého prvoradým cieľom je podporovať zlepšovanie vnútroštátnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy prostredníctvom doplnkových nástrojov na úrovni EÚ, vzájomného učenia sa a výmeny osvedčených postupov. Zároveň sa za základnú časť celkovej stratégie Európy na zabezpečenie dosiahnutia vyššej úrovne udržateľného rastu založeného na vedomostiach a väčšieho počtu pracovných miest, teda oblastí, na ktoré sa zameriava lisabonský proces, považuje nadobúdanie vyššej kvalifikácie prostredníctvom kvalitnejších systémov vzdelávania a odbornej prípravy, pričom sa zároveň podporuje aj sociálne začlenenie a zodpovedné občianstvo.

Európska komisia zverejnila koncom roka 2008 návrh aktualizovaného strategického rámca pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy po roku 2010. Aktualizovaný strategický rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave pre roky 2010 – 2020 bol odsúhlasený na rokovaní Rady EÚ pre vzdelávanie, mládež a kultúru vo februári 2009. Strategický rámec pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy do roku 2020 vytvára základ európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a tým významne prispieva k dosahovaniu cieľov stratégie Európa 2020. Dve z navrhnutých hlavných iniciatív stratégie Európa 2020 majú z pohľadu SR osobitný význam pre vzdelávanie a odbornú prípravu. Ide o iniciatívu Mládež v pohybe, ktorej cieľom je pomôcť mladým ľuďom, aby dosiahli plný potenciál v odbornej príprave a vzdelávaní a zlepšili si tým vyhliadky na získanie zamestnania a iniciatívu Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta, v ktorej sa zdôrazňuje potreba zlepšiť zručnosti a zvýšiť zamestnateľnosť.

Strategický rámec pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy do roku 2020 definuje štyri strategické ciele:

- Úsilie, aby sa celoživotné vzdelávanie a mobilita stali realitou;
- Zlepšovanie kvality a efektivity vzdelávania a odbornej prípravy;
- Podpora spravodlivosti, sociálnej súdržnosti a aktívneho občianstva;
- Posilňovanie tvorivosti a inovácie vrátane podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy.

Stratégia Európa 2020 zároveň stanovila v oblasti vzdelávania do roku 2020 cieľ „miery mladých ľudí vo veku 18-24 rokov, ktorí neukončia školskú dochádzku a nepokračujú v ďalšom vzdelávaní“ vo výške 10 % a „podiel populácie vo veku 30-34 ročných s ukončeným vysokoškolským vzdelaním“ vo výške 40 %. V nadväznosti na tento záväzok EÚ si stanovili svoje národné ciele aj členské štáty. Pre ukazovateľ „miery mladých ľudí vo veku 18-24 rokov, ktorí neukončia školskú dochádzku a nepokračujú v ďalšom vzdelávaní“ si SR stanovila do roku 2020 národný cieľ v hodnote 6 % a pre ukazovateľ „podiel populácie vo veku 30-34 ročných s ukončeným vysokoškolským vzdelaním“ si stanovila národný cieľ zhodný s európskym cieľom, teda 40 %.

Veľký potenciál v práci s mládežou do budúcnosti existuje v oblasti neformálneho vzdelávania, ktoré zlepšuje zručnosti a personálne kompetencie mladých ľudí a napomáha riešiť otázku nezamestnanosti mladých ľudí získavaním kompetencií využiteľných na trhu práce. Uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou je jedným z hlavných strategických cieľov stanovených v novej Stratégii pre mládež v SR na roky 2014 - 2020. V rámci Operačného programu Vzdelávanie je riešený národný projekt KomPrax, ktorý využíva prostredie práce s mládežou na získanie kompetencií využiteľných na trhu práce. Zapájanie sa do iniciatív súvisiacich s uznávaním výsledkov práce s mládežou a využívanie poznatkov a skúseností získaných na európskej úrovni pomohlo k posilneniu povedomia o význame neformálneho vzdelávania v práci s mládežou u širokej verejnosti, hlavne medzi zamestnávateľmi, čo vyústilo k podpísaniu „Deklarácie o uznávaní prínosu neformálneho vzdelávania v práci s mládežou“ ako jeden z výstupov národného projektu KomPrax.

Spoločným cieľom programov EÚ počas uplynulých rokov bola podpora vzdelávacej mobility mladých ľudí, ktorá sa týkala oblasti neformálneho vzdelávania mládeže a rozvoja spolupráce v oblasti mládežníckej politiky. Mladí ľudia mali príležitosť stretávať sa s rovesníkmi z iných krajín prostredníctvom krátkodobej skupinovej mobility organizovanej formou výmen mládeže, ako aj prostredníctvom Európskej dobrovoľníckej služby, ktorá vytvárala príležitosti pre získavanie zručností, potrebných pre úspešné uplatnenie sa mladého človeka v spoločenskom a pracovnom živote. Sumou viac ako 20 miliónov EUR bolo podporených cca 2 000 projektov vzdelávacej mobility v oblasti neformálneho vzdelávania, na ktorých sa zúčastnilo viac ako 23 tisíc mladých ľudí. Najpopulárnejšími partnermi pre spoluprácu boli Česká republika, Poľsko, Nemecko, Taliansko, Francúzsko, Ukrajina, Srbsko, Gruzínsko a Arménsko.

IUVENTA, ako národná agentúra pre programy v SR, sa zapojila do siete RAY, ktorej cieľom bolo vyhodnocovať prínosy programu pre jeho účastníkov. Pre väčšinu mladých ľudí a pre organizácie, ktoré pracujú s mládežou, bola účasť na programoch Mládež a Mládež v akcii prínosná, pričom najvýznamnejšie dopady sa zaznamenali v týchto oblastiach:

- Medzinárodná mobilita mládeže: Mnohí mladí ľudia vďaka projektom vycestovali do zahraničia po prvýkrát, pričom ich motiváciou bolo stretnúť sa s inými mladými ľuďmi. Takmer 70 % z nich uviedlo, že vďaka tejto skúsenosti majú väčšiu chuť spoznať ďalšie cudzie krajiny a to prostredníctvom štúdia, práce, stáže a pod.

- Dobrovoľníctvo: V rokoch 2004 až 2013 do zahraničia vycestovalo viac ako 400 dobrovoľníkov zo Slovenska. V SR v tomto období pôsobilo až 860 mladých dobrovoľníkov z iných krajín. Dobrovoľníci sa zapájali do činností v sociálnej, kultúrnej, environmentálnej oblasti, ako aj do činností v oblasti práce s mládežou, vrátane vzdelávacích projektov pre mládež. Dobrovoľníci sa stali súčasťou komunity, mali možnosť spoznať iné kultúrne a sociálne prostredie a obohatiť svoj život o nové skúsenosti, pričom pre členov príslušnej komunity predstavovali často ojedinelú možnosť pre stretnutie s inou kultúrou.
- Neformálne vzdelávanie bolo súčasťou všetkých podporených projektov. Podľa výsledkov výskumu RAY, viac ako 70% účastníkov uviedlo, že prostredníctvom realizácie projektu získali nové kompetencie aj zručnosti potrebné pre ich ďalší život.
- Podpora mladých ľudí s nedostatkom príležitostí bola prioritou programov. 22 % účastníkov programov tvorila mládež, ktorá z rôznych dôvodov nemá na svoj osobnostný rozvoj rovnaké podmienky ako väčšina mládeže v spoločnosti. Nedostatok príležitostí môže byť spôsobený vzdelanostným, sociálnym, kultúrnym, zdravotným (fyzickým a psychologickým), ekonomickým alebo geografickým znevýhodnením. Podľa výsledkov výskumu RAY, viac ako 60 % účastníkov uviedlo, že si vďaka účasti na projekte viac uvedomujú problémy, ktorým musia čeliť mladí ľudia s nedostatkom príležitostí.
- Podpora tolerancie a spolupráce medzi mladými ľuďmi: Podľa výsledkov výskumu RAY, takmer 80 % mladých ľudí uviedlo, že vďaka projektu sa stretli s mladými ľuďmi z iných krajín, s ktorými sú stále v kontakte, prípadne sa ich spolupráca rozvinula. Mladí Slováci spoznávajú cudzie krajiny a prostredníctvom interkultúrneho učenia odstraňujú predsudky voči iným kultúram a nadobúdajú nové skúsenosti.
- Participácia mládeže: Účasť v programe mladým poskytla príležitosti aktívnejšie sa podieľať na spoločenskom dianí a zapájať sa do rozhodovacích procesov.

Prostredníctvom finančnej podpory z európskych programov pre oblasť mládeže sa posilnila činnosť mimovládnych organizácií, ktoré pracujú s mládežou. Medzi úspešné patrila napr. Nadácia Krajina harmónie, ktorú Európska komisia ocenila za najlepší európsky projekt v oblasti začlenenia mladých ľudí s nedostatkom príležitostí za rok 2007, ako aj organizácia Truc sphérique, ktorá začala vytvárať jeden z najvýznamnejších kultúrnych projektov na Slovensku – projekt Stanica Záriečie.

V oblasti riešenia problematiky mládeže SR dlhodobo buduje pod vplyvom dokumentov prijatých na európskej úrovni modernú politiku voči mládeži. Výsledkom bol vznik a prijatie koncepčného materiálu *Kľúčové oblasti štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži na roky 2008-2013*, ktorý posunul politiku voči mládeži od tradičných tém ako participácia, vzdelávanie, šport, kultúra aj k ďalším témam ako sú zamestnanosť, rodina, bývanie, informácie, životné prostredie a pod. Prijatím tohto dokumentu boli vytvorené podmienky na prípravu a realizáciu rôznych opatrení okrem iného aj tých, ktoré vyplývajú z implementácie Európskeho paktu mládeže (2005), zameraných na zlepšenie situácie mladých ľudí v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, mobility, profesijného zaradenia a sociálneho začlenenia so zámerom na zosúladenie profesionálnej činnosti a rodinného

života. V závere roka 2009 bola prijatá Nová stratégia Európskej únie pre mládež (2010 – 2018) pod názvom „Investovanie do mládeže a posilnenie postavenia mládeže v spoločnosti“, ktorá určila ďalšie smerovanie modernej mládežníckej politiky, s cieľom na jednej strane vynaložiť väčšie zdroje na rozvoj politik, ktoré ovplyvňujú mladých ľudí v ich každodennom živote a zlepšujú ich kvalitu života a na druhej strane propagovať potenciál mladých ľudí na obnovu spoločnosti a prispievať k hodnotám a cieľom EÚ.

Agendou v oblasti športu sa EÚ začala intenzívnejšie zaoberať od roku 2009, kedy sa do konsolidovaného znenia Lisabonskej zmluvy po prvýkrát dostala aj táto oblasť. EÚ šport zaradila do svojich formálnych rozhodovacích procesov, ale bez toho, aby v tejto oblasti bolo nutné harmonizovať zákony, alebo iné právne predpisy členských štátov. Za oblasť športu nesú aj naďalej výlučnú zodpovednosť členské štáty EÚ. Dokumenty EÚ v tejto oblasti, ktoré vstúpia z koordinovaného procesu ich príprav a schvaľovania členskými štátmi EÚ, majú predovšetkým odporúčací charakter a sú zverejňované najčastejšie vo forme záverov, odporúčaní, či vyhlásení.

Intenzívnejšie zameranie EÚ politik smerom k oblasti športu však pre SR znamenalo uľahčenie získavania nových poznatkov, informácií, skúseností a podnetov, ako aj možností vzájomnej spolupráce v rámci EÚ. Tento prínos je obohatený o možnosť intenzívnejšieho rozvíjania športovej diplomacie a aktívneho zapájania sa do tvorby politik EÚ v športe. Zároveň to prináša prospech aj na národnej úrovni vo forme skvalitnenia tvorby národných politik v oblasti športu, v ktorých je možné pretaviť a implementovať tie odporúčania a skúsenosti z EÚ, ktoré najlepšie korešpondujú so situáciou a podmienkami sektoru športu v SR, ale aj plánovať smerovania jeho rozvoja na základe spoločných odporúčaní a priorít EÚ.

Od roku 2009, kedy sa EÚ začala intenzívnejšie zaoberať oblasťou športu v rámci svojich politik, bolo schválených niekoľko zásadných dokumentov EÚ, ktoré zadefinovali spoločné priority členských štátov EÚ. Najvýznamnejším dokumentom je Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade EÚ, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Rozvíjanie európskeho rozmeru v športe“ (2011) a následné uznesenie Rady EÚ o pracovnom pláne EÚ pre šport na roky 2011-2014. Stanovené priority v oblasti športu potvrdil aj Európsky parlament svojím uznesením o Európskej dimenzii športu.

V rámci agendy športu EÚ riešila aj otázku finančnej podpory. Bolo dohodnuté, že oblasť športu na úrovni EÚ bude podporovaná formou centralizovaných nadnárodných projektov predkladaných priamo Európskej komisii. Od roku 2009 Európska komisia každoročne vyhlasuje výzvu v rámci tzv. Prípravných aktivít („Preparatory Actions“) na predkladanie projektov v oblasti športu, v ktorej sa striedavo objavujú témy vyplývajúce z priorít zadefinovaných v dokumentoch EÚ.

Finančná podpora športových aktivít zo zdrojov EÚ, v rámci nadnárodných projektov, znamená pre občanov, ktorí aktívne pôsobia v sektore športu, v športových organizáciách

alebo orgánoch, ďalší zdroj podpory ich činnosti, ale aj možnosť rozvíjať spoluprácu s inými subjektmi naprieč EÚ a získavať nové poznatky a „know-how“.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti vzdelávania, mládeže a športu

Využívanie eurofondov v oblasti vzdelávania smerovalo najmä na podporu rozvojových programov v rámci základného, stredného aj vysokého školstva, ako aj na podporu vzdelávacích programov pre marginalizované rómske komunity. Od roku 2007 bolo zrealizovaných celkom :

- ✓ 907 novovytvorených vzdelávacích programov
- ✓ 360 programov ďalšieho vzdelávania
- ✓ 121 programov vzdelávania osôb s osobitnými vzdelávacími potrebami
- ✓ 966 školiacich kurzov pre pedagogických pracovníkov

V období rokov 2007 – 2013 bola SR zapojená do dvoch vzdelávacích programov – Programu celoživotného vzdelávania (ďalej „PCŽV“) a programu Mládež v akcii.

Program celoživotného vzdelávania sa zaoberal formálnym všeobecným vzdelávaním a odborným vzdelávaním a prípravou. Z hľadiska úrovni vzdelávania pokrýval vzdelávanie od materských škôl, cez základné a stredné školy, vysokoškolské vzdelávania až po vzdelávanie dospelých. Štruktúru programu tvoria štyri sektorové podprogramy (Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci a Grundtvig), prierezový program a program Jean Monnet. Každá časť programu kládla dôraz na aktivity podporujúce rozvoj národných stratégií celoživotného vzdelávania a zabezpečujúce nadnárodnú spoluprácu rôznych častí systémov vzdelávania a odbornej prípravy.

Program Mládež v akcii reagoval na potreby mladých ľudí. Významne prispieval k získaniu kľúčových kompetencií, a preto je jedným z nástrojov pri vytváraní príležitostí pre neformálne vzdelávanie a učenie sa mladých ľudí, a to s pridaným európskym rozmerom. Cieľovou skupinou sú prioritne mladí ľudia vo veku od 13 do 30 rokov, ako aj mladí ľudia s nedostatkom príležitostí.

Obidva programy mali svoje opodstatnenie a boli jedinečnou príležitosťou pre ich cieľové skupiny na rozvoj medzinárodnej spolupráce na národnej, regionálnej, inštitucionálnej a individuálnej úrovni. Prispievali k začleneniu slovenských inštitúcií do európskych štruktúr, podporovali mobilitu a výchovu aktívneho európskeho občana. Pre slovenské organizácie, ako aj jednotlivcov, boli obidva programy zdrojom na získanie skúseností, kontaktov a príkladov dobrej praxe, ktoré je možné preniesť jednak do systému vzdelávania a odbornej prípravy, a tiež využiť v práci s mládežou.

Tabuľka č.9

Účasť na podprograme Erasmus v rokoch 2004 - 2013

Akademický rok	Počet slovenských študentov študujúcich v zahraničí v rámci programu Erasmus	Počet zahraničných študentov študujúcich v SR v rámci programu Erasmus	Počet slovenských učiteľov a pracovníkov vysokých škôl vyslaných do zahraničia v rámci programu Erasmus	Počet zahraničných učiteľov a pracovníkov vysokých škôl prijatých v SR v rámci programu Erasmus
2004/05	979	284	291	234
2005/06	1165	508	383	436
2006/07	1346	655	488	569
2007/08	1697	745	595	718
2008/09	2020	913	687	1011
2009/10	2151	1085	787	915
2010/11	2458	1181	887	1157
2011/12	2685	1355	976	1295
2012/13	3008	údaje ešte nie sú známe	1143	údaje ešte nie sú známe
Spolu	17509	6726	6237	6335

Zdroj: MŠVaV SR

Tabuľka č.10

Účasť v podprograme Grundtvig v rokoch 2004 - 2013

mobility	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	SPOLU
Ďalšie vzdelávanie pracovníkov v oblasti vzdelávania dospelých	16	31	8	38	32	27	22	47	37	54	312
Návštevy a výmeny	akcia neexistovala					11	13	10	9	10	53
Asistentúry	akcia neexistovala					0	4	4	5	4	17
Dobrovoľnícke projekty pre seniorov	akcia neexistovala					1	2	0	3	2	8
Tvorivé dielne	akcia neexistovala					1	4	2	3	3	13
											403
Partnerstvá											
	5	26	39	25	25	29	25	36	37	34	281

Zdroj: MŠVaV SR

Tabuľka č.11

Počet schválených projektov Comenius v rokoch 2004 - 2013											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	spolu
Comenius Asistenti	27	28	28	15	15	17	12	16	19	20	197
Ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov	82	87	79	61	64	84	108	138	175	195	1073
projekty školských partnerstiev	186	226	251	176	78	82	85	92	102	97	1375
individuálna mobilita žiakov	Akcia neexistovala							20	28	19	67

Zdroj: MŠVaV SR

Tabuľka č.12

**Počty účastníkov v odbornom vzdelávaní a príprave
- podprogram Leonardo da Vinci v rokoch 2004 - 2013**

Leonardo da Vinci	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Spolu
mobility žiakov v počítačovej odbornej príprave	832	625	1335	1349	1077	1332	1002	1158	1600	1706 *	12016
mobility ľudí na trhu práce, vrátane absolventov	63	51	59	64	79	56	64	106	106	214 *	862
mobility odborníkov v odbornom vzdelávaní a príprave	47	70	139	125	183	222	187	49	133	73 *	1228
Partnerstvá-počty účastníkov na mobilitách	x	x	x	x	136	116	316	284	348 **	464 **	1664

Zdroj: MŠVaV SR

* Životný cyklus projektov Partnerstvá schválených v rámci Výzvy 2012 a 2013 nie je ukončený

** Životný cyklus mobilitných projektov schválených v rámci Výzvy 2013 nie je ukončený
x- v týchto rokoch Partnerstvá Leonardo da Vinci neexistovali

Pre časové obdobie 2014 – 2020 bude SR zapojená do nového komunitárneho programu Erasmus+. Program Erasmus+ bude najvýznamnejším európskym nástrojom na realizáciu európskych politík v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a športu. Program spája všetky súčasné európske programy zamerané na vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport a nahradí sedem súčasných programov (Program celoživotného vzdelávania, Mládež v akcii, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa III, Edulink a Prípravné aktivity šport). Novou aktivitou v programe Erasmus+ je nástroj záruky za študentské pôžičky pre študentov, ktorí študujú v druhom cykle vysokoškolského vzdelávania v krajine zapojenej do programu. Cieľom tohto nástroja je umožniť vysokoškolským študentom získať pôžičku vo výške maximálne 12 000 EUR v prípade ročného študijného programu a vo výške 18 000 EUR v prípade programu trvajúcemu do dvoch rokov, ktorá by im umožnila študovať v inštitúcii vysokoškolského vzdelávania v inej krajine zapojenej do programu Erasmus+.

Možnosť financovania projektov v oblasti športu z prostriedkov EÚ program zabezpečí alokovanými prostriedkami vo výške 1,8 % z celkového rozpočtu. V tejto oblasti je dôraz na týchto troch kapitolách: spoločenská úloha športu, ekonomická dimenzia športu a dobrá organizácia športu.

7b - Veda, výskum a inovácie

V rámci podpory účasti v Horizonte 2020 bola v SR prijatá Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (ďalej „RIS3 SK“; schválená uznesením vlády SR č. 665 zo dňa 13. novembra 2013), v januári 2014 bola otvorená profesionálna kancelária národných kontaktných bodov (ďalej „NCP“) pre Horizont 2020, svoju činnosť od 2. januára 2014 začala Styčná kancelária SR pre výskum a vývoj v Bruseli.

SR však v porovnaní s ostatnými členskými štátmi EÚ zaostáva v hodnotení inovatívnosti každoročne zostavovanom Európskou komisiou. V rámci rebríčka inovatívnosti členských krajín EÚ za rok 2013 sa umiestnila na 20 mieste. Pre úplnú objektivnosť je však potrebné poznamenať, že spomedzi členských krajín, ktoré vstúpili do EÚ po roku 2014, sa pred SR umiestnila iba ČR.

Tabuľka č.13

Vývoj pozície SR v rebríčku inovatívnosti vybraných krajín zostavovanom Európskou komisiou za roky 2007 - 2013

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2013
Pozícia	31. (z 37)	25. (z 32)	21. (z 27)	23. (z 27)	22. (z 27)	20. (z 27)

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti vedy, výskumu a inovácií

Zásadný dopad na rozvoj slovenského výskumu a vývoja malo čerpanie štrukturálnych fondov EÚ (Operačný program výskum a vývoj), ktoré pozitívne prispeli k zvýšeniu kvality slovenskej infraštruktúry výskumu a vývoja. Problémom z hľadiska využívania pozitívnych efektov zostáva nemožnosť využiť vybudovanú infraštruktúru na spoluprácu s podnikateľmi, čo obmedzuje rozvoj spolupráce univerzít a Slovenskej akadémie vied so súkromnou sférou a prenos poznatkov. Kriticky je tiež vnímané administratívne zaťaženie výskumníkov, ktoré so sebou prináša zapojenie do projektov financovaných zo štrukturálnych fondov EÚ.

Slovenským výskumníkom sa otvorila možnosť plnohodnotne participovať na 6. rámcovom programe EÚ pre výskum a vývoj (ďalej „6. RP“) a 7. rámcovom programe EÚ pre výskum a vývoj (ďalej „7. RP“). Účasť v úspešných konzorciách umožnila slovenským výskumníkom zapojenie do špičkových projektov a prístup k európskej infraštruktúre výskumu a vývoja. Najvýznamnejšími účastníkmi zo SR čo do počtu projektov a získaných prostriedkov sú predovšetkým Slovenská akadémia vied a univerzity. Pozitívnu stránkou účasti je aj pomerne výrazná účasť priemyslu (až 34 % získaných prostriedkov pre SR financuje výskum a vývoj vo firmách). V rámci podaných návrhov projektov 7. RP bolo celkom 2590 účastí zo strany slovenských organizácií, pričom úspešných bolo 464 z nich. Celkový nakontrahovaný príspevok Európskej komisie pre slovenských účastníkov dosiahol 71,96 mil. eur (údaje k júnu 2014 – zdroj databáza EK ECORDA).

SR však zatiaľ plne nevyužíva možnosti, ktoré rámcové programy EÚ ponúkajú a z hľadiska úspešnosti je na posledných priečkach medzi členskými krajinami EÚ. Podľa analýzy výsledkov účasti v 7. Rámcovom programe pre vedu a výskum je Slovensko na 21. mieste podľa pridelených finančných prostriedkov a na poslednom mieste medzi členskými krajinami EÚ v počte žiadostí na jedného výskumníka. Dôvodov je viacero, najmä však dlhodobé podfinancovanie výskumu a vývoja na národnej úrovni. Prioritou pre slovenské univerzity a výskumné organizácie bola taktiež skôr účasť na čerpaní štrukturálnych fondov. Jedným z hlavných cieľov pre nadchádzajúce obdobie bude realizácia opatrení na podporu účasti SR v nasledovníkovi 7. RP – programe Horizont 2020.

Oblasť vedy, výskumu a inovácií pokrývali v období rokov 2007 – 2013 najmä 2 OP: OP Výskum a vývoj (alokácia 1,21 mld. EUR), OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (alokácia za zdroj EÚ 968,25 mil. EUR). Podpora v rámci OP Výskum a vývoj bola zameraná na modernizáciu infraštruktúry výskumu a vývoja, na podporu sietí excelentných pracovísk a prenos poznatkov výskumu do praxe. Nemalá časť podpory infraštruktúry výskumu a vývoja bola cielená na budovanie infraštruktúry vysokých škôl a modernizáciu ich vnútorného vybavenia za účelom zlepšenia vzdelávacieho procesu (prioritná os 5 alokácia 242,5 mil. EUR). V súčasnosti sa v tejto oblasti realizuje 60 projektov. K úspešným programom z hľadiska pokroku v implementácii možno zaradiť OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, ktorý okrem príspevku k zvyšovaniu úspor energie a k rozvoju cestovného ruchu, prispieva aj k inováciám a technologickým transferom a všeobecne, k rozvoju a podpore

malých a stredných podnikov. Z tohto programu bolo významnou mierou podporené aj zvýšenie zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných mladých ľudí.

SR je krajinou, ktorá na oblasť vedy a výskumu prispieva veľmi nízkym podielom vo vzťahu k HDP na obyvateľa v porovnaní s inými členskými krajinami EÚ. O to viac narastá dôležitosť finančných zdrojov, alokovaných z eurofondov práve na oblasť vedy a výskumu. V programovom období 2007-2013 bolo vytvorených :

- ✓ 67 centier excelentnosti (231,7 mil. EUR)
- ✓ 57 výskumno-vývojových centier (135,05 mil. EUR)
- ✓ 8 kompetenčných centier (57,59 mil. EUR)
- ✓ 7 univerzitných vedeckých parkov (281,14 mil. EUR)
- ✓ 4 výskumné centrá (99,14 mil. EUR)

SR je aktívna v Európskych iniciatívach výskumu a vývoja, ktoré spájajú európske a národné zdroje a kapacity napr. spoločné výskumné programy pre malé a stredné podniky (EUROSTARS), nanoelektroniku (ENIAC), spoločné programovanie vo výskume a vývoji (Pilotná iniciatíva na boj proti Alzheimerovej chorobe a iným neurodegeneratívnym chorobám a ďalšie). SR sa zúčastňuje na budovaní veľkých európskych výskumných infraštruktúr z Cestovnej mapy Európskeho strategického fóra pre výskumné infraštruktúry (ESFRI Roadmap) a to European XFEL, ESRF, ILL 20/20 ES Survey, FAIR a PRACE. Intenzívnejšiemu zapojeniu SR do ďalších európskych iniciatív výskumu a vývoja a projektov ESFRI bráni nedostatok finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu potrebných na hradenie členských príspevkov v infraštruktúrach resp. na spolufinancovanie účasti slovenských organizácií.

Význam a prepojenie národnej politiky v oblasti výskumu a vývoja s cieľmi Stratégie Európa 2020 a víziou Európskeho výskumného priestoru dokladá návrh strategického dokumentu pre oblasť výskumu a inovácií v SR do roku 2020 „Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu“ (ďalej „RIS3 SK“), ktorý je slovenskou národnou stratégiou inteligentnej špecializácie. RIS3 SK si kladie za cieľ zásadným spôsobom transformovať slovenskú ekonomiku na ekonomiku založenú na poznatkoch a výrazne zvýšiť príspevok výskumu a inovácií ku konkurencieschopnosti SR, rastu zamestnanosti a kvality života občanov. RIS3 SK vznikla v súlade s pravidlami Európskej komisie pre tvorbu stratégií pre inteligentnú špecializáciu a v spolupráci s expertmi Európskej komisie, pričom do značnej miery taktiež vychádza z priorit programu Horizont 2020. RIS3 SK je zároveň naplnením ex ante kondicionality pre čerpanie štrukturálnych fondov EÚ v rozpočtovom období rokov 2014 – 2020. Pridaná hodnota RIS3 SK voči minulosti spočíva najmä vo výbere niekoľkých prioritných oblastí špecializácie, na ktoré sa treba v záujme dosiahnutia excelentnosti SR a internacionalizácie slovenských výstupov v kontexte trvalo obmedzených zdrojov zamerať, ako aj v návrhu zásadnej zmeny v spravovaní výskumu a inovácií v SR s cieľom prekonať inštitucionálnu a zdrojovú fragmentáciu. RIS3 SK sa bude prioritne realizovať cez operačné programy európskych štrukturálnych a investičných fondov obdobia 2014 – 2020, najmä OP Výskum a inovácie, ale aj cez ďalšie OP.“ RIS3 SK definuje konkrétne opatrenia na podporu účasti SR

Z hľadiska európskej politiky v oblasti výskumu a vývoja je potrebné povedať, že kľúčovou prioritou pre SR bude podpora zapojenia slovenských organizácií do nadchádzajúceho programu Horizont 2020 (nasledovník programu 7. RP), ktorý je od roku 2014 najdôležitejším nástrojom Európskej komisie na podporu výskumu a inovácií s rozpočtom 70 miliárd EUR. V tejto súvislosti sú intenzívne pripravované konkrétne opatrenia na zvýšenie účasti univerzít, výskumných organizácií, ale aj podnikov. Cieľom bude zvýšiť aktivitu slovenských organizácií, dosiahnuť intenzívnejšie zapojenie do koordinácie projektov Horizontu 2020 a zvýšiť celkový získaný príspevok Európskej komisie. Opatrenia zahŕňajú nastavenie funkčného a efektívneho systému podporných štruktúr Horizontu 2020, ktoré zahŕňajú národných delegátov a národných kontaktných bodov (poskytujú informácie o výzvach, konzultácie, organizujú informačné dni, semináre a workshopy). V tejto súvislosti je pripravovaná významná zmena v podobe profesionalizácie národných kontaktných bodov pričom ich činnosť bude zabezpečovaná Centrom vedecko-technických informácií SR (ďalej „CVTI SR“). To zároveň vytvára optimálne predpoklady pre prepojenie ich činnosti so systémami a aktivitami na podporu transferu technológií (ďalej „NITT“) a popularizáciu vedy a techniky, ktoré vykonáva CVTI SR.

Ďalším dôležitým nástrojom bude pripravovaný program Agentúry na podporu výskumu a vývoja (ďalej „APVV“) na prípravu projektov Horizontu 2020. Cieľom programu bude motivovať slovenské organizácie podávať projekty, vyhľadávať partnerstvá so zahraničnými partnermi a osobitný dôraz bude kladený aj na podporu koordinácie projektov.

Prioritou pre SR bude aj účasť v znalostných a inovačných spoločenstvách (ďalej „KIC“) Európskeho inovačného a technologického inštitútu, ktoré úspešne spájajú partnerov z oblasti výskumu, vzdelávania a inovácií (priemyslu). Medzi priority patrí aj zapojenie SR do ďalších iniciatív napr. programu na podporu výskumu v malých a stredných podnikoch Eurostars II, alebo spoločný výskumný program v oblasti elektroniky (ECSEL). Z hľadiska budovania výskumných infraštruktúr sa na medzinárodnej úrovni bude SR sústreďovať na zapojenie do budovania výskumných infraštruktúr ESFRI. Konkrétne zapojenie SR zdefiniuje prvý akčný plán k RIS3 SK, ktorý bude obsahovať národný plán pre budovanie infraštruktúry výskumu a vývoja.

Európsky výskumný priestor ponúka možnosti spolupráce členských štátov, ktoré spája geografická blízkosť ako ja spoločné priority. Úspešným príkladom je Stratégia EÚ pre dunajský región (Dunajská stratégia), ktorej členským štátom je aj SR. V rámci jednotlivých pilierov Dunajskej stratégie je pre SR prioritou aj rozvoj znalostnej spoločnosti prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií (SR koordinuje túto prioritu v spolupráci so Srbskom) s dôrazom na duálne vzdelávanie a sociálne začlenenie marginalizovaných skupín.

7c – Kultúra

Nadobudnutím platnosti zmluvy o vstupe SR do EÚ nadobudli účinnosť prebratím do zákonov SR aj právne predpisy EÚ, ktoré stanovujú pravidlá obchodu s tretími štátmi na ochranu predmetov kultúrnej hodnoty. Členstvo SR v EÚ uľahčilo vysielanie odborníkov na medzinárodné podujatia, vývoz a dovoz výstav na základe priamej bilaterálnej spolupráce s partnerskými organizáciami. Inštitúcie v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR dlhodobo rozvíjajú medzinárodnú spoluprácu, ktorú vstup SR do EÚ ešte posilnil. Organizácie participujú napr. pri príprave a realizácii medzinárodných projektov, stali sa členmi viacerých medzinárodných mimovládnych odborných organizácií, podieľajú sa na cezhraničnej výmene odborníkov a sprostredkujú výmenu informácií o kultúrnom dedičstve.

Členstvo SR v EÚ otvorilo subjektom z oblasti audiovizízie možnosti prístupu na audiovizuálny trh iných členských krajín a prispelo k štandardizácii podmienok nielen v oblasti fungovania verejnej podpory v oblasti audiovizízie, v oblasti financovania verejnoprávneho vysielania, ale umožnilo aj slobodný pohyb tovarov a služieb naprieč hranicami a v končenom dôsledku aj rozvoj medzinárodnej spolupráce. Jedným z odvetví, na ktoré sa v súčasnej modernej a digitálnej dobe na poli európskych legislatívnych orgánov kladie veľký dôraz je právo duševného vlastníctva, zahŕňajúce tiež autorské právo a práva súvisiace s autorským právom.

Jedným z pozitívnych vplyvov v oblasti audiovizízie, ktoré súvisia so vstupom SR do EÚ sú taktiež jednotné pravidlá v oblasti štátnej pomoci, ktoré zaručujú rovnaké nediskriminačné podmienky pre všetky subjekty pôsobiace na trhu EÚ, tým že všetky schémy štátnej pomoci v oblasti audiovizízie musia prejsť procesom notifikácie v Európskej komisii. Tento proces vplýva na štandardizáciu podmienok poskytovania štátnej podpory v oblasti audiovizízie zo strany podporných inštitúcií ako napr. Audiovizuálny fond v SR.

Vďaka transpozícii smernice o audiovizuálnych mediálnych službách (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/13/EÚ z 10. marca 2010 o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správny opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb) sú mediálne služby na Slovensku poskytované v štandardnom európskom právnom prostredí, čo má za následok napr. podporu európskych diel a diel nezávislých producentov vo vysielaní a v audiovizuálnych mediálnych službách na požiadanie, prijatie opatrení, ktorých úlohou je zabezpečiť prístup k televíznemu vysielaniu aj pre osoby so sluchovým a zrakovým postihnutím, úprava pravidiel mediálnej komerčnej komunikácie či mnohé ďalšie opatrenia.

Členstvo SR v EÚ prinieslo niekoľko pozitívnych vplyvov aj v oblasti autorského práva. Predovšetkým možno všeobecne konštatovať, že sa zlepšila kooperácia medzi členskými štátmi v rámci nových legislatívnych prístupov, modelov či ideí zavádzaných v autorskom práve a príležitostne dochádza k vzájomnému porovnávaniu pri ich aplikácii medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ. Vstupom do EÚ sa SR súčasne otvoril priestor na väčší dialóg s vyspelými členskými štátmi EÚ a zdokonalila sa možnosť výmeny informácií,

čo neraz prispelo ku ľahčeniu legislatívneho procesu tvorby zákonov a iných právnych predpisov v SR bez ohľadu na to, či išlo o implementáciu európskeho práva alebo o využiteľnosť určitého zahraničného inštitútu alebo modelu v domácom právnom poriadku. Autorskoprávna úprava na Slovensku tak dosiahla istý cezhraničný efekt. Napr. zahraničné diela sú dostupnejšie verejnosti a občania si postupne začali viac vážiť výsledky vlastnej tvorivej duševnej činnosti a zaujímať sa o ich ochranu, čo podnecuje a rozvíja domácu tvorbu.

Najviac však možno vyzdvihnúť skutočnosť, že prostredníctvom viacerých iniciatív EÚ došlo k pozitívnej zmene v zmysle nazerania na autorské práva a rozširovania povedomia o autorskom práve, kedy si aj občania v základoch uvedomujú nevyhnutnosť zabezpečenia odmeny autorom a iným nositeľom práv a poskytnutia ochrany ich právam. Tento druh autorskoprávnej osvety môže naďalej napomáhať zvyšovaniu tvorby i kreativity autorov a k rešpektovaniu výsledkov ich tvorivej duševnej činnosti.

Aktuálnou témou na európskej úrovni stále ostáva vymožitelnosť a ochrana autorského práva. EÚ sa stále nevzdala myšlienky aspoň na revíziu pôvodnej smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva, pričom zatiaľ ešte nie je možné jednoznačne určiť, aký postup Európska komisia zvolí. Dá sa však predpokladať, že ak na európskej úrovni dôjde k zmenám, príp. k posilneniu vymožitelnosti a ochrany práv duševného vlastníctva, vrátane autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom, prejavujú sa tieto zmeny aj vo vnútroštátnej autorskoprávnej legislatíve SR.

V oblasti starostlivosti o štátny jazyk je možné zaznamenať od vstupu SR do EÚ rastúci vplyv globalizačných tendencií a multikulturalizmu na používanie štátneho jazyka, ktorým sa rozumie spisovný slovenský jazyk. Osobitne ide o prenikanie cudzích jazykov a cudzích slov, ktoré sa prejavuje v celkovom neuspokojivom stave používania spisovnej slovenčiny vo viacerých oblastiach verejného styku. Tento trend ovplyvňuje širokú verejnosť, predovšetkým však mladšie vekové skupiny obyvateľov SR. Je preto potešiteľné, že sa EÚ v rámci kultúrnej diverzity systematicky orientuje aj na ochranu a posilňovanie národných jazykov, ktoré sú jedinečným kultúrnym dedičstvom a identifikačným znakom každého národa, a vytvára podmienky na zabezpečenie ich kultivácie, stability, ako aj plynulého a prirodzeného vývoja.

V rámci stratégie Európa 2020 predstavila Európska komisia návrhy, v ktorých identifikovala tri hlavné predpoklady rastu EÚ pre budúce obdobie. V duchu tretej priority (inkluzívny rast) bol za oblasť kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva v SR zadefinovaný cieľ: posilniť sociálnu súdržnosť prostredníctvom kultúrnych mechanizmov pre oblasť kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva (oblasť je systémovo zabezpečovaná, má vytvorené finančné, inštitucionálne a personálne kapacity - dotačný program 6 – Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva). Ide o podporu kultúrnych práv znevýhodnených skupín obyvateľstva, podporu rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a tolerancie, predchádzanie rizikám sociálneho vylúčenia a chudoby. Ďalšími cieľmi sú: podpora dostupnosti kultúry pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva - vytváranie

podmienok pre prístup ku kultúrnym hodnotám spoločnosti (odbúravanie fyzických a informačných bariér) a vytváranie podmienok pre tvorivú sebarealizáciu znevýhodnených skupín obyvateľstva (aktívnu tvorbu a prezentáciu ich kultúrnych hodnôt).

Jednou z výziev do budúcnosti v oblasti kultúry bude zlepšenie čerpania prostriedkov z programu MEDIA (od roku 2014 program Kreatívna Európa) a zapájanie sa do podprogramov, v ktorých tradične nie sú slovenskí žiadatelia úspešní, resp. vôbec zastúpení. To si však bude vyžadovať dlhodobý a systematický prístup a rozvoj medzinárodnej dimenzie ich aktivít.

Ďalšou z dlhodobých výziev je zlepšenie spolupráce medzi menšími členskými štátmi EÚ, ktoré spájajú príbuzné problémy, pri vypracovávaní stanovísk a pozícií a ich následnej prezentácii na rôznych politických fórach. Jednou z výziev je taktiež adresnejšie využívanie štrukturálnych fondov pri obnove infraštruktúry využívanej na kultúrne účely (napr. obnova kultúrnych domov ako centier miestnej kultúry v menších sídlach).

V čase konvergencie digitálneho trhu čelí nielen Slovensko, ale všetky vyspelé krajiny veľkým zmenám v oblasti médií. Výzva, ako čeliť problémom, ktoré so sebou priniesol fakt, že technologický vývoj predbehol vývoj legislatívy, stojí pred všetkými členskými štátmi. Aktivity vyvíjané na úrovni EÚ vzťahujúce sa na autorské právo, najmä činnosť Európskej komisie a Rady EÚ, tvoria rozsiahlu a dynamickú agendu, ktorá sa neustále rozvíja, aby dokázala pohotovo reagovať na novovzniknuté špecifiká pri ochrane diel, autorov a ich práv. Asi najdôležitejšou výzvou pre EÚ v autorskoprávnej oblasti je finalizácia a prijatie smernice o kolektívnej správe autorských práv a súvisiacich práv a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na využívanie hudobných diel online na vnútornom trhu, ktorá má za cieľ zaručiť väčšiu mieru transparentnosti fungovania organizácií kolektívnej správy, stanoviť základné pravidlá mechanizmu kolektívnej správy práv a podporiť a uľahčiť cezhraničné vysporiadanie práv k hudobným dielam v internetovom prostredí prostredníctvom licencií.

Autorské právo v SR tiež stojí pred niekoľkými výzvami, ktoré vyplývajú aj z už realizovaných iniciatív na pôde EÚ. Jednou z nich je predovšetkým transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/28/EÚ z 25. októbra 2012 o určitých povolených spôsoboch použitia osirelých diel do autorského zákona. Transpozícia smernice umožní v členských štátoch uznávanie vzájomného statusu osirelých diel ako diel, ku ktorým nebol žiaden z nositeľov práv určený, alebo ak bol určený, nemožno ho nájsť ani napriek dôslednému vyhľadávaniu. Členské štáty vrátane SR sú povinné smernicu transponovať do 29. októbra 2014.

Rozhodne najväčším krokom v rámci autorskoprávnej úpravy bude pripravovaná rekodifikácia autorského zákona, cieľom ktorej je vytvoriť taký právny predpis – autorský zákon, ktorý bude plne kompatibilný s právom EÚ. Rekodifikácia autorského zákona nebude len výsledkom konzultácií vedených na národnej úrovni, ale aj výsledkom skúseností, praxe, podnetných návrhov či možných riešení problematických okruhov, s ktorými bola SR oboznámená.

Veľmi pozitívne možno posudzovať dopady členstva v EÚ z pohľadu cestovného ruchu v SR. V predkrízovom roku 2008, t.j. štyri roky od vstupu Slovenska do EU, predstavovala návštevnosť na Slovensku cca. 1,8 mil. zahraničných návštevníkov, čo je takmer o 30 % viac, ako bola zaznamenaná v predvstupovom roku 2003. Vzhľadom na hospodársku krízu, ktorá v roku 2009 zasiahla cestovný ruch aj na Slovensku a počet zahraničných návštevníkov klesol o takmer 27 %, indikovala v roku 2012 návštevnosť Slovenska približne 1,5 mil. zahraničných návštevníkov, čo predstavuje cca. 10 % nárast v porovnaní s rokom 2003. Devízové príjmy z aktívneho zahraničného cestovného ruchu indikujú takmer 1,8 mil. EUR, čo predstavuje približne 70 % nárast v porovnaní s rokom 2003.

Vstupom do EÚ vzrástol kredit nielen samotnej krajiny, ale aj Slovenskej agentúry cestovného ruchu. Prostriedky zo štrukturálnych fondov umožnili rozšíriť vplyv marketingového pôsobenia o ďalšie trhy a rozšíriť medzinárodnú spoluprácu. Všetky prezentačné podujatia, ale predovšetkým zvýšená prezentácia a pozitívna publicita v zahraničných médiách, vyvolávali ďalší záujem odborných médií, profesionálov v cestovnom ruchu, ale aj obyvateľov západnej Európy o SR. Slovensko vstupom do EÚ a neskôr prístupom k Schengenskému dohovoru a prijatím spoločnej meny Euro získalo väčšiu dôveryhodnosť, ako malo po páde socialistického režimu.

Bezprostredne po vstupe do EÚ v máji 2004 vzrástol počet návštevníkov Slovenska z tradičných členských štátov oproti predchádzajúcemu roku o 16,4 %, čo predstavuje historicky najvyšší nárast návštevnosti tejto skupiny krajín na Slovensku. V rámci krajín celej Európy sa však počet návštevníkov SR v roku 2004 v porovnaní s rokom 2003 znížil o 0,6 %. Bolo to spôsobené na jednej strane práve vstupom do EÚ tými krajinami, ktoré pre Slovensko predstavovali, a aj dnes predstavujú, prioritné zdrojové trhy cestovného ruchu. Ide najmä o Poľsko a Českú republiku. Ich obyvatelia dostali možnosť voľne cestovať v rámci EÚ a tak zmenili svoje tradičné dovolenkové destinácie za niečo nové, pričom počet Čechov na Slovensku klesol o 10,2 % a Poliakov o 16,9 %. Tento istý princíp platil aj pre rezidentov Slovenska, čo sa odzrkadlilo najmä na platobnej bilancii v rámci cestovného ruchu. Saldo zahraničného cestovného ruchu síce zostalo aktívne, ale v roku 2004 kleslo v porovnaní s predchádzajúcim rokom o takmer 53 %. A na strane druhej sa Slovensko vstupom do EÚ stalo z rôznych príčin „menej zaujímavou“ destináciou cestovného ruchu pre krajiny tzv. „bývalého východného bloku“, ktoré pre Slovensko takisto znamenajú významné zdrojové trhy, keď klesol počet návštevníkov na Slovensku najmä z Ruska (-20,3 %) a Ukrajiny (-7,4 %).

Nárasty boli po vstupe Slovenska do EÚ zaznamenané aj zo vzdialených trhov. Vzrástol počet návštevníkov najmä zo štátov severnej Ameriky o 13,9 % a ázijských štátov o 51,3 % v porovnaní s rokom 2003.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti kultúry

Členstvo SR v EÚ malo zásadný vplyv aj na rozšírenie zdrojov financovania v oblasti kultúry o financovanie na úrovni EÚ. Ide predovšetkým o podporné programy Európskej komisie, ktoré sú určené pre oblasť kultúry: program MEDIA a program Kultúra, ktoré sú od roku 2014 zlúčené a tvoria spolu nový program Kreativna Európa. Ďalším dôležitým zdrojom financovania, ktorý aj keď primárne nie je spájaný s oblasťou kultúry, sú štrukturálne fondy. Jedným z pozitívnych príkladov ich využívania je Národný projekt Digitálna audiovizia na roky 2011 – 2015 (projekt v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti - ďalej „OPIS“), Prioritná os č. 2 „Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry“. Táto diverzifikácia zdrojov je vítaná a umožňuje zásadne rozšíriť uskutočňované aktivity. V prípade podporných programov Európskej komisie je vítaným efektom profesionalizácia subjektov v oblasti kultúry a zásadné rozvíjanie ich spolupráce s partnermi na európskej úrovni.

Počas programového obdobia 2007 – 2013 sa v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, prioritnej osi č. 2 realizuje osemnásť projektov. Realizácia deviatich národných projektov cez Operačný program Informatizácia spoločnosti rešpektuje medzinárodné a národné špecifiká kultúrneho dedičstva, reflektuje potreby všetkých aktérov, ktorí do procesu konzervácie, reštaurovania, konverzie, vrátane všetkých súvisiacich digitalizačných procesov sprístupňovania a dlhodobého uchovávanía, vstupujú a formulujú ho. Vybudovanie moderných dátových centier v Martine a v Bratislave a využitie moderných technológií v múzeách, galériách a knižniciach po celom Slovensku umožňuje digitalizáciu, prezentáciu a uchovávanie hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva pre ďalšie generácie.

Tri národné projekty realizované prostredníctvom operačného programu Košice - Európske mesto kultúry sú modelovou ukážkou aplikácie kultúrneho a kreatívneho priemyslu na slovenskú kultúru. Realizácia týchto projektov umožnila šírenie kultúry v regióne, podporila a stimulovala domácu kultúrnu scénu, čo umožnilo vybudovať tvorivé, mladé a moderné kultúrne mesto. Na projekty v celkovej výške 59 769 306 EUR (zdroje EÚ, štátny rozpočet, zdroje mesta) prispela EÚ sumou 50 626 845 EUR.

Ďalším významným celoeurópskym podujatím sú Dni európskeho kultúrneho dedičstva (European Heritage Days), organizované pod záštitou Rady Európy a Európskej komisie, ktoré sa tradične konajú v mesiaci september vo viac ako 40 štátoch Európy. Ich cieľom je prostredníctvom množstva aktivít a projektov, zvlášť sprístupnením pamiatok bežne neprístupných, propagovať pre širokú verejnosť význam a bohatstvo európskeho kultúrneho dedičstva a zvyšovať tak povedomie európskej identity.

Zásadný vplyv v oblasti audiovizie mal predovšetkým program Európskej komisie MEDIA. Program MEDIA podporuje hlavne operátorov a činnosti spojené s oblasťou distribúcie (distribútori, prevádzkovatelia kín uvádzajúcich vyšší podiel európskych diel, predajcovia a pod.), ale aj vzdelávania a profesionálnej prípravy v oblasti audiovizie, vývoja

a pod. Od roku 2003 sa slovenským žiadateľom podarilo z tohto programu získať viac ako 4,3 mil. EUR, a to predovšetkým v oblasti distribúcie a podpory filmových festivalov.

Medzi hlavné nevyužitú možnosti súvisiace s programom MEDIA patrí nízka schopnosť žiadateľov zo SR zapájať sa do niektorých z podprogramov ako napr. podpora televíznych programov nezávislých vysielateľov, podpora vývoja balíkov projektov a pod.. Ďalším dôležitým zdrojom financovania sú štrukturálne fondy, práve z nich je financovaný aj Národný projekt Digitálna audiovizia na roky 2011 – 2015 (projekt v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti (OPIS)), Prioritná os č. 2 „Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry“, ktorý je najväčším digitalizačným projektom audiovizuálneho dedičstva v SR a zároveň jedinečným aj na celoeurópskej úrovni. Hodnota nenávratného finančného príspevku na realizáciu tohto projektu je viac ako 24 mil. EUR, pričom merateľnými ukazovateľmi projektu je nielen vytvorenie dvoch digitalizačných pracovísk, ale aj veľký počet cieľovo zdigitalizovaných audiovizuálnych kultúrnych objektov (58 700).

V uvedenom období sa SR podieľala na realizácii iniciatív a projektov ako iniciatíva Značka európskeho dedičstva (European Heritage Label). V rámci SR bola značka udelená 4 lokalitám: predrománska cirkevná architektúra na Slovensku - kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch a Kostol sv. Juraja v Kostolčanoch pod Tribečom, hradu Červený Kameň, mohyle na Bradle a rodnému domu generála Milana Rastislava Štefánika v Košariskách, ako aj kremnickej mincovni. Zo zmeny statusu značky a následného prijatia nových podrobnejších kritérií pre jej udelenie vyplynula povinnosť všetkým doterajším lokalitám prepracovať svoje nominačné dokumentácie a opätovne sa uchádzať o priznanie Značky európskeho dedičstva. Základným cieľom projektu CARARE (Connecting ARcheology and ARchitecture in Europeana) bolo zvýšiť množstvo a kvalitu digitálneho obsahu o archeologickom a architektonickom dedičstve poskytovanom na webovom portáli Europeana. Projekt Cradles European Culture – Francia Media 850 – 1050 (Projekt CEC) je rozpracovaný na 5 rokov. Jedným z cieľov projektu je priblížiť európskemu publiku dedičstvo Karola Veľkého, opísať formovanie ranostredovekej Európy a prispieť do diskusie o trvalo udržateľnom rozvoji starostlivosti o európske kultúrne dedičstvo. Fórum riaditeľov európskych pamiatkových inštitúcií (European Heritage Heads Forum) vzniklo ako neformálne diskusné a odborné fórum predstaviteľov inštitúcií ochraňujúcich kultúrne dedičstvo v rámci krajín EÚ. Ďalšími významnými projektmi, uskutočnenými v spolupráci s EÚ boli Medzinárodný deň múzeí a projekt Noc múzeí a galérií, projekt SNG Neskorogotické umenie Slovenska „Zlatom a ohňom“ v Paríži roku 2010 a recipročný projekt Národného múzea stredoveku – Múzea Cluny v Paríži realizovaný v roku 2013 na Bratislavskom hrade pod názvom „Umenie a príroda stredovekej Európy“ (30. október 2013 – 2. február 2014), ako aj participácia na výstavnom projekte „Europa Jagellonica - Umenie a kultúra v strednej Európe za vlády Jagellovcov 1386-1572“, jednom z najobjavnejších projektov o umení v strednej Európe v poslednom desaťročí, ktorý bol realizovaný v rokoch 2012-2013 s medzinárodným tímom z výskumného centra stredoeurópskeho umenia v Lipsku (Kutná Hora, Varšava, Postupim).

Po vstupe SR do EÚ bola veľmi dobre prijatá slovenská literárna tvorba, a to najmä v Nemecku, Rakúsku, Francúzsku, Taliansku. Uskutočnili sa nielen viaceré vyslania autorov, ale aj čestné hosťovania SR na medzinárodných knižných veľtrhoch napr. v Štutgarte, Karlsruhe, Bologni, Prahe. Od vstupe SR do EÚ sa aj slovenskí interpreti – mladí študenti zúčastňujú konkurzov a práce v Mládežníckom orchestri EÚ - EUYO. Orchester je jedinečné teleso, ktorého členmi sú mladí hudobníci zo všetkých členských krajín EÚ, a ktorý každoročne realizuje letné a zimné koncertné turné. Tomu predchádzajú sústreďenia pod vedením popredných európskych umelcov a pedagógov. Medzinárodný dom detí BIBIANA sa v priebehu posledného desaťročia vyprofiloval na modernú európsku inštitúciu, vzrástol počet výstav, ktorými prezentuje SR v európskych krajinách a vzrástla aj zahraničná návštevnosť jeho priestorov. Slovenskému národnému divadlu sa vďaka členstvu SR v EÚ otvorila cesta k výraznejšej integrácii do európskeho divadelného sveta, ako aj možnosť stať sa členom Európskej divadelnej konvencie (ETC), čo umožňuje výmenu inscenácií a členov kreatívnych tímov, ako aj realizáciu koprodukčných projektov. Výhodou pre opernú prevádzku a jej umelecké ambície je nepomerne jednoduchšia komunikácia so zahraničnými partnermi, pozitívom pre balet SND je otvorenie pracovného trhu. Tu však badať aj negatívne vplyvy v súvislosti s odchodom interpretov do zahraničia, pretože i oblastné divadlá v EÚ disponujú vyššími finančnými prostriedkami pre odmeňovanie nielen tanečných umelcov. Štátne divadlo Košice participovalo v rokoch 2007 – 2011 na troch projektoch cezhraničnej spolupráce pod názvom „Budujeme partnerstvá“ (SR – Ukrajina - Maďarsko), zameraných na oblasť tvorby, mobility a výmeny jednotlivých umelcov a produkcií.

Príloha č 8. - ku kapitole Prírodné zdroje

8a - Poľnohospodárstvo

Hrubá poľnohospodárska produkcia, vo finančnom vyjadrení, mala od vstupu Slovenska do EÚ kontinuálny stabilný nárast do roku 2009, kedy sa prejavili dopady svetovej finančnej a hospodárskej krízy a pretrvávali aj v roku 2010. V roku 2011 nastalo mierne oživenie produkcie, vplyvom rýchlejšieho nárastu rastlinnej produkcie ako živočíšnej.

Tabuľka č.14

Hrubá poľnohospodárska produkcia v b.c. v mil. €

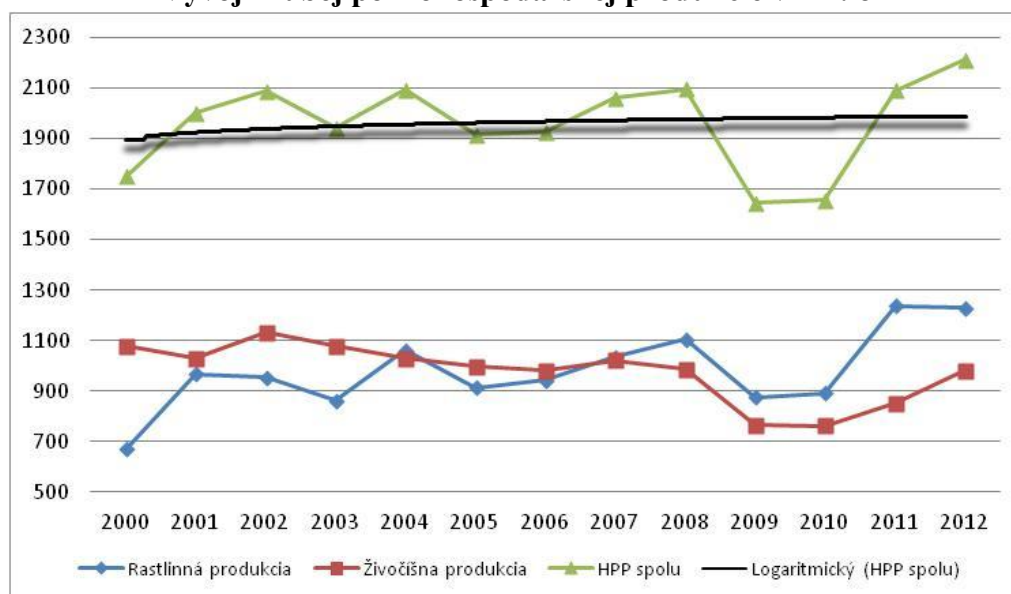
Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Produkcia	2092	1913	1927	2059	2097	1644	1656	2091	2018

Zdroj: EPU

V štruktúre poľnohospodárskej produkcie došlo po roku 2004 k zmenám, keď vzrástla rastlinná produkcia a poklesla živočíšna. V oblasti rastlinnej výroby, po vstupe do EÚ, bolo najdôležitejšie implementovať všetky súvisiace legislatívne predpisy do národnej legislatívy. Išlo najmä o sektory ovocia, zeleniny a vína. Počas reformy cukrového režimu v EÚ prišlo k postupnému zredukovaniu kvóty na výrobu cukru o viac ako 50 % na súčasných 112,3 tis. ton. Domáca výroba cukru v rámci kvóty tak pokrýva domácu spotrebu len na približne 63 %.

Graf č.13

Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie v mil. €

Zdroj: EPU

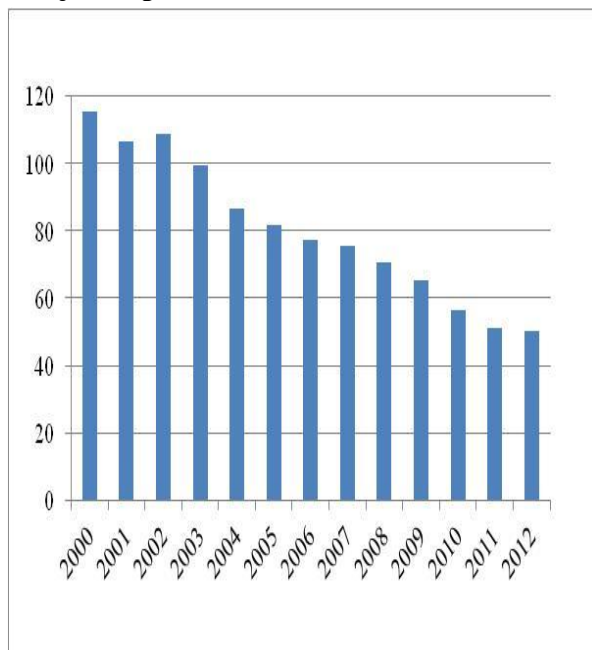
Živočišna produkcia na Slovensku dlhodobo klesá v dôsledku jej nízkej konkurencieschopnosti, súvisiacej nielen s ekonomickými podmienkami výroby a horším kapitálovým a technologickým vybavením našich fariem, ale aj s efektívnejšou, veľkostnou a vlastníckou štruktúrou fariem v starých členských krajinách EÚ. Po vstupe SR do EÚ došlo k výraznému poklesu stavov všetkých významných druhov hospodárskych zvierat, poklesu využívania spracovateľských kapacít a v konečnom dôsledku poklesu zamestnanosti v odvetví živočišnej výroby.

Tendencie vo výrobnej sfére poľnohospodárstva a úspora nákladov sa odrážajú v každoročnom poklese zamestnanosti. Podniky racionalizujú fyzickú prácu a investície napomáhajú k jej substitúcii. Napriek nárastu hrubého fixného kapitálu v poľnohospodárstve v rokoch 2005 a 2008 jeho opotrebovanosť je vysoká a v súčasnosti dosahuje 42 %.

Veľkostná štruktúra poľnohospodárskych fariem je značne diferencovaná. Podľa ostatného poľnohospodárskeho cenzu v roku 2010 existovalo na Slovensku 24 460 podnikov zameraných na poľnohospodársku činnosť. Početne najviac fariem (38,7 %) hospodáril na výmere menšej ako 2 ha p. p. Ďalšou početne rozhodujúcou skupinou fariem, s podielom 25,7 % na celkovom počte, boli farmy od 2 do 4,9 ha p.p. Na vyššej výmere ako 100 ha hospodáril 9 % fariem, ktoré boli rozhodujúce z hľadiska produkcie a udržania poľnohospodárskej krajiny v dobrom stave. V poľnohospodárstve dominujú z hľadiska výmery právnické osoby (transformované družstvá a obchodné spoločnosti), ktoré obhospodarujú 90 % poľnohospodárskej pôdy.

Graf č. 14

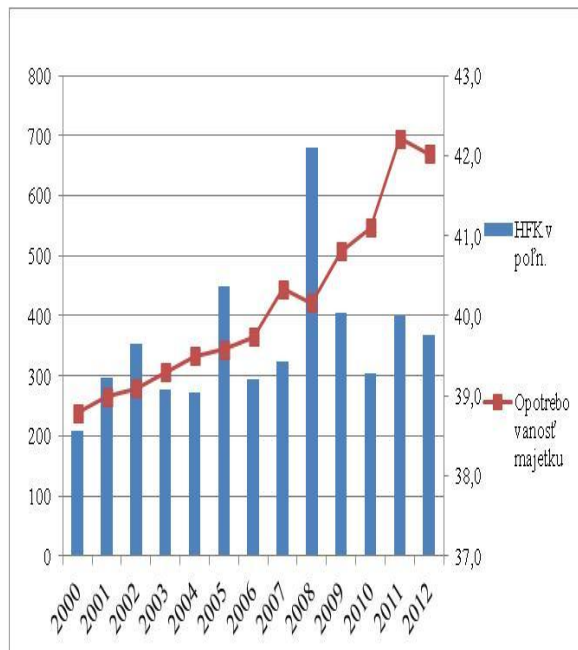
Vývoj počtu zamestnaných v poľnohospodárstve v tis. osobách
€ a jeho opotrebovanosť v %

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č.15

Vývoj hrubého fixného kapitálu v mil.

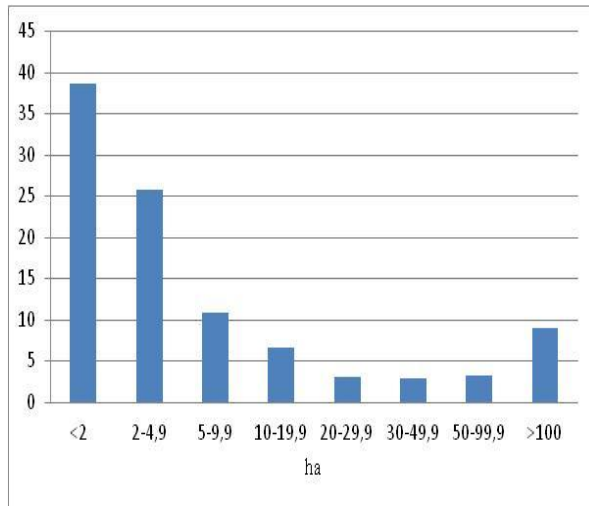

Zdroj: ŠÚ SR

V príjmoch sú medzi farmármi značné diferencie. Priemerný príjem farmárov za rok 2012 nebol vysoký a dosiahol na jednu pracovnú jednotku - AWU len 1966,3 €, čím životná úroveň pracujúcich v poľnohospodárstve bola nižšia ako životná úroveň zamestnancov v iných odvetviach. Na druhej strane sú farmári, ktorí dosahujú viacnásobok priemerného príjmu.

Graf č.16

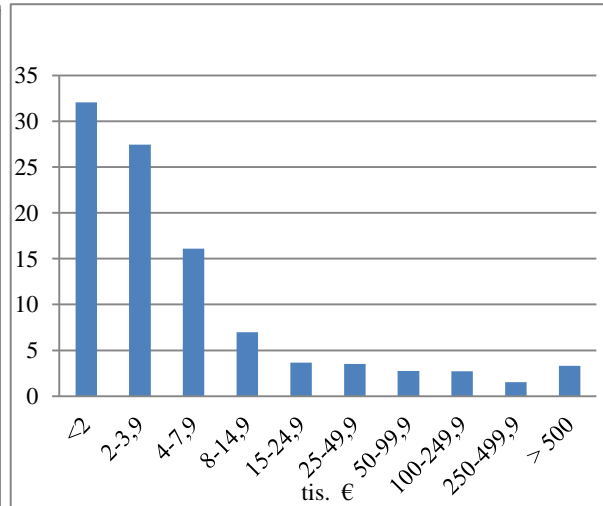
**Štruktúra fariem podľa výmery poľnohospod. pôdy v %
priemerného príjmu v %**

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č.17

Štruktúra fariem podľa

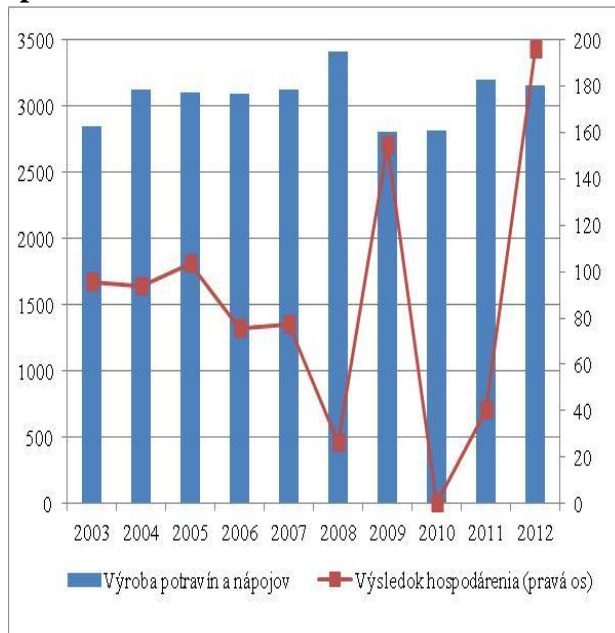

Zdroj: ŠÚ SR

Podobne ako v poľnohospodárstve, aj v potravinárskom priemysle klesol od roku 2004 nielen jeho podiel rozhodujúcich ukazovateľov na hospodárstve SR ale aj rozsah výroby, ktorá mala variabilný vývoj. Investovanosť v potravinárstve má klesajúcu tendenciu. Potravinárska výroba v SR je ovplyvnená dovozmi hotových výrobkov, čo sa odráža aj v zahranično-obchodnej bilancii.

Graf č.18

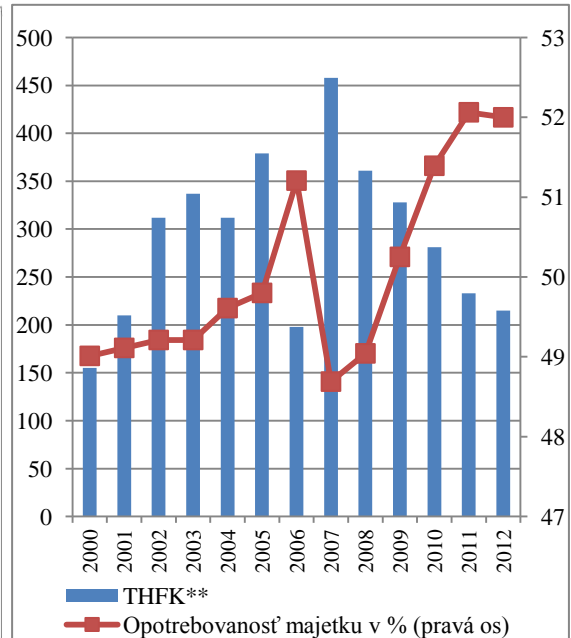
Vývoj potravinárskej výroby kapitálu v potravinárstve a výsledku hospodárenia v mil. € opotrebovanosti v %

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č.19

Vývoj hrubého fixného kapitálu v mil. € a jeho opotrebovanosti v %

Zdroj: ŠÚ SR

Potravinársky priemysel je málo špecializovaný, kapacitne predimenzovaný a technologicky zaostalý. V mnohých sektoroch ešte nie je dokončená reštrukturalizácia, a preto tieto sektory nie sú konkurencieschopné na domácom a európskom potravinovom trhu. To má za následok, že prvovýrobcovia vyvážajú základné suroviny a maloobchod dováža spracované potraviny. Potravinársky priemysel je vystavený príliš silnému tlaku dovezených spracovaných potravinárskych výrobkov, niekedy za dumpingové ceny, ktoré dovážajú predovšetkým obchodné reťazce s cieľom rozšíriť sortiment a znížiť spotrebiteľské ceny.

Vzťahy v potravinovej vertikále SR sú nevyvážené. Prvý výroba je charakterizovaná dokonalou konkurenciou veľkého množstva podnikov. V spracovateľskom priemysle a v obchode je štruktúra trhu oligopolná, t.j. existuje menej veľkých podnikov. V maloobchode dominuje 11 reťazcov, cez ktoré sa realizuje 85 % potravinárskych produktov. V obchodných vzťahoch vo vertikále preto dominujú obchodné reťazce, ktoré presadzujú svoje záujmy na úkor prvovýrobcov.

Tabuľka č.15

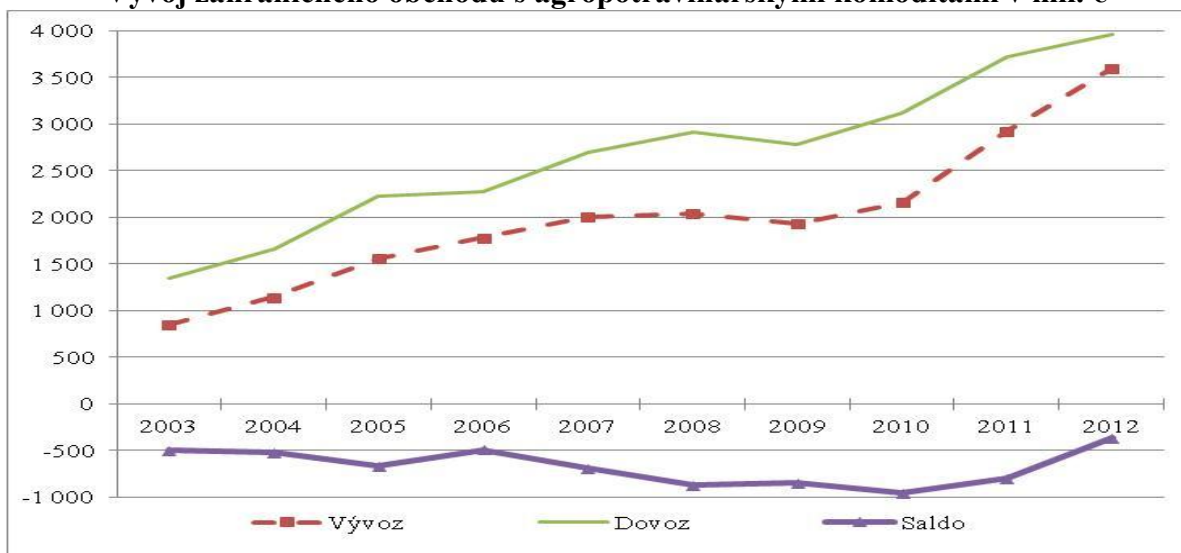
Vývoj zahraničného obchodu s agropotravinárskymi komoditami v mil. €

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2004	1142,5	1663,7	-521,2
2005	1556,3	2222,0	-665,7
2006	1779,0	2274,2	-495,2
2007	1999,9	2694,2	-694,3
2008	2036,8	2908,5	-871,7
2009	1 932,8	2 782,2	-849,4
2010	2 162,0	3 119,9	-957,9
2011	2 918,6	3 723,2	-804,6
2012	3 593,2	3 963,9	-370,7
2013	2 433,1	2 921,2	-488,1

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č.20

Vývoj zahraničného obchodu s agropotravinárskymi komoditami v mil. €

Zdroj: ŠÚ SR

Medzi pozitíva členstva SR v EÚ v oblasti pôdohospodárstva a potravinárskeho priemyslu možno zaradiť:

- zvýšenie celkovej podpory poľnohospodárstva a rozvoja vidieka,
- vytvorenie inštitúcie v oblasti administrovania platieb (Pôdohospodárska platobná agentúra - PPA), čím došlo k hospodárnemu, efektívnemu a účinnému administrovaniu eurofondov; zavedenie vnútorného auditu prispelo k zvýšeniu transparentnosti,
- zavedenie noriem spoločenstva a prispôsobenia sa im,
- jednotnosť trhu – zrušenie cla v rámci EÚ, voľný pohyb tovaru a služieb,
- zavedenie trhových poriadkov pre rozhodujúce komodity rastlinnej a živočíšnej výroby,
- posilnenie bonity poľnohospodárskych podnikov vo vzťahu k bankovej sfére, čím sa zvýšila dostupnosť úverového kapitálu,
- nové podnikateľské možnosti,
- modernizácia poľnohospodárskych podnikov,

- vytvorenie predpokladov pre zvýšenie kvality a bezpečnosti potravín (systém riadenia podľa ISO, prijatie integrovaného orgánu potravinového dozoru v intenciách EÚ, zriadenie rýchleho výstražného systému pre potraviny SR) a súčasne ich konkurenčnej schopnosti,
- vytvorenie možností čerpania vývozných náhrad pri vývoze do nečlenských krajín,
- zvýšenie ochrany pred dovozmi z tretích krajín, t.j. štátov mimo EÚ,
- dôraz na životné prostredie.

Spomedzi negatív možno uviesť :

- systém podpornej politiky, založený na poskytovaní podpôr, bez väzby na zvyšovanie produkcie (tzv. decoupling), s dosahom na pokles produkcie,
- rozdielna úroveň podpôr medzi pôvodnými a prístupnými krajinami do EÚ po roku 2004,
- uplatnenie nevhodného minulého referenčného obdobia,
- zvýšenie dovozu poľnohospodárskych produktov a tým pretrvávajúce negatívne saldo zahraničného agropotravinárskeho obchodu (čo sa odráža v zníženej produkčnej výkonnosti poľnohospodárstva),
- vplyv politiky obchodných reťazcov na ceny poľnohospodárskych komodít,
- pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve,
- pokles živočíšnej výroby.

Prínosom členstva SR v EÚ v oblasti bezpečnosti potravín je zjednotenie prístupov v oblasti úradnej kontroly potravín, zavedenie systémov monitorovania vybraných ukazovateľov bezpečnosti potravín v rámci voľného trhu EÚ.

Veľký význam má aj otvorenie trhu a lepší prístup k špičkovej technike a technológiám. V oblasti ekologickej poľnohospodárskej výroby, harmonizácia legislatívy zjednodušila predaj slovenských ekologických produktov do EÚ, umožnila transparentný prístup pri výkone úradných kontrol a systematické pridelovanie agroenvironmentálnych podpôr biofarmárom. Harmonizácia legislatívy v oblasti registrácie pesticídov zabezpečuje rovnaké požiadavky a štandardy na hodnotenie prípravkov na ochranu rastlín v rámci EÚ, čo prispieva k rovnakej úrovni ochrany zdravia ľudí, zvierat a životného prostredia v jednotlivých členských štátoch.

Pre ďalšie obdobie bude dôležité čo najúčelnejšie využiť možnosti, dané novou legislatívou v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, aktívne sa zúčastňovať na jej tvorbe a pripomienkovaní v zmysle záujmov SR, vychádzajúcich z národných potrieb a hľadať podobne zmýšľajúcich zahraničných partnerov na ich presadzovanie. Prioritou a hlavnou výzvou je nové programové obdobie 2014 – 2020, príprava kvalitnej vykonávacej európskej aj vnútroštátnej legislatívy, skvalitňovanie administratívnych procesov a úspešná implementácia novej spoločnej poľnohospodárskej politiky, s cieľom v maximálnej miere transparentne využívať všetky možnosti čerpania finančných prostriedkov z poľnohospodárskych fondov EÚ, pri dodržiavaní zásady riadneho finančného hospodárenia.

Hlavnými výzvami v súvislosti s členstvom SR v EÚ v nadchádzajúcom období sú:

- ✓ **ekonomický rast** - Využiť podporné nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky a oživiť výrobu poľnohospodárskych produktov a potravinárskych výrobkov, ku ktorým má SR k dispozícii vhodné prírodno-klimatické, znalostné a historické podmienky, čo prispeje k zvýšeniu hrubého domáceho produktu krajiny, k zníženiu importu a súčasne k zlepšeniu zahranično-obchodnej bilancie.
- ✓ **potravinová suverenita** - Zvýšiť domácu produkciu poľnohospodárskych produktov a spracovaných potravinárskych výrobkov s vyššou pridanou hodnotou a postupne dosiahnuť 80 % sebestačnosť v základných druhoch potravín.
- ✓ **zamestnanosť** - Vytvoriť s pomocou podporných mechanizmov Programu rozvoja vidieka 2014-2020 vhodné podnikateľské podmienky pre vstup mladých farmárov do poľnohospodárskeho odvetvia, podporiť vznik nových pracovných miest v existujúcich poľnohospodárskych podnikoch a zatriktívniť prácu v poľnohospodárskom sektore pre mladú generáciu, čo sa odrazí v znížení miery celoštátnej nezamestnanosti ako aj v hospodárskom a sociálnom rozvoji vidieckych oblastí.
- ✓ **multifunkčnosť** - Presadzovať myšlienku multifunkčného poľnohospodárstva, ktoré bude okrem prioritného cieľa - produkcie potravín plniť aj ďalší verejný záujem: ochranu životného prostredia, zachovanie charakteru krajiny a biodiverzity, zachovanie osídlenia vidieka, rozvoj vidieckych regiónov, rozvoj agroturizmu.
- ✓ **udržateľnosť** - Produkovať dostatočné množstvo kvalitných a cenovo dostupných potravín pre obyvateľstvo pri súčasnom racionálnom využívaní obmedzených prírodných zdrojov, minimalizovaní potravinového odpadu a strát a znižovaní negatívnych dopadov poľnohospodárskej výroby na životné prostredie.
- ✓ **inovácie** - Zavádzať najmodernejšie technologické postupy, poľnohospodársku techniku, kvalitný biologický materiál, aplikovať biotechnologické poznatky, uplatňovať ekologický systém poľnohospodárskej výroby, cielene aplikovať hnojivá, pesticídy, efektívne zavlažovacie systémy, marketingové systémy a pod., ktoré budú zvyšovať produktivitu, konkurencieschopnosť a príjmy poľnohospodárskych podnikov a na druhej strane znižovať zaťaženosť životného prostredia a spotrebu prírodných zdrojov.
- ✓ **odbyt** - Zlepšiť odbytové možnosti poľnohospodárskych produktov a potravinárskych výrobkov využitím alternatívnych foriem predaja, zlepšiť postavenie a vyjednávaciu silu poľnohospodárskych prvovýrobcov v potravinovom dodávateľskom reťazci na slovenskom trhu, na trhu krajín EÚ-28 a trhoch tretích krajín, čo sa prejaví v znížení nezamestnanosti, v zvýšení príjmov slovenských poľnohospodárov.
- ✓ **riadenie rizík** - Zaviesť opatrenia na predchádzanie rizík súvisiacich s výkyvmi počasia, vplyvom klimatických zmien a výskytom ochorení hospodárskych zvierat a vybudovať podporné mechanizmy pre zmiernenie následkov prírodných katastrof.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti pôdohospodárstva

Pre SR znamená členstvo v EÚ v oblasti poľnohospodárstva v prvom rade možnosť čerpania finančných prostriedkov na rozvoj vidieka a pôdohospodárstva z fondov EÚ.

V rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej „SPP“) bolo možné počas celého 10 ročného obdobia čerpať finančné prostriedky na priame platby z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (ďalej „EPZF“) a na rozvoj vidieka z dvoch fondov, a to Európskeho poľnohospodárskeho záručného a usmerňovacieho fondu (ďalej „EPZUF“) pre programové obdobie 2004 – 2006 a následne z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (ďalej „EAFRD“) pre programové obdobie 2007 – 2013.

V rámci Spoločnej politiky rybného hospodárstva (ďalej „SPRH“) v priebehu uplynulých 10 rokov bol rozvoj sladkovodnej akvakultúry a spracovanie produktov rybolovu a akvakultúry podporený prostredníctvom Sektorového operačného programu. Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006, s celkovým rozpočtom 2 612 950 EUR. V súčasnom programovom období 2007 – 2013 je implementovaný samostatný Operačný program Rybné hospodárstvo, spolufinancovaný z Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo (ďalej „EFF“), s celkovým rozpočtom 18 922 750 EUR.

Tabuľka č.16

Vývoj výdavkov do poľnohospodárstva v mil. €

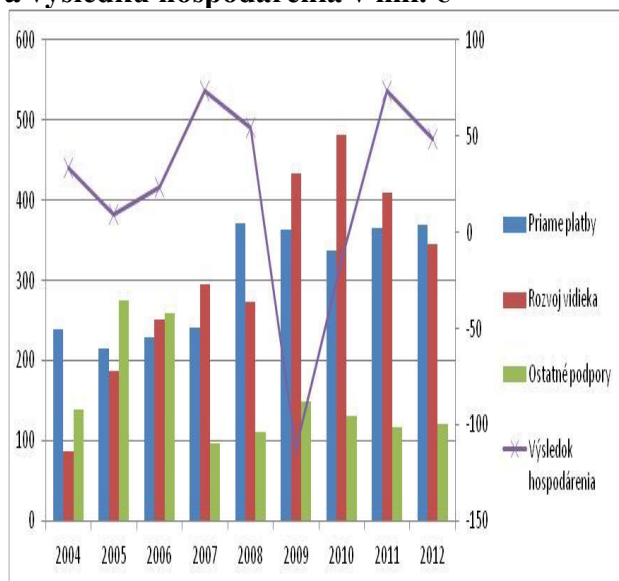
Druh podpory	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Trhovo orientované výdavky	10,6	127,2	30,9	7,7	7,1	39,8	13,6	13,1	9,8
Intervenčné opatrenia	0,0	0,0	111,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Priame platby	239,9	215,2	229,6	242,1	370,4	364,1	337,6	365,2	370,3
Rozvoj vidieka	87,1	187,0	251,9	295,7	273,6	433,5	481,1	408,5	345,8
OP Rybné hospodárstvo	0,0	0,0	0,0	1,9	1,7	0,6	2,0	1,7	3,2
Štátna pomoc, národné podpory	11,0	10,1	16,4	9,8	9,1	22,4	18,9	8,1	9,1
Program SAPARD	50,4	54,2	19,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Všeobecné služby z rozp. kapitoly	66,5	81,2	79,9	76,7	92,9	86,4	97,6	93,8	99,5
Program PHARE	0,5	2,1	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Výdaje spolu	466,0	676,9	741,1	633,9	754,8	946,8	950,8	890,3	837,7

Zdroj: MPRV SR, PPA

V štruktúre podpôr rozhodujúci podiel predstavujú priame platby a podpora na rozvoj vidieka zhodne so 40 %-ným podielom. V roku 2012 bol schválený limit priamych platieb stanovený vo výške 90 % priemeru krajín EU-15. Tieto prostriedky bolo možné doplniť národnými vyrovnávacími platbami až do výšky 100 % priemeru krajín EÚ. SR vyplatila v roku 2012 priame platby vo výške 94,5% priemeru EÚ vrátane národnej vyrovnávacej platby.

Graf č.21

**Vývoj podpôr do poľnohospodárstva
poľnohospodárstva v rokoch
a výsledku hospodárenia v mil. €**

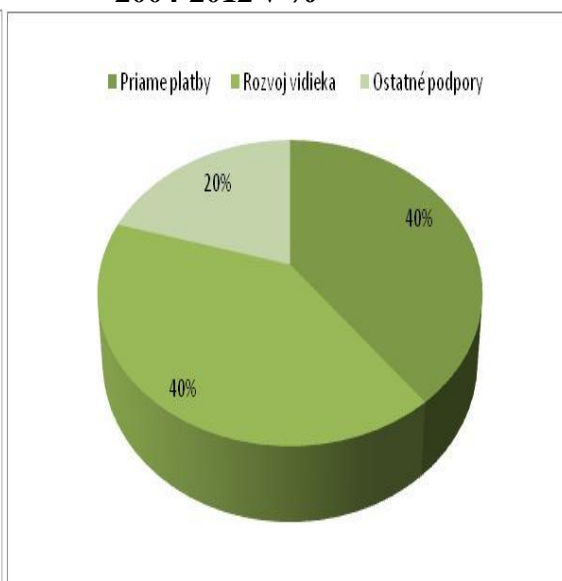

Zdroj: PPA, ŠÚ SR

Graf č.22

Štruktúra podpôr do

2004-2012 v %

Zdroj: PPA

Výmera poľnohospodárskej pôdy, na ktorú boli priame platby (ďalej „SAPS“) nárokovateľné, bola 1 955 tis. ha v zmysle nariadenia Európskej komisie (ES) č. 1973/2004. Keďže farmári v prvých rokoch po vstupe nevyužili možnosť získania SAPS-u na celú plochu, garantovaná výmera bola v roku 2009 znížená na 1 880 tis. ha a v roku 2010 na 1 865 tis. ha. Druhý najväčší podiel podpôr predstavovala podpora na rozvoj vidieka.

V roku 2004 došlo k poklesu využitej poľnohospodárskej pôdy, ktorej výmera sa stabilizovala a do roku 2012 výrazne nezmenila. Štruktúru poľnohospodárskej pôdy tvorí orná pôda s podielom 70,9 %, trvalé trávne porasty a lúky 28,1 %, a trvalé kultúry 1%. Ekologická výroba sa realizuje na 9,6 % poľnohospodársky využívannej pôde a pod závlahami je 0,8 % poľnohospodársky využívannej pôdy.

Graf č.23

Vývoj poľnohospodárskej pôdy v tis. ha

Zdroj: ŠÚ SR

8b – Životné prostredie a klimatické zmeny

Veľký pokrok za 10 rokov členstva v EÚ je možno vidieť v oblasti uplatňovania spoločných prístupov k najnaliehavejším otázkam v životnom prostredí. Kľúčovými sa stali 6. Environmentálny akčný program (ďalej „6. EAP“), na ktorý nadväzuje Environmentálny akčný program EÚ do roku 2020 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“ (ďalej „7. EAP“), o ktorom sa aktuálne rokuje v Rade EÚ, či Stratégia na ochranu biodiverzity do roku 2020. Ďalšia spoločná iniciatíva je Stratégia Európa 2020, rozpracovaná prostredníctvom hlavnej iniciatívy „Európa efektívne využívajúca zdroje“ a v neposlednom rade Operačný program Životné prostredie a „Konceptia na ochranu vodných zdrojov Európy“ - „Blueprint to Safeguard EU Waters“ (ďalej „Blueprint“).

Väčšina právnych aktov rezortu životného prostredia v SR je tvorená transpozíciou alebo implementáciou európskej legislatívy v tejto oblasti. Z toho vyplývajú tak pozitíva, ako aj negatíva. V oblasti legislatívy ide najmä o problémy s presnou a včasnou transpozíciou európskej legislatívy. Za úplne novú agendu aj v oblasti životného prostredia možno považovať prípady tzv. infringementov, ktoré Európska komisia vedie proti SR najčastejšie pre nesprávnu a neúplnú transpozíciu, alebo nesprávnu implementáciu príslušného právneho aktu.

Medzi nevyužitú možnosť možno zaradiť aj to, že vo väčšine oblastí neexistuje aktívnejšia spolupráca v rámci výmeny skúseností s ostatnými členskými krajinami s dôrazom na staré členské krajiny pri implementácii povinností vyplývajúcich zo smerníc EÚ. Elementárnou výzvou pre SR v oblasti životného prostredia je aj naďalej dodržiavanie transpozičných termínov jednotlivých smerníc, dôsledné napĺňanie cieľov smerníc, ktorým sa zabráni následným infringementom zo strany Európskej komisie a presadzovanie opatrení EÚ, ktoré sme sa zaviazali plniť v rámci rôznych akčných programov, ktoré nemajú povahu legislatívnych návrhov.

V oblasti environmentálnej politiky ako takej možno za jedno z najväčších pozitív jednoznačne považovať možnosť priamo participovať na príprave európskej legislatívy a tiež možnosť podieľať sa na príprave dokumentov nelegislatívnej povahy. Ďalej za pozitívum možno považovať možnosť spoločných konzultácií a koordinácií spoločných postupov na pôde iných medzinárodných organizácií (najmä OSN/UNEP, multilaterálne dohovory a pod.). Je veľmi pravdepodobné, že bez členstva v EÚ by SR ťažšie presadzovala svoje národné záujmy na globálnej úrovni a aj úroveň environmentálnej legislatívy v SR by nebola dostatočná.

Na druhej strane, množstvo iniciatív EÚ nelegislatívnej povahy nevie SR využiť vo svoj prospech na presadzovanie pozitívnych krokov na domácej pôde, a to najmä v oblasti životného prostredia (napríklad nedostatočné využitie tematických stratégií – tematická stratégia pre životné prostredie v mestách, tematická stratégia pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov, 6. environmentálny akčný plán, ďalej z novších dokumentov

Iniciatíva pre trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov – EÚ 2020, Akčný plán pre ekoinovácie a pod.). Dôvodom pre nedostatočné využitie týchto príležitostí môže byť sčasti nepochopenie európskej agendy, resp. nereálnosť jej uplatnenia v podmienkach SR. Slovensko pomerne málo využíva pridanú hodnotu vyplývajúcu z jej členstva nielen v EÚ, ale aj v ďalších medzinárodných zoskupeniach a organizáciách, a tiež pridanú hodnotu, ktorá vyplýva zo spolupráce týchto organizácií (napr. EÚ – OECD, EÚ – OSN/UNEP a pod.), ďalej pomerne málo využíva vo svoj prospech v oblasti životného prostredia výsledky práce EÚ na medzinárodnej pôde (napr. partnerstvo a spolupráca EÚ s tretími krajinami), ako aj možnosť ovplyvňovať prostredníctvom EÚ túto spoluprácu so strategickými partnermi. Taktiež absentuje zapájanie sa do kľúčových pracovných skupín, kde nemá SR zastúpenie najmä z kapacitných dôvodov.

Jednou z nevýhod členstva EÚ je disproporcionalita. Malé členské štáty musia zvládnuť svoje záväzky a povinnosti v jednotlivých oblastiach životného prostredia s podstatne menším počtom ľudí a nedostatočným odborným zázemím v porovnaní s veľkými členskými krajinami. Z toho vyplývajú problémy aktívnejšieho zapojenia sa do prípravy nových stratégií, politik a právnych predpisov na európskej úrovni.

V oblasti politiky zmeny klímy sa vďaka členstvu SR v EÚ základné ciele a priority EÚ a SR takmer úplne zblížili. Politika zmeny klímy nadobudla aj prostredníctvom EÚ globálnejší rozmer. Dá sa povedať, že v tejto téme má členstvo SR v EÚ, s ohľadom na jej politický, ekonomický a environmentálny význam a vysokú odbornú náročnosť, mimoriadny prínos najmä pri zohľadnení širšieho medzinárodného kontextu Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy a Kjótskeho protokolu, kde by SR ako samostatná signatárska krajina mala len veľmi malú šancu tento proces ovplyvňovať. Z pohľadu domáceho je najväčším prínosom členstva SR v EÚ skutočnosť, že vďaka dôležitosti, ktorú témam ochrany životného prostredia a zmeny klímy venuje EÚ, sa aj na Slovensku začala dostávať environmentálnym témam, konkrétne téme zmene klímy, väčšia pozornosť. Pred vstupom do EÚ bola našou environmentálnou prioritou ochrana ovzdušia a naše záväzky v oblasti zmeny klímy sme realizovali nepriamo najmä vďaka jej prísnej legislatíve, avšak, na druhej strane, bez veľkých problémov a kapacitných nárokov.

Medzi negatíva členstva SR v EÚ v tejto oblasti patrí, že sa často aj napriek tomu, že sme vďaka globálnej sile EÚ na rokovaniach a v procese prijímania politiky zmeny klímy získali väčšie možnosti ovplyvňovať proces, z dôvodu kapacitných a rozpočtových obmedzení nevyužíva potenciál krajiny naplno, a dobrovoľne sa nechávajú niektoré procesy plynúť z iniciatívy a na základe úsilia silných hráčov v rámci EÚ. Súvis s tým má aj ďalší významný negatívny efekt členstva, a to je neúmerne pribúdanie environmentálnej agendy voči nedostatočnému kapacitnému riešeniu tejto témy. V niektorých prípadoch sa príslušné úlohy vykonávajú duplicitne, keďže EÚ si často berie za svoje aj ambície vyplývajúce z medzinárodných záväzkov a často aj nad ich rámec.

Vďaka členstvu v EÚ sa mohla SR zapojiť do schémy Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov (ďalej „EU ETS“) vychádzajúcej zo Smernice

2003/87/ES. Cieľom EU ETS je splnenie záväzkov Kjótskeho protokolu (ďalej „KP“) v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov. Keďže v SR došlo v dôsledku recesie priemyselnej výroby k vyššej redukcii emisií, ako je stanovené v KP, mohla SR predať ušetrené emisné kvóty štátom, ktoré záväzky KP nespĺňali.

SR získalo v EU ETS taktiež dôležitý ekonomický nástroj, vďaka ktorému sú prevádzkovatelia stacionárnych technologických celkov a prevádzkovatelia lietadiel schopní ekonomicky výhodným spôsobom znižovať emisie. Prevádzkovatelia, ktorí produkujú nižšie emisie ako im stanovuje Národný alokačný plán, môžu ušetrenú časť kvót predať prevádzkovateľom, ktorí alokáciu prekračujú. Prevádzkovatelia sú týmto spôsobom vedení k hľadaniu možností znižovania emisií.

V oblasti environmentálnych rizík dosiahla SR značný pokrok v predpisoch na ochranu ovzdušia, ktoré by nebolo možné dosiahnuť, ak by nebola členom EÚ. Takisto sa postupne darí zapojiť podnikateľské subjekty do prípravy a hodnotenia technológií a techník v súvislosti s integrovaným prístupom k ochrane životného prostredia v rámci smernice o priemyselných emisiách. Napríklad FNM SR, ako 100% akcionár niektorých teplárenských spoločností, priebežne rieši s vedením spoločností problematiku nových prísnych emisných limitov platných od 1.1.2016, ako dôsledok transformácie smerníc EÚ z roku 2010. Zníženie emisií sa nedá dosiahnuť bez modernizácie technológií, pričom niektoré investície sa riešia aj z finančných fondov EÚ.

Je potrebné upozorniť aj na druhú stránku veci – dosiahnuť dobrú kvalitu ovzdušia bude finančne veľmi náročná úloha a nebude stačiť len zníženie emisií z priemyselných zdrojov. Veľkú pozornosť v tomto smere bude potrebné venovať doprave, kde dochádza k sústavnému nárastu emisií, a problematike lokálneho vykurovania, v ktorej bude potrebné nájsť kompromis medzi vyšším využitím biomasy v energetike a negatívnym ovplyvnením kvality ovzdušia vyššími emisiami jemných tuhých častíc.

Pozitívne je možné hodnotiť aj dosiahnuté výsledky, ktoré sa priamo premietajú do znižovania environmentálnych a zdravotných rizík vyvolaných pôsobením chemických látok, ale aj používaním pesticídov a biocídov. V oblasti biologickej bezpečnosti sa premietajú do znižovania rizík v životnom prostredí a na zdraví populácie. Najväčšie pozitíva v tejto oblasti však je možno pozorovať v nových zavedených komplexných systémoch v oblasti manažmentu chemických látok, v oblasti prevencie závažných priemyselných havárií a v oblasti používania genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov. Transpozíciou a implementáciou európskej legislatívy sa zdokonalila už existujúca legislatíva a vyplnila medzera v oblastiach, ktoré ešte neboli pokryté.

Taktiež pre manažment odpadov znamenal vstup do EÚ veľký prínos. Jej členstvo zaväzuje SR prebrať právne normy, ktoré by sa za iných okolností nikdy nepodarilo prijať, či už vplyvom podnikateľskej alebo na úkor sociálnej sféry, napriek tomu, že sú veľkým prínosom pre životné prostredie.

V oblasti vodného hospodárstva SR vysoko oceňuje finančnú pomoc EÚ poskytovanú SR na riešenie jednotlivých opatrení najmä v súvislosti s plnením záväzkov SR v jednotlivých oblastiach vodného hospodárstva (najmä oblasť odvádzania a čistenia odpadových vôd, protipovodňová smernica), ktoré sú finančne mimoriadne náročné. Z hľadiska odborného je možné konštatovať, že SR má v oblasti vodného hospodárstva dlhodobú tradíciu a skúsených expertov, ktorí sú etablovaní aj na úrovni Európskej komisie. Problémom v riešení úloh vodného hospodárstva sú najmä obmedzené finančné prostriedky a zdroje štátu, aj vplyvom globálnej krízy.

Najväčším pozitívom z pohľadu ochrany vôd je harmonizovaný a spoločný prístup k ochrane vodných zdrojov Európy, najmä znižovaním ich znečisťovania a ochrany ich množstva a kvality, spoločný harmonizovaný postup v prevencii v rámci hydrologických extrémalit (povodne, sucho, nedostatok vody) a v adaptácii na klimatickú zmenu, solidarite v rámci pomoci pri živelných katastrofách, rozvoju bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov v rámci krajín EÚ ako aj mimo nich. EÚ zdôrazňuje princípy transparentnosti, rozvíja princípy subsidiarity a proporcionality. Vysoký dôraz kladie na rovnocenný prístup k informáciám, ktoré EÚ prostredníctvom Európskej komisie realizuje na svojich webových stránkach. K najvýznamnejším pozitívam za hodnotené obdobie, s výrazným dopadom na občanov, SR zaraďuje implementáciu smerníc EÚ, ktoré zabezpečujú znižovanie znečisťovania životného prostredia, najmä vôd, či už z bodových alebo difúzných zdrojov. Rovnako významné je zvýšenie počtu obyvateľov zásobovaných verejnými vodovodmi a z hľadiska znižovania znečistenia je prínosom budovanie verejných kanalizácií a čističiek odpadových vôd.

Z hľadiska rozsahu financií je významná ochrana vôd realizovaná najmä prostredníctvom investícií v oblasti odkanalizovania a čistenia odpadových komunálnych vôd, implementovaním smernice EÚ 91/271/EHS o čistení mestských odpadových vôd. Uvedená smernica patrí k finančne najnáročnejším smerniciam v oblasti vodnej politiky.

Najnovšie aktivity Európskej komisie v oblasti vôd sú veľmi dynamické a razantné. Vo vzťahu k vode Európska komisia nadviazala na doterajší vývoj *Koncepciou na ochranu vodných zdrojov Európy* pod názvom „Blueprint to Safeguard EU Waters“. Záväzky zadefinované v uvedenej koncepcii kladú na členské štáty únie ďalšie požiadavky na finančné zabezpečenie stanovených environmentálnych cieľov a vízií schválených členskými krajinami na úrovni EÚ.

Hlavné výzvy pre oblasť vôd sa budú v nadchádzajúcom období týkať najmä spracovania plánov manažmentu povodí, vypracovania plánov manažmentu povodňového rizika v oblastiach s existujúcim potenciálnym rizikom do konca roku 2015. Bude potrebné zabezpečiť integrované udržateľné vodné hospodárstvo a rovnako zabezpečiť trvalú udržateľnosť ekosystémových služieb, najmä zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd, regulovanie vodných pomerov, racionálne a efektívne využívanie vody na rôzne účely využitia pri súčasnom zabezpečovaní a dodržiavaní environmentálnych cieľov stanovených na úrovni EÚ. Nemalou výzvou bude

spôsob systémového prepojenia zelenej ekonomiky s adaptáciou na klimatickú zmenu a extremalitami - kombinácia efektívneho využitia ekosystémových služieb, riešenie sucha a nedostatku vody, protipovodňovej ochrany, interakcie povrchových a podzemných vôd najmä v období extremalít a ich vplyvu na hydrologický režim, kvalitu, resp. stav a vo vzťahu vody k poľnohospodárstvu, najmä v prepojení na hrozby sucha a nedostatku vody v súvislosti s klimatickou zmenou a spoločnými postupmi postupného znižovania znečistenia z poľnohospodárstva.

Ďalšou z priorít v oblasti životného prostredia je prijímanie opatrení na sanáciu environmentálnych záťaží a tým zlepšovanie zdravia a zvyšovanie kvality života obyvateľov SR a zvýšenie miery pochopenia cieľov legislatívy EÚ v oblasti surovinovej politiky členských štátov, t. j. vyššia miera angažovanosti pri presadzovaní geologického výskumu a prieskumu územia SR s následným presadzovaním ekonomicky výhodných a environmentálne prijateľných programov ťažby a využitia nerastného bohatstva.

Prijímanie a implementácia environmentálnej politiky EÚ má rozsiahle finančné nároky na štátny rozpočet, podnikateľskú sféru a obyvateľstvo. Vzhľadom na rozsah existujúcich problémov a výziev bude nevyhnutné pokračovať v environmentálnych projektoch aj v budúcom programovom období 2014 - 2020. V ďalšom období by sa mali intervencie orientovať predovšetkým na energeticky efektívnu a nízko uhlíkovú ekonomiku, adaptáciu na klimatické zmeny predovšetkým v oblasti ochrany obyvateľstva a majetku pred povodňami. V novom programovom období bude cieľom SR pokračovať v budovaní potrebnej environmentálnej infraštruktúry, bez ktorej nie je ochrana životného prostredia možná a na základe skúseností z minulého obdobia nasmerovať finančné prostriedky tam, kde je to najpotrebnejšie a zároveň najefektívnejšie.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti životného prostredia

Využitie štrukturálnych fondov EÚ a Kohézneho fondu v období od vstupu do EÚ prispelo k výraznému zlepšeniu infraštruktúry na ochranu životného prostredia v SR. Politika súdržnosti prispela k implementácii projektov zameraných na zvyšovanie kvality a modernizáciu environmentálnej infraštruktúry. Ide predovšetkým o investície do odpadového hospodárstva (recyklácia odpadu, rekultivácia skládok), budovania kanalizácií, čistiarní odpadových vôd a zásobovania pitnou vodou, ako aj zvyšovanie energetickej efektívnosti výroby a verejných budov, a s tým súvisiace znižovanie emisií. Politika súdržnosti tak v súčasnom programovom období 2007 – 2013 prispela ku zmierneniu environmentálneho dlhu v týchto oblastiach, prispela k zvýšeniu kvality života, atraktivity jednotlivých oblastí a zníženiu energetickej náročnosti výroby a budov.

Významným pozitívom je možnosť čerpania finančných prostriedkov na odstraňovanie environmentálnych záťaží, čím sa dosiahne nie len zlepšenie stavu zložiek životného prostredia, ale hlavne zdravšie životné prostredie pre obyvateľov SR.

V programovom období 2004 – 2006 sa prispievalo k zvyšovaniu kvality životného prostredia v SR prostredníctvom OP Základná infraštruktúra financovaného z EFRR ako aj prostredníctvom Kohézneho fondu. Príspevok na Prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra v rámci OP Základná infraštruktúra predstavoval 103,56 mil. EUR. V oblasti infraštruktúry ochrany a racionálneho využívania vôd boli do projektov zahrnuté aktivity pre obyvateľstvo s nízkou mierou napojenia na kanalizačné siete a čistiarne odpadových vôd. V oblasti infraštruktúry ochrany ovzdušia sa úsilie venovalo najmä znižovaniu emisií znečisťujúcich látok a tým dosiahnutiu lepšej kvality ovzdušia. V oblasti infraštruktúry odpadového hospodárstva bolo zabezpečené bezpečné uzavretie skládok odpadov, zhodnocovanie odpadov a zavádzanie separovaného zberu odpadov. Pre oblasť infraštruktúry ochrany, zlepšenia a obnovy prírodného prostredia sa finančné zdroje sústredili do výkonných inštitúcií, zodpovedných za ochranu prírodného prostredia a za vypracovanie a realizáciu plánov riadenia chránených území prírody. Vybudovaných bolo 187,17 km kanalizačných sietí a 155,26 km rozvodov pitnej vody, ktoré umožnili napojenie sa 32 805 obyvateľov na novú kanalizačnú sieť a 26 723 obyvateľov na pitnú vodu. Na projekty Kohézneho fondu v oblasti životného prostredia bolo vyčlenených cca 380 mil. EUR (ISPA+KF). V oblasti životného prostredia bola vybudovaná resp. zrekonštruovaná vodovodná sieť v dĺžke 1090 km a kanalizačná sieť v dĺžke 1777,95 km pokrývajúc rôzne regióny SR, taktiež bolo vybudovaných 8 a zrekonštruovaných 40 čistiarní odpadových vôd. Na území Bratislavy bol z Kohézneho fondu financovaný projekt protipovodňovej ochrany, ktorý preukázal svoju opodstatnenosť a kvalitnú konštrukciu najmä počas rekordného zvýšenia hladiny Dunaja na viac ako 10 metrov v júni 2013.

V programovom období 2007 – 2013 bolo v rámci OP Životné prostredie vyčlenených 1,82 mld. EUR. Výsledky podpory prostredníctvom OP Životné prostredie sa zatiaľ prejavili najmä v prípade odkanalizovania aglomerácií, kde bolo vybudovaných 524 km kanalizačných sietí a vybudovaných a zrekonštruovaných 24 čistiarní odpadových vôd. Finančné prostriedky EÚ pomohli vybudovať takmer 132 km nových rozvodov pitnej vody a zabezpečiť protipovodňovú ochranu na ploche väčšej ako 35 km². V oblasti zlepšovania kvality ovzdušia bolo podporených 102 projektov a 32 projektov bolo zameraných na podporu využívania obnoviteľných zdrojov energie. 166 podporených projektov v oblasti odpadového hospodárstva umožní zvýšiť množstvo vyseparovaných odpadov o viac ako 15 000 ton a zhodnotiť vyše 168 000 ton odpadov ročne. Aktivity v oblasti odpadového hospodárstva a ochrany ovzdušia zároveň prispeli k podpore malých a stredných podnikov a zavádzaniu environmentálne priaznivých technológií. Doteraz bolo podporených 45 malých a stredných podnikov, ktoré spolu vytvorili 21 nových pracovných miest. Z prostriedkov Európskej únie sa podarilo uzatvoriť a zrekultivovať 44 skládok odpadov tak, že nepredstavujú hrozbu pre obyvateľstvo a životné prostredie. Pre účely ochrany prírody a krajiny bolo zrealizovaných vyše 179 aktivít (podujatí) zameraných na zvýšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti.

Výzvou do budúcnosti je zníženie administratívnej náročnosti informačného toku dokumentov predkladaných v rámci EU ETS. Tento cieľ sa SR bude snažiť naplniť

prostredníctvom projektu „Vývoj a zavedenie systému ETRS (emission trading reporting system)“, ktorý bude spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

8c – Energetika

Strategickým cieľom energetickej politiky SR je dosiahnuť konkurencieschopnú nízkouhlíkovú energetiku, zabezpečujúcu bezpečnú spoľahlivú a efektívnu dodávku všetkých foriem energie za prijateľné ceny a s prihliadnutím na ochranu spotrebiteľa a trvalo udržateľný rozvoj.

Opatrenia pre naplnenie cieľa 20% podielu obnoviteľných zdrojov energie (ďalej „OZE“) na spotrebe energie EÚ boli pretavené do národného cieľa na úrovni 14% v roku 2020 a zásadným podielom prispeli k rozvoju odvetvia výroby tepla a elektriny z OZE. Je predpoklad, že cieľ SR pre rok 2020 bude naplnený a podľa hodnotenia aktuálneho vývoja prekročený, keď podiel OZE dosiahne úroveň 15,3%. Zároveň bol stanovený aj cieľ pre OZE v doprave, ktorých podiel by mal byť do roku 2020 na úrovni 10%. SR plní tento cieľ najmä prostredníctvom využívania biopalív prvej generácie, čo prispelo k rozvoju výroby biopalív.

Tabuľka č.17

**Vývoj podielu energie z obnoviteľných zdrojov
na hrubej konečnej energetickej spotrebe v SR (v %)**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Podiel OZE	6,7	6,6	6,9	8,2	8,7	10,3	10,2	11,9	11,7

Zdroj: MH SR

Cieľ pre zvýšenie energetickej efektívnosti o 20% do roku 2020 a implementácia Národných akčných plánov sa podieľali na dosiahnutých úsporách energie a znížení energetickej náročnosti národného hospodárstva SR. Emisný cieľ 20% stimuloval renovácie v priemysle a prispelo k snahe o riešenie otázok spojených so zmenou klímy.

Dosiahnutie uvedených cieľov je finančne veľmi náročné a spojené aj s negatívami. Ako príklad možno uviesť neadekvátnu podporu OZE a jej dopad na ceny elektriny alebo hrozbu odchodu zahraničných investorov, spojenú so zaťažením v podobe Systému na obchodovanie s emisiami a z toho vyplývajúcej komparatívnej nevýhody v globálnej súťaži. SR by preto mala pri diskusii o klimaticko-energetickom rámci pre rok 2030 odmietnuť záväzné ciele pre OZE a efektívnosť a sústrediť sa na definovanie realistického cieľa EÚ pre zníženie emisií pri dôraze na zachovanie konkurencieschopnosti priemyslu EÚ, akceptovania jadrovej energie ako významného nízkouhlíkového zdroja, solidárnosti pri definovaní národných cieľov a zohľadnenia potrieb energetickej náročných odvetví.

V rámci prístupových rokovaní sa SR zaviazala odstaviť významný zdroj dodávok elektriny, jadrovú elektrárňu Jaslovské Bohunice V1 a tento záväzok aj splnila. Zároveň však zostala významným zástancom využívania jadrovej energie ako environmentálne udržateľného zdroja so zásadným príspevkom pre bezpečnosť dodávok elektriny. Pre SR je zachovanie a zvýšenie podielu jadrovej energie nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie cieľov pre zníženie emisií. V kontexte prehodnotenia úlohy jadrovej energie vo viacerých členských štátoch EÚ a aktivít zameraných na zvyšovanie jadrovej bezpečnosti sa bude potrebné zasadiť o riešenia, ktoré neznížia konkurencieschopnosť jadrovej energie a umožnia pokračovať v jej efektívnom využívaní.

V tejto súvislosti je potrebné spomenúť aj dopady členstva SR v EÚ na každodenné činnosti Úradu jadrového dozoru SR a Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, a to hlavne v legislatívnej oblasti, nakoľko každý pripravovaný legislatívny návrh, či už ide o harmonizovanú alebo neharmonizovanú oblasť, predtým ako je schválený vládou SR, musí byť konzultovaný s Európskou komisiou.

Na základe Zmluvy o Euratome, ktorého sa SR stala členom, sú prevádzkovatelia jadrových zariadení viazaní povinnosťami vyplývajúcimi napríklad z čl. 41 Zmluvy o Euratome. Európska komisia na základe zaslaných všeobecných údajov podľa čl. 37 Zmluvy o Euratome posudzuje, či plány ukladania rádioaktívneho odpadu môžu mať vplyv na okolité členské štáty. Takéto stanovisko vydala Európska komisia napr. v súvislosti s 2. etapou vyradovania JE A1 Bohunice, vyradovania JE V1 Bohunice a dostavby JE Mochovce 3, 4. Ďalšie notifikačné povinnosti sa uplatňujú napríklad v súvislosti so vstupom inšpektorov Spoločenstva Euratom do jadrových zariadení, ale aj v prípade úmyslu uzatvorenia medzinárodných zmlúv.

V septembri 2009 prijala EÚ nové smernice (tzv. tretí liberalizačný energetický balíček). Nové dve smernice a tri nariadenia EÚ priniesli celý rad opatrení, ktoré zavádzajú nové možnosti usporiadania trhu s elektrinou a plynom aj v SR, prispievajú k rozvoju konkurencie na trhu s dodávkami energií a k zvýšeniu ochrany spotrebiteľov. Pre SR je proces budovania vnútorného trhu EÚ s energiami prínosom, SR od neho očakáva zvýšenú a transparentnú súťaž medzi energetickými spoločnosťami, zvýšenú likviditu a bezpečnosť dodávok. Počas náročných rokovaní o treťom liberalizačnom balíku sa SR v spolupráci s ďalšími členskými štátmi podarilo rozšíriť možnosti efektívneho oddelenia vertikálne integrovaných energetických spoločností. Tretí liberalizačný balík tak aj s príspevom SR lepšie zohľadňuje odlišnú štruktúru (zatiaľ) národných trhov pri zachovaní efektívnych riešení pre oddelenie spoločností. Výzvou zostáva harmonizovaná implementácia sieťových predpisov v sektore plynárenstva a elektroenergetiky ako súčasť tretieho liberalizačného balíka, ktorá je predpokladom dosiahnutia cieľa dobudovania vnútorného trhu EÚ s energiami.

Pozitívne možno hodnotiť aj legislatívu EÚ v oblasti energetickej bezpečnosti. Vykonávanie právnych predpisov prispelo k zvýšeniu úrovne bezpečnosti dodávok elektriny, plynu a ropy v SR a v regióne strednej a východnej Európy.

Príloha č 9. - ku kapitole Infraštruktúra

9a - Doprava

Počas 10 rokov členstva SR v EÚ sa v dopravnej politike uskutočnili významné zmeny a procesy vyplývajúce zo synergie základných programových dokumentov EÚ (najmä Lisabonská stratégia, Stratégia Európa 2020, Európsky semester) s aktivitami vyplývajúcimi z Bielej knihy pre dopravnú politiku do r. 2010 a najmä z Bielej knihy do r. 2050 (Plán jednotného európskeho dopravného priestoru). Založených bolo 40 konkrétnych iniciatív s cieľom vybudovať konkurencieschopný dopravný systém, ktorým sa zvýši mobilita, odstránia hlavné prekážky v kľúčových oblastiach a podporí rast a zamestnanosť. Kľúčovými prioritami EÚ boli udržateľnosť, inovácie, bezpečnosť a bezpečnostná ochrana.

Na vnútroštátnej úrovni sa ciele dopravnej politiky realizujú v rámci Stratégie rozvoja dopravy SR do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 158/2010), Programového vyhlásenia vlády SR na r. 2012 – 2016, časť 2.3, Návrhu strategického plánu rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020 (fáza I) a Návrhu stratégie rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020.

SR sa v oblasti dopravy aktívne podieľa na iniciatívach EÚ zameraných na spoluprácu so susediacimi krajinami, krajinami Východného partnerstva a s krajinami Západného Balkánu. Za dôležitú je považovaná aj spolupráca v rámci Stratégie EÚ pre dunajský región. SR koordinuje niektoré iniciatívy na dosiahnutie spoločných záujmov s krajinami V4. Za najvýznamnejší úspech možno považovať dosiahnutie konsenzu a presadenie spoločných záujmov V4 v trasovaní transeurópskych dopravných sietí (ďalej „TEN-T“) a v čerpaní finančných prostriedkov z Nástroja na prepojenie Európy (ďalej „CEF“) v rámci plánovania a budovania TEN-T.

V intermodálnej doprave boli pre SR významné aktivity v oblasti integrovanej úlohy informačných a komunikačných technológií (ďalej „IKT“) pri implementácii európskej dopravnej politiky vo väzbe na inteligentné dopravné systémy a v rámci opakovaného využívania informácií verejného sektora. Výhody tejto synergie sa tiež využívajú v zavádzaní jednotnej európskej služby tiesňového volania eCall a v spoplatňovaní cestnej infraštruktúry. Na tento účel slúži aj využívanie a ďalšie budovanie európskych satelitných navigačných systémov EGNOS a Galileo, vrátane schvaľovania dohôd EÚ a jej členských štátov s tretími krajinami. Bol prijatý Akčný plán prevádzkovania programu Galileo a podmienky prístupu k jeho verejnej regulovanej službe (ďalej „PRS“). EÚ realizuje politiku podpory komodálnej dopravy prostredníctvom projektov Marco Polo a Marco Polo II.

EÚ začala v roku 2005 intenzívne presadzovať posilňovanie práv cestujúcich vo všetkých druhoch dopravy. Postupne sa začali v praxi uplatňovať posilnené práva cestujúcich v cestnej, železničnej, leteckej, vodnej a námornej doprave. Boli posilnené pravidlá pre služby

vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave. EÚ harmonizovala pravidlá pre prepravu nebezpečného tovaru.

V cestnej doprave majú značný prínos pre zamestnancov právne predpisy na zvyšovanie opatrení súvisiacich so sociálnou legislatívou. Slovensko dosiahlo úspechy v rámci realizácie iniciatív EÚ na znižovanie smrteľných dopravných nehôd o 50 %, zvyšovanie bezpečnosti cestnej premávky a na ochranu zraniteľných účastníkov cestnej premávky. Občanov SR sa kladne dotkla legislatíva cestného balíka zameraného na spoločné pravidlá prístupu na trh medzinárodnej cestnej dopravy, na trh autobusovej a autokarovej dopravy a na podmienky, ktoré je treba dodržiavať pri výkone povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy. Zjednodušilo sa cezhraničné presadzovanie práva v oblasti bezpečnosti cestnej premávky. Značná pozornosť bola venovaná organizácii pracovného času mobilných pracovníkov v odvetví cestnej dopravy, riadeniu bezpečnosti cestnej infraštruktúry, problematike vodičských preukazov, zavedeniu a zlepšeniu systému inteligentných (digitálnych) tachografov a problematike prepravovateľných tlakových zariadení. Realizujú sa spoločné pravidlá EÚ týkajúce sa technickej harmonizácie motorových vozidiel.

Členstvo v EÚ prinesie v najbližších rokoch zvýšenú konkurenciu aj do oblasti osobnej dopravy. V súvislosti s Nariadením Európskeho parlamentu a Smernicou Rady EÚ z roku 2007 sa verejnej súťaže na dopravcu budú môcť v blízkej budúcnosti zúčastniť aj zahraniční dopravcovia. Spoločnosti SAD, ktorých akcie vlastní FNM SR, majú v súčasnosti uzavreté zmluvy o výkone vo verejnom záujme na 10 rokov. Od roku 2016 sa situácia zmení a budú účastní medzinárodných tendrov, pričom je reálny predpoklad, že nebudú vždy úspešní.

EÚ podporuje liberalizáciu a konkurencieschopnosť železničnej dopravy vedúcu k zriadeniu jednotného európskeho železničného priestoru. Legislatívnymi opatreniami bol zlepšený prístup na trh železničnej dopravy, vrátane služieb osobnej dopravy a osvedčovania vlakových posádok obsluhujúcich lokomotívy a vlaky. Významná pozornosť bola venovaná otázkam znižovania hluku, interoperability, bezpečnosti železníc, úlohám Európskej železničnej agentúry, konkurencieschopnosti železničnej dopravy, spoločným pravidlám normalizácie účtovnej závierky železničných podnikov a správe železničnej infraštruktúry.

V leteckej doprave sa pozornosť sústredila na otázky konkurencieschopnosti európskych letísk, licencovania leteckých dopravcov, prístupu na vnútorný trh a tarify, rozšírenie kompetencií Európskej agentúry pre bezpečnosť leteckej dopravy (ďalej „EASA“), na tvorbu nariadenia o poplatkoch za používanie letísk, zahrnutie leteckej dopravy do obchodovania s emisiami, revíziu balíka nariadení týkajúcich sa kódexu pre počítačové rezervačné systémy, spoluprácu s Európskou organizáciou pre bezpečnosť leteckej premávky (Eurocontrol) a príprava a vyhodnotenie účasti EÚ na rokovaníach Valného zhromaždenia Medzinárodnej organizácie civilného letectva (ďalej „ICAO“). Európska komisia pravidelne zverejňuje a aktualizuje tzv. čierny zoznam týkajúci sa leteckých dopravcov, ktorí podliehajú zákazu vykonávania leteckej dopravy v rámci Spoločenstva a informuje cestujúcich v leteckej doprave o totožnosti prevádzkujúceho leteckého dopravcu. Pre občanov EÚ sú významné

opatrenia týkajúce sa pozemnej obsluhy, letových intervalov a znižovania hluku z leteckej dopravy. Uskutočňuje sa reforma jednotného európskeho vzdušného priestoru (SES a SES II+), vrátane otázok funkčných blokov vzdušného priestoru (FAB). Boli prijaté aj nové pravidlá vonkajšej politiky civilného letectva. V rámci spoločných pravidiel sa bilaterálne dohody členských štátov s tretími krajinami nahrádzajú komplexnými dohodami medzi EÚ, jej členskými štátmi a treťou stranou.

Vodná a námorná doprava majú významný potenciál. Realizujú sa opatrenia integrovanej námornej politiky, integrácia vnútrozemskej vodnej plavby s námornou dopravou (ďalej „Blue Belt“) vrátane príbrežnej plavby. V rámci podpory vnútrozemskej vodnej dopravy sa realizujú opatrenia stratégie pre integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu (ďalej „NAIADES“). Cieľom je do roku 2020 zvýšiť objem prepravy po vnútrozemských vodných cestách o 20 %, čo však nie je možné bez zlepšenia plavebných podmienok. Napriek tomu, že Dunaj je najväčšou európskou riekou, pre dopravu je využívaný oveľa menej ako Rýn. Preto bola prijatá Deklarácia o efektívnej údržbe infraštruktúry dunajskej vodnej cesty (Dunajská deklarácia). SR sa v rámci plnenia programu NAIADES a všetkých ďalších programov Európskej komisie zameriava hlavne na liberalizáciu vstupu na vnútrozemský trh vodnej dopravy, kde kľúčovú otázku zohráva vzájomné uznávanie lodných osvedčení, odborných spôsobilostí a rovnaké technické požiadavky na plavidlá.

V sledovanom období boli tiež upravované pravidlá pre technické požiadavky na plavidlá vnútrozemskej plavby a boli harmonizované pravidlá pre riečne informačné služby (RIS) na vnútrozemských vodných cestách EÚ. Bolo zriadené Európske centrum údajov pre identifikáciu a sledovanie plavidiel na veľké vzdialenosti (ďalej „LRIT“). EÚ sa zaoberala otázkami zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd (Aténsky dohovor). Boli vyvíjané iniciatívy na začlenenie pravidiel z dohovoru Medzinárodnej organizácie práce - MOP o práci na mori (dohovor MLC), z dohovorov Medzinárodnej námornej organizácie - IMO (spoločné pravidlá a normy pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov, plnenie povinností vlajkových štátov, občianskoprávna zodpovednosť a finančné záruky vlastníkov plavidiel) a problematiky znižovania emisií a záťaže životného prostredia z lodnej dopravy do legislatívy EÚ.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti dopravy

Rozpočet EÚ prispieval v programovom období 2004 – 2006 na modernizáciu, či budovanie dopravnej infraštruktúry v SR prostredníctvom OP Základná infraštruktúra financovaného z EFRR a taktiež prostredníctvom Kohéznych fondov. V rámci priority 1 – Dopravná infraštruktúra predstavoval podiel zdrojov EÚ sumu 223,57 mil. eur, ktoré prispeli k vybudovaniu nových rýchlostných ciest v dĺžke 19,354 km, zmodernizovaniu úsekov železničných tratí a železničných staníc na úseku 21,125 km a k zvýšeniu bezpečnosti na 4 zmodernizovaných slovenských letiskách. Pomoc Kohéznych fondov v hodnote 380,48 mil. eur (ISPA+Kohézne fondy) bola nasmerovaná na modernizáciu železničnej trate v úseku

Bratislava – Nové Mesto nad Váhom s cieľom dosiahnutia prevádzkovej rýchlosti 160 km/h a na budovanie nových úsekov diaľničného ťahu D1 v Bratislave medzi Viedenskou cestou a Prístavným mostom v dĺžke 3,87 km a v podtatranskom regióne medzi Mengusovcami a Jánovcami v celkovej dĺžke 25,85 km.

V programovom období 2007 – 2013 sa OP Doprava s alokáciou 3,16 mld. eur z rozpočtu EÚ sústredil na modernizáciu či budovanie cestnej a železničnej infraštruktúry ako európskeho, tak lokálneho významu, na budovanie terminálov intermodálnej prepravy, obnovy koľajových vozidiel, či výstavbu integrovaných systémov verejnej dopravy. Implementácia OP Doprava je založená najmä na realizácii veľkých projektov, ktoré predstavujú pre SR významné investície a preto je sledovanie ich progresu dôležité pre celý program. Z doteraz schválených prostriedkov OP Doprava tvoria veľké projekty až 71 %. Veľké projekty prinášajú popri riešení dopravnej situácie taktiež pridanú hodnotu v podobe pracovných príležitostí, stimuláciu hospodárskych odvetví, mobility a tým aj rozvoj a konkurencieschopnosť regiónov. Tempo implementácie je však do veľkej miery ovplyvňované schvaľovacím procesom, aj na úrovni Európskej komisie a tiež nedostatkami vo verejnom obstarávaní. Ku koncu marca 2014 bolo za pomoci prostriedkov OP Doprava na Slovensku zmodernizovaných 62,02 km železničných tratí, vybudovaných 49,7 km nových ciest (z toho 20,45 km nových diaľnic, 36,55 km nových rýchlostných ciest a 14,64 km nových ciest I. triedy) a zmodernizovaných takmer 433,7 km ciest I. triedy. Vo výstavbe bolo ďalších 76,7 km nových ciest a v procese modernizácie 36,6 km železničných tratí. Širokej verejnosti bolo do užívania odovzdaných 32 nových vlakových súprav, ktoré zabezpečujú každodennú železničnú prepravu cestujúcich s plánom obstarat' ďalších 29.

9b - Energetika – siete

Slovenské subjekty boli úspešné pri využívaní možností spolufinancovania svojich projektov v rámci programu rozvoja Transeurópskych energetických sietí (ďalej „Program TEN-E“). Nové usmernenia pre TEN-E z roku 2013 v spojení s nástrojom „Spájame Európu“ (ďalej „CEF“) predstavujú ďalšie možnosti pre rozvoj energetickej infraštruktúry SR s podporou na úrovni EÚ, a to predovšetkým realizáciou tzv. projektov spoločného záujmu (ďalej „PCI“).

V spolupráci krajín V4 bol vytvorený koncept severojužných elektrizačných a plynárenských koridorov v regióne stredovýchodnej Európy, kde projekty SR tvoria ich integrálnu časť. Od realizácie týchto strategických koridorov SR očakáva diverzifikáciu dodávok a s tým súvisiace zvýšenie bezpečnosti dodávok, ako aj dotvorenie trhového prostredia s pozitívnymi dopadmi v podobe zvýšenej konkurencie a tlaku na ceny energií. SR sa tiež podarilo v spolupráci s novými členskými štátmi presadiť PCI na prepravu ropy, ktoré vytvárajú prioritný koridor pre dodávky ropy v stredovýchodnej Európe.

Výzvou pre SR zostáva samotná realizácia PCI, ich definovanie bolo len prvým krokom. Ide o investície dlhodobého charakteru, ktoré energetické spoločnosti v súčasnej

hospodárskej situácii v EÚ dôkladne zvažujú. Zámerom SR by preto malo byť podporiť spoločnosti v ich snahe získať finančnú podporu EÚ v rámci CEF. Ďalšou výzvou pri realizácii jednotlivých projektov, ktoré sú významné pre SR, je presadzovanie národného pohľadu pri projektoch celého regiónu, ako aj súťaž s geograficky vzdialenejšími regiónmi EÚ, ktoré majú odlišné záujmy.

SR taktiež implementovala smernice EÚ týkajúce sa akciových spoločností v oblasti energetiky, v ktorých FNM SR vykonáva akcionárske práva. V zákone o energetike, v rámci druhého a tretieho balíčka pre vnútorný trh s energiou, došlo k účinnému oddeleniu sieťových spoločností vo vzťahu k výrobe a dodávke elektriny a plynu.

9c – Telekomunikácie a informačná spoločnosť

Kľúčovou snahou na úrovni EÚ v oblasti telekomunikácií a informačnej spoločnosti je liberalizácia, udržateľnosť a konkurencieschopnosť jednotného európskeho digitálneho trhu. Už v príprave Slovenska na členstvo v EÚ sa prejavovala snaha vlády SR o zosúladenie strategických priorít v oblasti informatizácie spoločnosti spolu s ambíciami nasledovať a postupne sa vyrovnáť najvyspelejším krajinám EÚ.

V júni 2005 publikovala Európska komisia správu „i2010: Európska informačná spoločnosť 2010“. Jej cieľom bolo využiť príležitosť pre hospodársky rast a zamestnanosť v EÚ prostredníctvom podpory otvoreného a konkurencieschopného digitálneho hospodárstva. Informačné a komunikačné technológie (ďalej „IKT“) predstavujú kľúčový prvok obnovenej Lisabonskej stratégie. Implementácia sa uskutočňovala prostredníctvom regulačného rámca (implikácia na zmenu legislatívy), finančných nástrojov na podporu investícií do výskumu, podpory politiky pre inklúziu a kvalitu života.

V sledovanom období sa realizovali aktivity týkajúce sa rozmiestňovania a prevádzkovania európskych Globálnych navigačných satelitných systémov a viacročný program na podporu bezpečnejšieho používania internetu a nových online technológií. Ustanovili sa pravidlá pre prevádzku verejnej politiky týkajúce sa implementácie a funkcií domény najvyššej úrovne .eu a zásady, ktorými sa riadi jej registrácia. Boli dosiahnuté úspechy v rokovaní o roamingu a o postupnom znižovaní poplatkov za roamingové služby v EÚ. Volania, textové správy i dátové služby pri roamingových službách boli postupne regulované nariadeniami Rady EÚ a Európskeho parlamentu o roamingu vo verejných mobilných komunikačných sieťach v rámci Únie. Od r. 2007 sa začala regulácia uskutočnených a prijatých hlasových volaní, od 1. júla 2009 sa k nim pridala regulácia SMS správ a od 1. júla 2012 sú regulované aj dátové služby.

Tabuľka č.18

**Súhrnná tabuľka vývoja roamingových poplatkov
na základe jednotlivých nariadení EÚ od r. 2007**

<i>Maloobchodné cenové stropy (bez DPH)</i>	<i>od 30.8.2007</i>	<i>od 30.8.2008</i>	<i>od 1.7.2009</i>	<i>od 1.7.2010</i>	<i>od 1.7.2011</i>	<i>od 1.7.2012</i>	<i>od 1.7.2013</i>	<i>od 1.7.2014</i>
<i>Dáta (za 1 MB)</i>	-	-	-	-	-	70 centov	45 centov	20 centov
<i>Uskutočnené hlasové volania zo zahraničia (za minútu)</i>	49 centov	46 centov	43centov	39 centov	35 centov	29 centov	24 centov	19 centov
<i>Prijaté hlasové volania v zahraničí (za minútu)</i>	24 centov	22 centov	19 centov	15 centov	11 centov	8 centov	7 centov	5 centov
<i>SMS (za 1 SMS)</i>	-	-	11 centov	11 centov	11 centov	9 centov	8 centov	6 centov

Zdroj: MDVRR SR

Ustanovili sa harmonizované administratívne pravidlá pre voľný pohyb služieb v rámci prevádzkovania televízneho vysielania. Rádiofrekvenčná identifikácia (ďalej „RFID“) ako nová vlna rozvoja internetu prepojila miliardy inteligentných zariadení a technológie senzorov do celosvetovej sieťovej komunikačnej infraštruktúry („internet vecí“). SR sa podieľala na realizácii Akčného plánu IKT pre starnúcu spoločnosť a tiež na realizácii iniciatívy EÚ i2010 (e-inclusion) Informačná spoločnosť pre všetkých a viacročného programu Spoločenstva na ochranu detí, ktoré používajú internet a komunikačné technológie. Dôraz bol kladený na zefektívňovanie služieb na vnútornom trhu, otázky elektronickej verejnej správy (e-Government), riešenie interoperability pre európske orgány verejnej správy (IDABC, neskôr ISA) zamerané na riešenia back-office podporujúce vzájomnú súčinnosť medzi európskymi orgánmi verejnej správy a na realizáciu politík a činností EÚ. Veľká pozornosť sa sústredila na ochranu EÚ pred rozsiahlymi kybernetickými útokmi a narušeniami a na koordináciu a spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti vrátane činnosti a financovania Európskej agentúry pre bezpečnosť sietí a informácií (ENISA).

SR zapracovala nové trendy EÚ do noviel zákona č. 610/2003 Z.z. o elektronických komunikáciách, prijala a vyhodnocovala plnenie Národnej stratégie pre širokopásmový prístup a Telekomunikačný úrad SR (ďalej „TÚ SR“) udelil povolenia na zriadenie a prevádzkovanie lokálnych sietí FWA v pásme 10 GHz určených na poskytovanie širokopásmového internetu a ďalších služieb. V SR sa realizovali aktivity v zmysle Stratégie prechodu z analógového na digitálne pozemské vysielanie. Hospodárne využívanie frekvenčného spektra je upravované Národnou tabuľkou frekvenčného spektra (ďalej „NTFS“), ktorá stanovuje pridelenie frekvenčných pásiem jednotlivým rádiokomunikačným

službám. V súlade s pravidelným každoročným harmonizovaním NTFS bola uznesením vlády SR č. 836/2009 schválená aktualizovaná NTFS. Bola prijatá Stratégia informatizácie spoločnosti.

Od r. 2010 sa na úrovni EÚ realizovali aktivity a ciele Digitálnej agendy pre Európu (ďalej „DAE“). Táto predstavuje ďalší strategický pilier. Je integrálnou časťou a jednou zo siedmich iniciatív EÚ uvedených v Stratégii Európa 2020 pre udržateľný, inteligentný a inkluzívny rast. Jej cieľom je opätovné naštartovanie hospodárstva EÚ a pomoc občanom a podnikateľom získať omnoho viac z využívania digitálnych technológií. V decembri 2012 bolo v rámci strednodobého vyhodnotenia Digitálnej agendy pre Európu identifikovaných 7 prioritných oblastí na podporu vytvárania rastu a pracovných miest. Kľúčovou pákou je rozvoj jednotného digitálneho trhu EÚ. Príkladom iniciatív v danej oblasti je nariadenie o elektronickej identifikácii, ktorá zabezpečí bezpečnú a bezproblémovú interakciu medzi podnikmi, občanmi a verejnými orgánmi a zvýši efektivitu verejných a súkromných online služieb, elektronickeho podnikania a obchodovania v EÚ. Na druhej strane vytvorenie harmonizovaného trhu nie je ľahké a problematickými oblasťami stále zostávajú napr. spotrebiteľské a autorské práva, ktoré je niekedy ťažké vymáhať aj na národnej úrovni. Vnútorne pravidlá sa pritom medzi štátmi odlišujú. Dôležitou je tiež priemyselná stratégia EÚ pre mikro a nanoelektroniku.

Hlavnou digitálnou prioritou EÚ je vytvorenie nového a stabilného regulačného rámca pre širokopásmové pripojenie. Balík desiatich opatrení na rok 2013 obsahuje odporúčania týkajúce sa silnejšieho nediskriminačného prístupu k sieťam a novej kalkulačnej metodiky v prípade veľkoobchodného prístupu k širokopásmovým sieťam, neutrality siete, univerzálnych služieb a mechanizmov na zníženie stavebnoinžinierskych nákladov na budovanie širokého pásma. Balík vychádza z nových usmernení týkajúcich sa štátnej pomoci v oblasti širokého pásma a navrhovaných úverov na Nástroj na prepojenie Európy.

Pilierom, na ktorom digitálny trh bez vnútorných hraníc stojí, je bezpečná infraštruktúra. Prístup k vysokorýchlostnému širokopásmovému internetu je kľúčovým faktorom inovácií, konkurencieschopnosti a zamestnanosti. 10-percentný nárast penetrácie širokopásmového pripojenia môže viesť k 1 – 1,5 % nárastu HDP ročne a k 1,5 % rastu produktivity práce. Inovácie v spoločnostiach, ktoré prinieslo širokopásmové pripojenie na internet, vytvárajú zamestnanosť a majú potenciál do roku 2020 vytvoriť 2 milióny dodatočných pracovných miest. No napriek dosiahnutému pokroku v EÚ stále pretrváva problém nedostatočných investícií v oblasti spúšťania vysokorýchlostných širokopásmových sietí na celom jednotnom trhu a od dosiahnutia cieľových hodnôt Digitálnej agendy pre Európu v oblasti vysokorýchlostného internetu sme stále ďaleko. Budovanie nových infraštruktúr verejných digitálnych služieb sa realizuje prostredníctvom Nástroja na prepojenie Európy. Zrýchľuje rozvíjanie digitálnych služieb (najmä ich cezhraničnú interoperabilitu) v oblasti elektronickej totožnosti a elektronickeho podpisu, mobility podnikov, elektronickej justície, elektronických zdravotných záznamov a kultúrnych platforiem, ako je Europeana.

Ďalšou prioritou je vytvorenie koalície v oblasti digitálnej gramotnosti a pracovných miest v oblasti informačných a komunikačných technológií. V rámci koordinácie opatrení verejného a súkromného sektora ide o zvýšenie počtu stáží zameraných na získavanie zručností v rámci IT, vytvorenie ďalších väzieb medzi vzdelávaním a podnikmi, schválenie štandardných profilov pracovných miest, podporu kvalifikačných osvedčení na pomoc pracovnej mobility a podporu webových podnikateľov.

Stratégia a smernice EÚ pre bezpečnosť informačných technológií ponúkajú najbezpečnejšie online prostredie na svete, ktoré uznáva slobodu a súkromie používateľov. Ustanovuje sa spoločná minimálna úroveň pripravenosti na vnútroštátnej úrovni vrátane online platformy na predchádzanie a zabránenie cezhraničným počítačovým útokom a tiež požiadavky pre podávanie správ o útokoch. Toto podporuje rast európskeho trhu s výrobkami. Zrýchlenie cloud computingu predstavuje pre občanov EÚ možnosť zvýšenia kúpnej sily verejného sektora. Ide o najväčší IKT trh na svete.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti telekomunikácií a informačnej spoločnosti

Aj keď napĺňanie cieľov v tejto oblasti spočiatku na Slovensku nemalo potrebnú dynamiku a implementácia operačného programu Informatizácia spoločnosti je na nižšej úrovni v porovnaní s priemerom za ostatné OP, v súčasnosti je možné konštatovať pozitívny vývoj.

V rámci informatizácie spoločnosti sa podpora zo štrukturálnych fondov zameriava najmä na podporu e-governmentu v súlade s Národnou koncepciou informatizácie verejnej správy. Cieľom je začať poskytovať kvalitné elektronické služby pre občanov a podnikateľov. Rovnako je cieľom v tejto oblasti budovanie digitalizačných centier a zlepšovanie dostupnosti a kvality informačno-komunikačných technológií pre občanov. Pri napĺňaní cieľov v tejto oblasti je potrebné zvýšiť tempo samotnej realizácie jednotlivých projektov informatizácie spoločnosti, dávajúc dôraz na efektívnosť vynakladania zdrojov.

V programovom období 2007 – 2013 bol na budovanie informačnej spoločnosti zameraný OP Informatizácia spoločnosti (843,6 mil. EUR). V rámci neho bol pokrok dosiahnutý v oblastiach elektronizácie verejnej správy a rozvoja elektronických služieb, v rozvoji pamäťových a fondových inštitúcií a obnove ich národnej infraštruktúry. V súčasnosti sú v realizácii projekty, ktoré zabezpečia poskytovanie elektronických služieb verejnej správy na transakčnej úrovni. Začala sa vydávať eID karta, čím je umožnená elektronická autentifikácia a autorizácia občana. Centralizujú sa základné registre a implementujú sa spoločné moduly ústredného portálu verejnej správy, ktorý bude predstavovať jednotný bod prístupu k elektronickým službám verejnej správy. Tieto služby budú tiež asistované poskytované na integrovaných obslužných miestach. K úspešným projektom patria služby Národného kontrolného úradu šetriace kapacity kontrolórov, služby Úradu pre verejné obstarávanie, ktorého elektronické verejné obstarávanie využíva čoraz viac obstarávateľov aj podnikateľov a v neposlednom rade sú to služby Štatistického úradu SR, ktorého Integrovaný volebný informačný systém sa osvedčil ako plnohodnotná elektronická služba šetriaca čas aj

finančné prostriedky. V pilotnej verzii je elektronická služba Úradu geodézie, kartografie a katastra na web stránke www.geoportal.sk. Jej cieľom je bezplatne poskytovať tak verejnej správe, ako aj širokej verejnosti verifikované a autorizované mapové podklady, ktoré pochádzajú z dôveryhodného zdroja. Tieto služby budú čoskoro integrované prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy (www.slovensko.sk). Medzi úspechy patrí aj pripravenosť Ústredného portálu verejnej správy, známejšieho pod názvom web stránky www.slovensko.sk pre nové elektronické služby, ktoré budú využívať elektronické schránky s využitím „eID“.

Do roku 2015 bude zdigitalizovaných niekoľko sto tisíc artefaktov z oblasti umenia, národných kultúrnych pamiatok, audiovizuálnych a písaných diel. V súčasnosti sú v realizácii najďalej dva projekty, a to projekt Digitálnej galérie a Digitálnej audiovizie. Obidva projekty majú za sebou viac ako tretinu z plánovaného počtu digitalizácie objektov. Zatiaľ čo digitálna galéria má niektoré zdigitalizované diela už sprístupnené na svojich web stránkach (www.digitalnagaleria.sk, www.webumenia.sk), projekt Digitálnej audiovizie spustí projekt skcinema.sk v priebehu prvého polroku roka 2014. Ministerstvo kultúry SR pripravuje novelu tzv. autorského zákona, ktorá by mala danú skutočnosť reflektovať a umožniť tak inštitúciám, aby využívali zdigitalizované dedičstvo v súlade so zákonom.

OP Informatizácia spoločnosti významne prispieva k napĺňaniu stratégie Európa 2020, a to hlavne k priorite „inteligentný rast“, k integrovanému usmerneniu č. 4: „Optimalizácia podpory výskumu a vývoja a inovácie, posilnenie vedomostného trojuholníka a uvoľnenie potenciálu digitálneho hospodárstva“, k hlavnej iniciatíve „Digitálna agenda pre Európu“. V rámci digitálnej agendy je OP Informatizácia spoločnosti jedným z nástrojov pre dosiahnutie cieľa 1 „základné širokopásmové pripojenie pre všetkých do roku 2013“ a otvára cestu aj k cieľu 2 a 3 „30 Mb/s pre všetkých do roku 2020“ a „100 Mb/s pre 50 % domácností do roku 2020“. V zmysle uznesenia vlády SR č. 191 zo 16. mája 2012 je realizácia budovania prístupu širokopásmového internetu presunutá na programové obdobie 2014 – 2020 a v období 2007-2013 sa zrealizujú len podporné aktivity pre konštrukčné práce (príprava projektovej a inžinierskej dokumentácie). Rozvoj služieb eGovernmentu podľa platnej Národnej koncepcie informatizácie verejnej správy bude naďalej prebiehať postupným nasadzovaním služieb pre občanov a podnikateľov. Tieto majú vo veľkej miere plánovanú transakčnú úroveň sofistikovanosti, keďže pri procese elektronizácie verejnej správy nie je dôležitý len počet služieb, ale aj ich nastavenie v súlade s potrebami ich užívateľov.

Slovensko má ambíciu budovať v programovom období 2014 – 2020 informačnú spoločnosť na úrovni najvyspelejších štátov EÚ. Víziou ďalšieho rozvoja eGovernmentu na Slovensku do roku 2020 je aktívna realizácia prechodu k fungujúcej informačnej spoločnosti a budovanie inteligentnej verejnej správy (Smart Government). Slovensko tak v nasledujúcom programovom období plánuje zavádzať tretiu generáciu eGovernmentu, ktorá je charakterizovaná pokročilejším zdieľaním dát, optimalizovaním procesov, zvyšovaním sofistikovanosti služieb a tým pádom odbremeňovaním občanov a podnikateľov od administratívnej záťaže. Zámerom je elektronizácia optimalizovaných a integrovaných procesov výkonu verejnej moci. Vylepšený koncept eGovernmentu podporuje všetky

komunikačné kanály, vrátane mobilných zariadení, pre ktoré sa chystá vytvárať komplementárne služby.

9d - Infraštruktúra pre priestorové informácie

Zmeny prinieslo členstvo v EÚ aj v agende rezortu geodézie, kartografie a katastra, predovšetkým v nevyhnutnosti koordinácie tvorby priestorových informácií, ich harmonizácii a čo najjednoduchšej dostupnosti širokej škále užívateľov. EÚ v tejto oblasti vytvorila jednotnú európsku legislatívu a tým vytvorila rámec na harmonizáciu priestorových údajov členských štátov EÚ prostredníctvom smernice INSPIRE. Hlavným prínosom pre občana však bolo začatie procesu modernizácie infraštruktúry katastra s cieľom sprístupniť údaje a informácie efektívnymi prostriedkami pre občana.

Príloha č 10. - ku kapitole SR a EÚ vo svete

10a - Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a Spoločná bezpečnostná a obranná politika

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ

SR vstupovala do EÚ približne v rovnakom čase ako do Severoatlantickej aliancie s cieľom okrem iného posilniť svoje medzinárodné postavenie a bezpečnosť a prispievať k efektívnej činnosti a presadzovaniu záujmov oboch organizácií v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Medzivládny charakter Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ (ďalej „SZBP“) a uplatňovaný princíp konsenzu (až na špecifické výnimky) plne umožňoval SR formovať zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ v súlade s národnými záujmami SR, prihliadajúc aj na záujmy ostatných členských krajín EÚ. Príprava a koordinácia spoločných postojov členských krajín v Bruseli k aktuálnemu vývoju vo svete však znamenala aj výrazné rozšírenie agendy a priorít MZVaEZ SR. Slovenská diplomacia musela pozornejšie ako dovtedy sledovať a vyhodnocovať aj situáciu vo vzdialených krajinách, ktoré dovtedy nepatrili medzi priority slovenskej zahraničnej politiky.

Intenzívna spolupráca a stály dialóg medzi členskými krajinami EÚ viedli k detailnejšiemu spoznaniu najbližších partnerov a spojencov SR v EÚ a ich záujmov, čo umožnilo efektívnejšie získavať podporu pre návrhy a ciele SR v EÚ. Diplomati SR sa zapájali do rozhodovaní príslušných pracovných a politických formátov Rady EÚ v Bruseli, kde diskutovali o bezpečnostných hrozbách a krízach, alebo situáciách v tretích krajinách, ktoré si vyžadovali pozornosť EÚ, pomoc EÚ, alebo prípadnú zmenu politiky EÚ s využitím dostupných nástrojov EÚ a prijímali príslušné opatrenia. Podporovali pritom komplexný prístup a efektívne použitie viacerých nástrojov EÚ politik (zahraničná, bezpečnostná, rozvojová, humanitárna, obchodná). Osobitne sa SR snažila posilniť vyšehradskú identitu v prostredí EÚ.

Zapájanie sa do tvorby a realizácie SZBP znamenalo aj nevyhnutnosť prispôbiť dynamike a rozsahu SZBP štruktúry a systém práce MZVaEZ SR, doma aj v zahraničí (zastupiteľské úrady a misie SR). Rozsah agendy a počet aktivít SZBP, osobitne po posilnení SZBP v zmysle Lisabonskej zmluvy, dynamicky sa meniace bezpečnostné prostredie, snaha dosiahnuť konsenzus medzi členskými krajinami a v podstate permanentne zasadajúce rôzne pracovné formáty Rady v oblasti SZBP (cca 20 rôznych pracovných skupín) priniesli potrebu zlepšiť vzájomnú internú koordináciu a komunikáciu v rámci MZVaEZ SR a urýchliť príslušné politické plánovanie a rozhodovanie tak, aby SR bola schopná v Bruseli včas zaujímať postoje k novým situáciám a globálnym otázkam vo svete s efektívnym využívaním skúseností, hodnotení situácie a aktivít svojej národnej diplomatickej služby. Angažovanosť SR v EÚ viedla aj k lepšej identifikácii a prioritizácii našich národných zahraničnopolitických a bezpečnostných priorít ako aj nástrojov na ich dosiahnutie.

Vstupom SR do EÚ sa slovenskej diplomacii otvorili aj väčšie možnosti pôsobenia v medzinárodných štruktúrach. Prijatá Lisabonská zmluva výrazne posilnila SZBP, inštitucionálne aj kompetenčne. SR podporovala návrhy na prehĺbenie spolupráce členských štátov v oblasti SZBP aj formou vytvorenia Európskej služby vonkajšej činnosti (ďalej „ESVČ“), ktorá mala byť z jednej tretiny budovaná z národných diplomatov jednotlivých členských štátov. SR dôsledne sledovala, aby výber národných diplomatov do ESVČ prihliadal aj na zodpovedajúce zastúpenie SR. Medzinárodný kredit našej diplomacie bol potvrdený výberom Miroslava Lajčáka, ktorý už dovtedy pôsobil vo funkciách vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva a osobitného predstaviteľa EÚ v Bosne a Hercegovine a osobitného vyslanca EÚ pre organizáciu referenda o nezávislosti Čiernej Hory, do funkcie generálneho riaditeľa ESVČ pre Európu a strednú Áziu. Súčasťou budovania ESVČ bola aj postupná transformácia siete vyše 120 zastúpení EÚ vo svete na Delegácie EÚ, ktoré sa stali jedným z hlavných partnerov zastupiteľských úradov SR vo svete. Široká sieť Delegácií EÚ a vzájomná výmena informácií umožňuje slovenskej diplomacii získavať informácie aj z krajín, kde priamo nepôsobí zastupiteľský úrad SR. V čase krízy a prírodných katastrof Delegácie EÚ zabezpečovali o.i. koordináciu evakuácie občanov EÚ z ohrozených území.

Členstvo v EÚ prinieslo slovenským občanom právo žiadať o konzulárnu pomoc a ochranu v tretích krajinách od akéhokoľvek iného členského štátu EÚ v prípade, že SR nemá v danom regióne dostupnú diplomatickú a konzulárnu pomoc.

Vstupom do Schengenu však SR prevzala aj práva a povinnosti vyplývajúce z Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva. Na základe tohto Nariadenia by mala byť prítomná pre vízové účely vo všetkých tretích krajinách, ktorých štátni príslušníci podliehajú vízovej povinnosti. Pokiaľ nemá v niektorej tretej krajine vlastný konzulárny úrad, mala by sa snažiť o uzatvorenie dohody o vízovom zastupovaní s iným členským štátom EÚ. SR uzavrela takéto dohody do konca roku 2013 s deviatimi členskými krajinami EÚ. Na základe nich vydávajú iné členské štáty EÚ víza do SR v dvadsiatich štyroch krajinách a zastupiteľské úrady SR vydávajú víza za iný členský štát EÚ v deviatich krajinách. SR má v súčasnosti rozpracované dohody s niekoľkými ďalšími členskými štátmi EÚ.

V rámci SZBP si slovenská diplomacia zadefinovala niekoľko základných priorít, ktoré aktívne v EÚ sledovala a podieľala sa na formovaní príslušnej politiky EÚ. Vychádzala pritom z Európskej bezpečnostnej stratégie, ktorá bola schválená v decembri 2003. SR sa prirodzene sústredila najmä na oblasť západného Balkánu a východnej Európy ako oblasť svojho strategického susedstva, na posilňovanie strategických transatlantických vzťahov s USA a budovanie strategického partnerstva EÚ s Ruskom.

Krajinám západného Balkánu sa venovala najmä z pohľadu ich európskej perspektívy, t.j. vstupu do EÚ. Presvedčenie SR o nevyhnutnosti pokračovania procesu rozširovania EÚ na západnom Balkáne vychádzalo z vlastných reformných skúseností, keď práve perspektíva členstva v EÚ posilňovala odhodlanie politikov vykonať zásadné spoločenské, politické

a hospodárske reformy tak, aby prístupujúca krajina nielen plne zdieľala hodnotový a normatívny rámec EÚ, ale bola aj schopná prispievať do tvorby a vykonávania politík EÚ. SR už ako plnoprávny člen EÚ spolurozhodovala o rozšírení EÚ o Rumunsko, Bulharsko a neskôr Chorvátsko a o podmienkach začatia prístupových rokovaní s Čiernou Horou, Islandom, Srbskom a Tureckom.

Európska susedská politika (ďalej „ENP“) sa postupne formovala už od roku 2004, výraznejšie sa však inštitucionalizovala až po vytvorení politiky Východného susedstva ako jedného z vektorov susedskej politiky (popri južnom vektore zameranom na severnú Afriku a Blízky východ). Slovensko od začiatku začalo pôsobiť ako jeden z lídrov Východného partnerstva (Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina), ktorého cieľom bolo posilniť politické pridruženie a hospodársku integráciu východných partnerov s EÚ. Viacerými bilaterálnymi a multilaterálnymi iniciatívami, osobitne v rámci krajín Vyšehradskej skupiny, sa Slovensko aktívne angažovalo pri zvýšení politickej viditeľnosti Východného partnerstva, implementácie jeho cieľov a ekonomickej príležitosti (vyčleňovanie zdrojov pre Východné partnerstvo). SR bola jednou z krajín, ktoré v roku 2012 presadili v Európskej susedskej politike princíp „viac za viac“, t.j. väčšiu diferencovanosť jednotlivých susedských krajín pri rozdeľovaní zdrojov pomoci podľa rýchlosti a hĺbky vykonávaných reforiem. Počas predsedníctva SR vo Vyšehradskej skupine v rokoch 2010-2011 došlo k vytvoreniu osobitného nástroja finančnej pomoci z Medzinárodného vyšehradského fondu pre východných partnerov.

SR v EÚ presadzovala posilňovanie transatlantických vzťahov medzi EÚ a USA a podporovala vzájomnú koordináciu zahraničných politík. Vzájomná politická a ekonomická previazanosť a oddanosť rovnakým princípom a hodnotám umožňuje efektívny postup vo viacerých medzinárodných otázkach.

Spoločná bezpečnostná a obranná politika

Spoločná bezpečnostná a obranná politika EÚ (ďalej „SBOP“) je síce relatívne mladým, avšak veľmi dôležitým nástrojom, prostredníctvom ktorého EÚ a jej členské štáty realizujú svoju zahraničnú a bezpečnostnú politiku na regionálnej, európskej aj globálnej úrovni. SBOP umožňuje projekciu bezpečnosti smerom k vonkajšiemu prostrediu EÚ, čím zároveň dochádza k upevňovaniu aj internej bezpečnosti Európy. Podieľanie sa na mnohonárodnom rozvoji obranných spôsobilostí prispieva k rozšíreniu príležitostí a poskytuje nové impulzy a podnety pre skvalitňovanie národných mechanizmov krízového riadenia a vlastných spôsobilostí SR (civilných i vojenských).

Najdôležitejšou a najviditeľnejšou časťou SBOP sú civilné misie a vojenské operácie EÚ. Za posledných 10 rokov EÚ spustila celkovo 29 civilných misií a vojenských operácií. Prvou misiou EÚ bola policajná misia v Bosne a Hercegovine v roku 2003. SR sa aktívne zapájala do aktivít krízového manažmentu EÚ od samotného počiatku. V súčasnosti je nasadených spolu 17 misií a operácií v regiónoch Afriky, Ázie, Blízkeho východu, Európy

a na južnom Kaukaze. Príslušníci SR v súčasnosti pôsobia v misiách a operáciách EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine, EULEX Kosovo, EUBAM Moldavsko - Ukrajina, EUMM Gruzínsko, EUPOL Afganistan a EUPOL COPPS na palestínskych územiach.

Medzi najväčšie výzvy súčasného krízového manažmentu EÚ patrí zaistenie civilných a vojenských kapacít potrebných na vedenie čoraz väčšieho počtu misií a operácií SBOP v náročných prostrediach. Mnohé misie a operácie už dlhodobejšie trpia nedostatkom kapacít a personálu, čo zvyrazňuje aj znižovanie výdavkov členských krajín EÚ na obranu a bezpečnosť. EÚ a jej členské štáty, vrátane SR, potrebujú vyvinúť zvýšené úsilie, aby mali k dispozícii civilné a vojenské kapacity, ktorými budú vedieť realizovať svoje politické ambície v rámci SBOP. Pre SR bude veľkou výzvou aj zachovanie miery pozornosti venovanej západnému Balkánu a Východnému partnerstvu, aj napriek tomu, že pozornosť partnerov v EÚ je zameraná na iné regióny.

Vďaka členstvu v EÚ má SR možnosť zapojiť sa do veľkých projektov obranného priemyslu v EÚ. SR je okrem projektu European Air Transport Fleet zapojená do projektu celoeurópskej bezpečnosti vojenskej letovej prevádzky Single European Sky Air Traffic Management Research Programme – SESAR). Slovenské subjekty sa zapojili dvoch Programov spoločného investovania v oblasti obranného výskumu "Ochrana síl (Force Protection)" a "Inovatívne koncepcie a novo vznikajúce technológie (Innovative Concepts and Emerging Technologies - ICET)" v rámci Európskej obrannej agentúry v rokoch 2007-2012. Celkovo sa SR v rámci oboch programov zúčastnila na šiestich projektoch a po ukončení oboch programov má prístup k duševnému vlastníctvu v hodnote 70 mil. EUR pri jej celkovom vklade do programov 2 mil. EUR.

Účasť v aktivitách EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany však často znamená aj zvýšené výdavky vzhľadom na intenzívnu operačnú angažovanosť EÚ a na jej ambíciu pôsobiť ako poskytovateľ bezpečnosti na globálnej úrovni. Inštitucionálna štruktúra a procesy riadenia a implementácie spoločných projektov a programov v oblasti vyzbrojovania, výskumu a inovácií stanovujú často vysoké finančné a technické požiadavky, ktoré sú splniteľné len pre veľké krajiny a ich primárnych zmluvných dodávateľov.

Zámerom SR je naplno využiť potenciál spolupráce krajín Vyšehradskej skupiny v oblasti obrany a bezpečnosti. Najviditeľnejším príkladom tejto spolupráce je výstavba Bojovej skupiny EÚ tvorenej krajinami Vyšehradskej skupiny, ktorá bude mať pohotovosť v prvej polovici r. 2016. Dôraz bude kladený na koordináciu presadzovania pozícií v rámci EÚ na úrovni V4, resp. s krajinami, s ktorými má SR spoločné záujmy vzhľadom na geografickú blízkosť, podobnú strategickú kultúru, s cieľom dosiahnuť efektívnejšie presadzovanie záujmov SR v rámci SBOP EÚ a ovplyvňovanie jej ďalšieho vývoja.

V rámci rozvoja spôsobilostí krízového manažmentu EÚ presadzovala SR čo najužšiu spoluprácu EÚ a NATO a podporovala hľadanie finančne čo najefektívnejších riešení budovania obranných kapacít v rámci iniciatívy „združovania a zdieľania“, pričom sa ale aj v tejto oblasti usilovala maximálne využiť potenciál regionálnej spolupráce, hlavne krajín Vyšehradskej skupiny.

Významné zmeny prinieslo členstvo SR v EÚ v oblasti ochrany utajovaných skutočností. Národný bezpečnostný úrad, ako národná bezpečnostná autorita SR, začal v styku s EÚ zabezpečovať a garantovať dodržiavanie ochrany utajovaných skutočností EÚ v podmienkach SR. Vydávaním certifikátov pre oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami EÚ pre fyzické i právnické osoby prevzala SR zodpovednosť za to, že tieto sú vydávané na základe štandardov EÚ a teda majú rovnaký vplyv na bezpečnostné prostredie EÚ ako certifikáty vydané v ostatných členských krajinách. Dôsledkom tohto faktu je väčšia zodpovednosť, ktorú si v SR musia uvedomovať všetci, ktorí sa vydávania certifikátov zúčastňujú.

Vstup SR do EÚ umožnil príslušníkom NBÚ aj zúčastňovať sa bezpečnostných inšpekcií EÚ v iných krajinách (napr. v Lichtenštajnsku, na Ukrajine a v Bosne a Hercegovine).

10b - Rozvojová pomoc

MZVaEZ SR začalo poskytovať oficiálnu rozvojovú pomoc pod logom SlovakAid v roku 2003. V nasledujúcich rokoch bol postupne vytvorený strategický, právny a inštitucionálny rámec Oficiálnej rozvojovej pomoci (ďalej „ODA“), ktorá sa stala integrálnou súčasťou zahraničnej politiky SR. Za 10 rokov bolo v takmer 20-tich krajinách implementovaných viac ako 400 projektov. Každý z týchto krokov bol podporený politickou, finančnou a technickou podporou medzinárodného spoločenstva, vo veľkej miere na úrovni inštitúcií, ale tiež tradičných donorských krajín EÚ.

EÚ je najväčším kolektívnym donorom rozvojovej spolupráce v celosvetovom meradle. SR poskytuje každoročne rozvojový príspevok do spoločného rozpočtu EÚ, ktorý je tvorený určitým percentuálnym podielom z celkových odvodov SR. Tým SR participuje na financovaní aktivít rozvojovej spolupráce EÚ. Na príspevky do Európskeho rozvojového fondu (ďalej „EDF“) vynakladá SR spolu cca 89% multilaterálnej oficiálnej rozvojovej pomoci SR.

V prvom desaťročí členstva SR v EÚ bola agenda rozvojovej spolupráce pod tlakom významných politických, hospodárskych a sociálnych zmien v celosvetovom meradle. V dôsledku globálnej ekonomickej a finančnej krízy rastú v mnohých spoločnostiach sociálne nerovnosti a nezamestnanosť, čo zvyšuje pravdepodobnosť vzniku nových ohnísk napätia a konfliktov. Do plánovania odpovedí na výzvy agendy rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci nepredvídateľne zasahujú prírodné katastrofy. Pre rozvojovú spoluprácu to znamená hľadanie efektívnych riešení v rámci globálneho partnerstva medzinárodných organizácií, etablovaných donorských krajín, vynárajúcich sa poskytovateľov rozvojovej pomoci, partnerských rozvojových krajín, občianskej spoločnosti i akademickej obce, súkromného podnikateľského sektora a ďalších aktérov. Rozvojová politika SR vychádza z konsenzuálnych politických rozhodnutí medzinárodných organizácií v kombinácii s deklarovými rozvojovými prioritami partnerských rozvojových krajín. Limitujúcim

faktorom je objem finančných prostriedkov, prirodzene závislý na ekonomickej výkonnosti každého štátu.

V r. 2005 sa SR ako členský štát EÚ zaviazala k plneniu záväzkov v oblasti oficiálnej rozvojovej pomoci spočívajúcich v dosiahnutí podielu ODA/HND v r. 2010 0,17 % a v r. 2015 0,33 %. Napriek klesajúcemu celosvetovému trendu výdavkov krajín na rozvojovú pomoc v dôsledku pretrvávajúcej hospodárskej krízy sa SR v ostatných piatich rokoch podarilo stabilizovať rozpočet na ODA, najmä jej bilaterálnej časti.

Odpoveď na väčšinu výziev globálne udržateľného rozvoja je pre krajinu kategórie SR možná iba v politickej rovine, reálna (projektová a materiálna) pomoc je možná iba v obmedzenom výbere geografických a sektorových priorít.

Členstvo v EÚ duplikuje šance SR na prieniky a synergiu na pôde multilaterálnych rozvojových organizácií, ktorých je SR členom a bilaterálnymi programami SlovakAid. Prioritou SR v oblasti multilaterálnej rozvojovej pomoci je zvýšiť účasť slovenských subjektov na programoch a projektoch EÚ, OSN a ďalších medzinárodných organizácií a inštitúcií. To si vyžaduje priebežnú systémovú podporu slovenských subjektov a ich intenzívne a aktívne informovanie. Slovenské subjekty majú už dlhodobo možnosť využívať nástroj spolufinancovania rozvojových projektov, na ktoré získali prostriedky z grantov Európskej komisie. Cestou k zvýšeniu účasti slovenských subjektov v rozvojových programoch EÚ je prepojenie bilaterálnej pomoci SlovakAid, najmä programu rozvojových intervencií a programu odovzdávania transformačných skúseností s programami EÚ v prioritných krajinách SlovakAid (IPA a ENPI).

V čase prípravy a schvaľovania Miléniových rozvojových cieľov (ďalej „MDGs“) pred rokom 2000 bola SR prijímateľom pomoci. K príprave nových cieľov rozvoja po roku 2015 už SR pristupuje ako donorská krajina. Novému postaveniu a zodpovednosti muselo byť prispôbené aj nové strategické zameranie rozvojovej pomoci SR. Odstránenie chudoby je nevyhnutnou podmienkou pre zabezpečenie trvaloudržateľného rozvoja. Napriek dosiahnutiu určitého pokroku v plnení MDGs naďalej pretrváva vysoká miera chudoby najmä v krajinách subsaharskej Afriky. Prostredníctvom programu bilaterálnej i multilaterálnej rozvojovej spolupráce SR prispieva k napĺňaniu MDGs, ktoré sú kľúčovým determinantom rozvojových aktivít SR. Aktívnym pôsobením v pracovných orgánoch OSN a EÚ sa bude SR aj naďalej podieľať na formovaní post-miléniových rozvojových cieľov a nového rozvojového rámca po roku 2015 s dôrazom na prepojenie troch dimenzií trvaloudržateľného rozvoja - ekonomickej, sociálnej a environmentálnej a ich previazaním na bezpečnosť.

Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2014-2018 (v poradí 3. rozvojová stratégia SR) reflektuje nové požiadavky kladené na systém slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci. Základné programy a nástroje budú v rámci týchto programov využívané v zmysle stanovených teritoriálnych a sektorových priorít SlovakAid jeho implementačného mechanizmu. SR sa bude naďalej usilovať o koordináciu a deľbu práce s inými donormi aktívnymi v partnerských krajinách a v tomto kontexte podporovať spoločné programovanie EÚ.

Pre zvýšenie kvality a trvalo udržateľného vplyvu rozvojovej spolupráce bude SR klásť dôraz na zabezpečenie súladu medzi jednotlivými nástrojmi rozvojovej politiky a následne medzi cieľmi jednotlivých národných politík (napr. bezpečnostná, obchodná, environmentálna, migračná a i.) a cieľmi rozvojovej politiky. Tému koherencie politík pre rozvoj bude SR presadzovať aj na úrovni medzinárodných organizácií a inštitúcií, najmä EÚ, OSN a OECD.

V súlade s odporúčaniami OECD/DAC a stratégie rozvojovej spolupráce EÚ Agenda zmien bude SR v rokoch 2014 – 2018 koncentrovať rozvojové aktivity na obmedzený počet krajín a sektorov. Cieľom je znížiť fragmentáciu rozvojových intervencií a zvýšiť ich účinnosť a trvalo udržateľný profil. Multilaterálna rozvojová pomoc v kontexte členstva EÚ nám bude poskytovať nástroj podpory tých rozvojových krajín a sektorov, v ktorých nie je pre SR efektívne pôsobiť na bilaterálnej báze.

Príloha č 11. - ku kapitole Spravodlivosť a vnútorné veci

11a - Schengen

SR vstúpila do Schengenského priestoru dňa 21.12.2007 na základe rozhodnutia Rady EÚ zo 6.12.2007 o úplnom uplatňovaní Schengenského acquis v Českej republike, Estónskej republike, Lotyšskej republike, Litovskej republike, Maďarskej republike, Maltskej republike, Poľskej republike, Slovinskej republike a SR (2007/801/ES). Uvedeným dňom boli zrušené všetky hraničné kontroly na štátnych hraniciach SR s Poľskou republikou, Českou republikou, Rakúskou republikou a Maďarskom. Vonkajšou hranicou Schengenského priestoru sa stala štátna hranica SR s Ukrajinou a tri medzinárodné letiská (Letisko M. R. Štefánika Bratislava, Letisko Košice a Letisko Poprad – Tatry), na ktorých sa zrušenie kontroly osôb v rámci Schengenského priestoru uplatňuje od 28.3.2008.

SR sa zaviazala k implementácii Schengenského dohovoru podpísaním prístupovej zmluvy v Aténach 16.4.2003. Vstupom do EÚ začala SR vykonávať Schengenské acquis I. kategórie, ktoré sa týka predovšetkým prekračovania vonkajších hraníc. Oblasť týkajúca sa zrušenia kontrol na vnútorných hraniciach spadá do tzv. II. kategórie Schengenského acquis a vyžaduje aktívnu súčinnosť so susednými štátmi.

SR deklarovala svoju pripravenosť na začatie procesu hodnotenia plnenia požiadaviek pre aplikáciu Schengenského acquis a schengenských štandardov potrebných pre integráciu SR do Schengenského priestoru prehlásením ministra vnútra SR zo dňa 20.12.2004. Rada pre spravodlivosť a vnútro (Rada JHA) schválila na svojom zasadaní 2. a 3.6.2005 základné princípy Schengenských hodnotení, predpokladaný harmonogram jednotlivých krokov Schengenského procesu hodnotení, témy hodnotení a organizačné a procedurálne aspekty hodnotiaceho procesu. Na základe uvedeného bol stanovený pre SR časový plán hodnotení na rok 2006. V priebehu roka 2006 Pracovná skupina Rady EÚ pre Schengenské hodnotenie (SCHEVAL) konštatovala súlad stavu v SR s ustanoveniami väčšiny Schengenského acquis, zároveň ale boli zistené aj nedostatky.

Pre SR bol určený harmonogram opätovných návštev (tzv. revisits) Schengenských hodnotiacich komisií v roku 2007. Vo svojich hodnotiacich správach následne Schengenské hodnotiace komisie skonštatovali, že SR splnila požiadavky Schengenského acquis v oblasti ochrany osobných údajov, ochrany pozemnej hranice a ochrany vzdušných hraníc. Pri opätovnom hodnotení ochrany pozemnej hranice SR prezentovala opatrenia prijaté na základe odporúčania zo správy z prvého hodnotenia na centrálnej úrovni (MV SR) a na regionálnej úrovni (Sobrance) a budovaný systém fyzickej a technickej ochrany štátnej hranice SR s Ukrajinou. Hodnotiaca komisia konštatovala značný pokrok, ktorý SR dosiahla vo všetkých hodnotených bodoch, v niektorých aspektoch sa dokonca dostala do pozície tvorca nových parametrov „najlepšej praxe“. Pri opätovnej návšteve Schengenskej hodnotiacej komisie v oblasti ochrany vzdušných hraníc SR prezentovala opatrenia prijaté na letisku M. R. Štefánika v Bratislave. Hodnotiaca komisia skonštatovala, že hraničné kontroly na letisku M. R. Štefánika

v Bratislave sú vykonávané v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi zo Schengenského acquis.

Voľný pohyb osôb v EÚ so sebou priniesol aj uľahčenie pohybu páchatel'ov trestnej činnosti. Jedným z efektívnych nástrojov monitorovania trestnej činnosti v rámci Schengenského priestoru je však prevádzka Schengenského informačného systému (ďalej „SIS“) a výmena doplňujúcich informácií prostredníctvom styčných úradov SIRENE zriadených v každej krajine Schengenského priestoru. SIS dáva možnosť monitorovania osôb na celom území Schengenského priestoru a získavania informácií o osobách hľadaných na základe európskeho zatýkacieho rozkazu. V Schengenskom informačnom systéme je v súčasnosti evidovaných cca. 49 miliónov záznamov, ktoré boli vložené členskými štátmi za účelom vyhlásenia pátrania po hľadaných a nezvestných osobách a po hľadaných veciach. SR zriadila úrad SIRENE, ktorý vystupuje ako jediný kontaktný bod pre výmenu potrebných informácií k vyhláseným pátraniam v Schengenskom informačnom systéme a umožňuje rýchlu komunikáciu k dôležitým prípadom trestnej činnosti čím prispieva k odhaľovaniu a vyšetrovaniu tejto trestnej činnosti.

V priebehu návštevy Schengenskej hodnotiacej komisie v oblasti SIS a Národnej ústredne SIRENE hodnotiaci výbor konštatoval, že SR má veľmi dobre premyslenú a vysoko vyvinutú infraštruktúru informačných technológií a veľmi dobre vybavené a riadené výpočtové strediská.

Hodnotiace správy opätovných návštev Schengenských hodnotiacich komisií v priebehu roka 2007 boli pozitívne. Na rokovaní Rady JHA konanom dňa 6. 12. 2007 bolo schválené rozšírenie Schengenského priestoru o 9 nových ČŠ EÚ (Estónsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Poľsko, Slovinsko, SR a Česká republika) dňom 21. 12. 2007.

Po vstupe do Schengenského priestoru SR prebrala záväzok, že dôsledným vykonávaním kontrol na svojich vonkajších hraniciach zaistí bezpečnosť ostatných štátov Schengenského priestoru. Neskončila teda povinnosť SR a ďalších členských štátov dbať na správnu implementáciu Schengenského acquis. Naopak, členské štáty sú povinné ho naďalej rozvíjať s ohľadom na legislatívny, politický a technický vývoj v tejto oblasti. Členstvo v spoločnom Schengenskom priestore je založené na udržiavaní vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi, že dokážu plniť svoje záväzky a tým sa spoločne podieľať na ochrane tohto priestoru. Naďalej sú členské štáty podrobené periodickým Schengenským hodnoteniam podľa vopred schváleného päťročného plánu. SR s Českou republikou, Poľskou republikou, Maďarskom, Slovinskou republikou, Maltskou republikou, Estónskou republikou, Lotyšskou republikou a Litovskou republikou bola v rokoch 2012 a 2013 hodnotená podľa harmonogramu schváleného a priebežne aktualizovaného Pracovnou skupinou Rady EÚ pre Schengenské záležitosti. V roku 2012 sa v Slovenskej republike uskutočnili tri hodnotenia pre oblasť ochrany osobných údajov, policajnej spolupráce a vzdušných hraníc. V roku 2013 sa podľa stanoveného plánu uskutočnili Schengenské hodnotenia SR pre oblasť víz a vízovej praxe, pozemných hraníc a SIS/SIRENE.

Výsledkom hodnotení je 8 hodnotiacich správ, ktoré boli schválené na úrovni pracovnej skupiny Rady EÚ pre Schengenskú záležitosť, závery zo všetkých hodnotení boli schvaľované na Rade spravodlivosť a vnútorné záležitosti. Okrem pozitívnych zistení hodnotiaceho tímu obsahujú správy i odporúčania pre nápravu v niektorých oblastiach. SR predkladá Pracovnej skupine Rady EÚ pre Schengenskú záležitosť správy o realizovaných opatreniach k uvedeným odporúčaniam za jednotlivé oblasti hodnotenia.

Centrálnym orgánom zodpovedným za prevažnú časť implementácie Schengenského acquis je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ktoré spolupracuje v rámci jednotlivých oblastí s príslušnými ministerstvami, Generálnou prokuratúrou SR a Úradom na ochranu osobných údajov SR, ktoré participujú na riešení konkrétnych úloh vyplývajúcich z implementácie Schengenského acquis. Za šesť rokov pôsobenia v Schengenskom priestore SR preukázala, že dokáže plniť všetky požiadavky, ktoré vyplývajú členským štátom Schengenského priestoru zo Schengenského acquis a tým ochraňovať nielen občanov SR, ale prispievať k ochrane všetkých občanov EÚ.

Byť v Schengenskom priestore znamená využívať všetky výhody s tým spojené, teda voľný prechod hranicami cez štáty Schengenského priestoru bez toho, aby sa kontrolovali cestovné doklady. Toto napomáha k budovaniu ľudských, kultúrnych, ekonomických kontaktov, ku zvyšovaniu vzájomnej komunikácie medzi ľuďmi a národmi a k uvedomovaniu si európskej identity. Ide o jeden z najviditeľnejších benefitov členstva SR v EÚ.

Od vstupu do EÚ narástol počet migrujúcich Slovákov do EÚ s cieľom zlepšiť si svoju finančnú situáciu a nájsť tam uplatnenie. Vznikli nové slovenské krajské komunity v iných štátoch EÚ. Podľa údajov Štatistického úradu SR pracovalo v 2. štvrtroku 2013 v zahraničí 130 tis. Slovákov.

Zvýšila sa však aj príťažlivosť SR ako členskej krajiny EÚ. Vzárostol význam a atraktivita vydávania osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí, predovšetkým pre osoby slovenského pôvodu žijúce mimo EÚ. Tieto si totiž uvedomili, že byť držiteľom osvedčenia znamená do istej miery voľný pohyb v krajinách EÚ a tým aj nové uplatnenie sa v európskom priestore.

V nasledujúcom období bude potrebné čeliť tendenciám, ktoré môžu ohroziť dosiahnuté výsledky európskej integrácie. Medzi také patria napríklad hrozby súdržnosti Schengenského priestoru, snahy či výzvy obmedziť voľný pohyb osôb.

11b - Základné práva

V posledných rokoch boli v rámci EÚ prijaté právne nástroje, ktoré poskytujú harmonizovaný štandard procesných práv podozrivým a obvineným osobám na rovnakej úrovni v rámci celej EÚ, a to konkrétne právo nebyť stíhaný opätovne pre rovnaký skutok (ne bis in idem), právo na tlmočenie a preklad, právo na informácie, právo na prístup

k advokátovi a právo na komunikáciu s tretími osobami a ich informovanie v prípade zadržania. K zlepšeniu ochrany občanov pred trestnou činnosťou, ako aj k ochrane obetí trestných činov prispeli aj právne nástroje prijaté v oblasti trestného práva hmotného, ktoré zároveň nastavili jednotnú úroveň ochrany hlavných záujmov občanov prostredníctvom trestného práva. Ako najvýznamnejšie právne akty z tejto oblasti možno uviesť smernicu o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania a smernicu o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii. Oba nástroje spolu súvisia, keďže bojujú proti veľmi závažným formám trestného konania a súčasne chránia zraniteľné obeť týchto konaní počas trestného konania, ako aj po jeho skončení.

Treba však uviesť, že nie všetky nástroje v oblasti trestného práva prijaté v rámci EÚ znamenali prínos a sú orgánmi členských štátov uplatňované efektívne. Najmä v predlisabonskom období bolo prijatých viacero právnych nástrojov narýchlo, bez dostatočnej analýzy ich dopadov a bez dôsledných negociácií ich textu. Výsledkom je viacero nástrojov, ktoré sú justičnými orgánmi členských štátov využívané veľmi zriedkavo, respektíve členské štáty majú problém už s ich samotnou implementáciou do svojich národných poriadkov, keďže v daných oblastiach prevládajú odlišnosti v členských štátoch ohľadom základných zásad a štádií trestného konania. Ide napríklad o nástroje vzájomnej právnej pomoci, ako sú rámcové rozhodnutia o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v EÚ, o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania príkazov na konfiškáciu a o európskom príkaze na zabezpečenie dôkazov na účely získavania predmetov, dokumentov a údajov na použitie v konaniach v trestných veciach.

Pre občanov určitou komplikáciou po vstupe do EÚ je skomplikovanie postupu pri uznávaní a výkone cudzích rozsudkov v SR, kde proti minulej jednoduchej procesnej úprave pribudol inštitút tzv. exekvatúry (vyhlásenia cudzieho rozhodnutia za vykonateľné v SR), ktoré konanie o výkon cudzieho rozhodnutia v SR predlžuje a aj komplikuje.

Ešte v predvstupovom období prebiehalo zriadenie a začiatok činnosti ombudsmanského inštitútu. SR tým mohla deklarovat' naplnenie určitého európskeho štandardu výkonu a ochrany ľudských práv, ako aj dodržiavania práv a ochrany menšín. V súlade s postavením verejného ochrancu práv sa slovenský ombudsman po vstupe do EÚ podieľa na ochrane práv a slobôd vyplývajúcich pre fyzické osoby a právnické osoby z noriem európskeho práva. V súvislosti s Chartou základných práv, ktorej ustanovenia sú členským štátom určené v prípadoch, ak uplatňujú právo EÚ, resp. sekundárnou legislatívou EÚ riešila verejná ochrankyňa práv v poslednom období najmä otázky ochrany práv maloletých detí, ktoré sa v cudzine ocitli bez starostlivosti rodičov, repatriácie maloletých detí, dostupnosti právnej pomoci zaisteným štátnym príslušníkom tretích krajín či koordinácie dávok sociálneho zabezpečenia.

Maastrichtskou zmluvou bola vytvorená inštitúcia ombudsmana aj na úrovni EÚ. Jeho pôsobenie sa od začiatku zameriavalo na fungovanie alebo nesprávny postup orgánov a inštitúcií EÚ. Spolupráca medzi úradom Európskeho ombudsmana a úradmi národných

ombudsmanov je podporovaná prostredníctvom siete styčných spolupracovníkov, ktorí pôsobia v ombudsmanských úradoch jednotlivých členských krajín. Na úrad Európskeho ombudsmana sa od mája 2004 obrátilo viac ako 338 žiadateľov zo SR, najviac v roku 2004 – 52 a v roku 2010 – 43. V ostatných rokoch sa počet žiadostí pohyboval v rozmedzí cca 30 žiadostí za rok.

Medzi primárne oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd patrí oblasť ochrany osobných údajov. Po peripetiách a nezdaroch pri príprave a schvaľovaní prvých zákonov o ochrane osobných údajov v informačných systémoch v r. 1992, 1998 a 1999 bol na základe zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov (ďalej len „zákon č. 428/2002 Z. z.“) zriadený Úrad na ochranu osobných údajov Slovenskej republiky. Zásadná zmena legislatívy SR v oblasti ochrany osobných údajov bola vykonaná v roku 2013, kedy NR SR prijala nový zákon č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Cieľom tejto zmeny bola dôslednejšia transpozícia smernice 95/46/ES, zapracovanie záverov a odporúčaní hodnotenia správneho uplatňovania Schengenského acquis v SR v oblasti ochrany osobných údajov, ako aj implementácia skúseností s uplatňovaním zákona č. 428/2002 Z. z. z pohľadu aplikačnej v praxe. Nový zákon priniesol najmä sprehľadnenie právnej úpravy, zadefinovanie a precizovanie jednotlivých procesov. Spresňuje niektoré definície pojmov, s ktorými zákon pracuje a s ktorými je potrebné sa oboznámiť ešte pred samotným začatím spracúvania osobných údajov a odstraňuje nejasnosti niektorých základných ustanovení dovtedy platného zákona č. 428/2002 Z. z. z pohľadu aplikačnej v praxe. Táto zmena priniesla mnohé pozitíva aj v podobe zníženia administratívnej záťaže ako na strane úradu tak aj na strane občanov a spoločností, ktorí majú záujem alebo potrebu prenášať osobné údaje do tretích krajín.

11c - Súdna a policajná spolupráca

Súdna spolupráca

Vstup SR do EÚ znamenal pre sudcov predovšetkým náročnejšiu odbornú prípravu, spočívajúcu jednak v štúdiu nariadení a smerníc, ako aj v sledovaní judikatúry európskych súdov. Právo EÚ je v neustálom pohybe a pre sudcov to znamená vynaloženie nepomerne väčšieho úsilia na sledovanie vývoja judikatúry EÚ. Z tohto pohľadu vzrástla náročnosť konania a rozhodovania v správnom súdnictve pri preskúmvaní rozhodnutí orgánov verejnej správy. Osobitne výrazne sa uvedená skutočnosť prejavuje vo veciach týkajúcich sa daňovej agendy, agendy verejného obstarávania, ochrany priemyselných práv, ochrany hospodárskej súťaže a agendy sociálnej. Vo všetkých agendách Najvyššieho súdu a súdov SR je nevyhnutnosťou poznávanie judikatúry Súdneho dvora EÚ, zvažovanie prejudiciálnych otázok, štúdium smerníc a nariadení a ich priama aplikácia v rozhodovacej praxi ako aj konzultácie so sudcami členských štátov EÚ na seminároch poriadaných orgánmi Únie.

Členstvo v EÚ ovplyvnilo aj činnosť Ústavného súdu SR, ktorý dosiaľ musel zaujať významnejšie stanoviská v niekoľkých rozhodnutiach, v ktorých vyjadril svoj vzťah, resp.

vzťah orgánov verejnej moci SR k právu EÚ. Ústavný súd SR sa vo svojej rozhodovacej činnosti stretáva s problematikou práva EÚ aj pri rozhodovaní podľa čl. 127 Ústavy SR o sťažnostiach pre namietané porušenie základných práv alebo slobôd zo strany všeobecných súdov alebo iných orgánov verejnej moci, či v súvislosti s ochranou základných práv a slobôd poskytovanou ústavným súdom, kde nemožno opomenúť problematiku Charty základných práv EÚ.

Členstvo SR v EÚ však prinieslo súdom aj rozšírenie ich medzinárodných aktivít. Najvyšší súd SR je členom Asociácie štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ (ACA-Europe), Siete predsedov najvyšších súdov EÚ (Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union), Združenia najvyšších kasačných súdov krajín čiastočne používajúcich francúzštinu (AHJUCAF) a Medzinárodnej asociácie najvyšších správnych súdov (IASAI).

Justičná spolupráca v civilných veciach

Hlavným pozitívom v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach pre súdy SR bolo zefektívnenie a zjednodušenie komunikácie slovenských súdov so súdmi ostatných členských štátov v dôsledku možnosti priamej komunikácie pri zasielaní a vybavovaní dožiadaní v civilných veciach o doručenie písomností alebo vykonanie dôkazu. S týmto úzko súvisí aj možnosť využívania Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci a jej webového sídla, ako aj Justičného atlasu pre občianske a obchodné veci.

Aplikácia práva EÚ v rozhodovacej činnosti súdov nepochybne priniesla zabezpečenie účinnejšej ochrany práv a oprávnených záujmov subjektov súkromnoprávných vzťahov. Príkladom je spotrebiteľské právo a ochrana spotrebiteľa ako slabšej strany v spore. So vstupom SR do EÚ je spojený prirodzene aj enormný nárast súkromnoprávnej agendy, ktorý zastihol už aj Najvyšší súd SR. Ide predovšetkým o spotrebiteľské veci, predovšetkým v štádiu exekučného konania. Riešenie tohto problému si v blízkej budúcnosti vyžiada legislatívnu pomoc štátu.

Hlavným negatívom pre súdy je komplexnosť európskej právnej úpravy v otázkach medzinárodného práva súkromného a nemožnosť interpretovať európske normy autonómne. Nejasnosť pri výklade európskej normy nesmie slovenský súd vyriešiť vlastným výkladom, ako je to v prípade vnútroštátnych noriem či medzinárodných zmlúv v tejto oblasti. Musí v prípade potreby predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru EÚ, čo konanie vo veci činí komplexnejším.

Negatívom z pohľadu štátnych záujmov SR v tejto oblasti je vzrastajúci trend Európskej komisie, ktorá sa snaží o širšie právomoci vo vzťahu k tretím štátom v dôsledku veľmi extenzívneho výkladu vonkajších externých právomocí EÚ. Tento trend a protichodné chápanie týchto právomocí zo strany členských štátov EÚ vytvára zbytočné napätie, nejasnosti a hlavne paralyzuje EÚ na pôde medzinárodných organizácií, resp. vo vzťahu k tretím štátom.

Justičná spolupráca v trestných veciach

V rámci justičnej spolupráce v trestných veciach znamenal vstup SR do EÚ efektívnejšie a jednoduchšie zapojenie slovenských justičných orgánov do komunikácie s justičnými orgánmi v ďalších členských štátoch EÚ a tým aj posilnenie boja proti trestnej činnosti, a to najmä cezhraničného charakteru. Prispel tak k zvýšeniu bezpečnosti občanov a účinnejšiemu stíhaniu páchatel'ov trestných činov a ich následnému sankcionovaniu. Takáto zmena bola nepochybne potrebná, keďže zrušenie hraničných kontrol v rámci EÚ zjednodušilo voľný pohyb občanov, no zároveň uľahčilo páchatel'om trestných činov pôsobiť aj za hranicami svojich domovských krajín.

Ako hlavný prínos v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach v uplynulých 10 rokoch možno uviesť zavedenie inštitútu európskeho zatýkacieho rozkazu. Európsky zatýkací rozkaz nahradil zdĺhavé vydávacie konania medzi členskými štátmi EÚ zjednodušeným justičným postupom odovzdania na účely trestného stíhania alebo výkonu trestu odňatia slobody. Tento inštitút bol založený na zásade vzájomného uznávania justičných rozhodnutí a predpokladá priamy styk medzi justičnými orgánmi v jednotlivých štátoch EÚ. Európsky zatýkací rozkaz zároveň zabezpečuje rovnováhu medzi efektívnosťou a striktnými zárukami za dodržiavanie základných práv zadržanej osoby. Členské štáty a vnútroštátne sudy musia pri jeho aplikácii dodržiavať vopred stanovené lehoty, procesné práva a záruky vydávanej osoby a na druhej strane krajiny EÚ už v zásade nemôžu odmietnuť vydať hľadané osoby, pokiaľ neprevezmú trestné stíhanie proti hľadanej osobe alebo nevykonajú trest odňatia slobody danej osoby na svojom území. Občania EÚ sa zodpovedajú zo svojich skutkov pred vnútroštátnymi súdmi v celej EÚ a každoročne sú tým úspešne zrealizované tisícky prípadov vydání hľadaných osôb na účely trestného stíhania či výkonu trestu odňatia slobody.

Pre posilnenie justičnej spolupráce v trestných veciach medzi členskými štátmi sú prínosnými aj osobitné orgány, akými sú Eurojust a Európska justičná sieť v trestných veciach, ktoré efektívne pomáhajú justičným orgánom pri riešení praktických problémov v trestnoprávnej oblasti.

Slovenská republika neurobila vyhlásenie podľa čl. 35 Zmluvy o EÚ o uznaní právomoci Súdneho dvora EÚ na rozhodovanie o predbežných otázkach v trestných veciach. Slovenské sudy sa tak v trestných veciach nemohli obrátiť s predbežnými otázkami na Súdny dvor EÚ.

Do budúcnosti by nemalo byť výzvou a prioritou EÚ v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach rýchle prijímanie stále nových právnych nástrojov, ale primárne vyhodnotenie existujúcich právnych nástrojov a hľadanie cesty ich vylepšenia a zefektívnenia ich používania príslušnými orgánmi členských štátov a tým nepriamo aj zvýšenia ich prínosu pre občanov členských štátov Únie. Podobný postup, formou dôkladných analýz a neunáhlených odborných diskusií, by mal byť uplatnený aj v prípadoch aktuálne

predložených právnych aktov – nariadení týkajúcich sa zriadenia Úradu európskeho prokurátora a reformy Eurojustu.

Prokuratúra

Prístupový proces Slovenska do EÚ mal rozhodujúci význam pre formovanie novej prokuratúry v SR. Vplyv tohto procesu sa jednoznačne prejavil už v prvom zákone o prokuratúre č. 314/1996 Z.z. samostatnej SR, ktorý (§ 2 ods. 1) definoval prokuratúru, ako samostatný a nezávislý štátny orgán, ktorý chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Okrem ovplyvnenia statusu prokuratúry, mala príprava na vstup a samotný vstup SR do EÚ rozhodujúci význam aj pri formulovaní právnych noriem, upravujúcich konanie prokurátorov v trestných veciach (Trestný poriadok), civilných veciach (Občiansky súdny poriadok) aj správnych veciach (Správny poriadok).

Legislatíva EÚ obsahuje hodnotiace mechanizmy, ktoré sa týkajú vecnej pôsobnosti prokuratúry. Prokuratúra sa v uplynulých rokoch podieľala na vytváraní spoločných vyšetrovacích tímov, spolupracuje s Eurojustom, Európskou justičnou sieťou v trestných veciach a s Európskym úradom pre boj proti podvodom (ďalej „OLAF“). Možnosť účasti zástupcov prokuratúry na tomto procese (vrátane expertných stretnutí Európskej komisie, ktoré spravidla predchádzajú vypracovaniu legislatívneho návrhu, prípadne sú organizované s cieľom uľahčiť implementáciu legislatívy po jej prijatí) predstavuje významný prostriedok na zvyšovanie odbornej úrovne prokurátorov.

Zásadnými zmenami prešla za obdobie od vstupu do EÚ oblasť medzinárodnej spolupráce, a to tak v legislatívnej, ako aj v praktickej rovine. V súčasnosti žiadosti o právnu pomoc zahŕňajú aj moderné prístupy, ako výsluch formou videokonferencie, cezhraničné sledovanie, kontrolované dodávky, zaznamenávanie telekomunikačnej prevádzky v reálnom čase, zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie hnutelých a nehnuteľných vecí, pričom mnohé úkony sa vykonávajú za účasti zástupcov cudzích orgánov a pod.. Na základe moderných medzinárodných zmlúv dochádza v čoraz väčšom počte prípadov k realizácii úkonov právnej pomoci s použitím právnych predpisov cudzích štátov.

V súvislosti s realizáciou rôznych vzájomných hodnotení v rámci EÚ je potrebné kriticky poukázať na neexistenciu jednotných kritérií pre zber štatistických údajov v európskom a medzinárodnom priestore. Hoci prokuratúra SR spravidla disponuje potrebnými ukazovateľmi, niektoré nie sú pre domáce účely periodicky zhromažďované a vyhodnocované a v niektorých prípadoch sa musia zabezpečovať ad hoc, zložitým štúdiom jednotlivých spisov a pod.

Medzi hlavné výzvy, ktoré pred Generálnou prokuratúrou SR stoja v súvislosti s členstvom SR v EÚ pre najbližšie obdobie, patrí predovšetkým aktívne zapojenie sa do diskusií o návrhu nariadenia o zriadení Úradu európskeho prokurátora predloženom Európskou komisiou. Snahou prokuratúry v nadchádzajúcom období bude taktiež otázka

podpory vzájomnej dôvery členských štátov, ako predpokladu uplatňovania zásady vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí.

Prijatím Lisabonskej zmluvy došlo k významnému posilneniu legislatívnej pôsobnosti orgánov EÚ v trestnej oblasti. Od 1. decembra 2014 môžu príslušné orgány SR predkladať predbežné otázky Súdnemu dvoru EÚ aj vo vzťahu k rámcovým rozhodnutiam, čo môže výrazne ovplyvniť aj činnosť prokuratúry SR. Generálna prokuratúra SR už v súčasnosti participuje na formulovaní postojov SR k prejudiciálnym otázkam predkladaným inými členskými štátmi, a prejudiciálnym otázkam predkladaným slovenskými súdmi k smerniciam.

Rezort vnútra a policajná spolupráca

Širšie dopady členstva v EÚ si z pohľadu MV SR vyžiadali odlišný prístup a zvýšenú pozornosť k niektorým problémom, niektoré tradičné metódy práce sa stali nepoužiteľnými. Ako príklad môže slúžiť to, že voľný pohyb osôb v rámci EÚ zvyšuje možnosti a frekvenciu pohybu nelegálnych tovarov a látok (drog), alebo že policajné zložky stratili systematický bezprostredný prehľad o pobyte cudzincov potom, čo boli odstránené kontroly na vnútorných hraniciach.

V konečnom dôsledku si členstvo SR v EÚ vyžaduje dôraz na použitie moderných metód práce založených najmä na výmene informácií s partnerskými zložkami v zahraničí v záujme toho, aby členstvo SR v EÚ nemalo za následok zníženie úrovne vnútornej bezpečnosti.

Členstvo SR v EÚ sa obsahovo prejavilo prakticky v každej oblasti pôsobnosti MV SR a ovplyvnilo aj vnútroštátne politiky SR:

- *Boj proti drogám* - dva akčné plány, ktoré sa následne na vnútroštátnej úrovni premietli do akčných plánov a uznesení schválených vládou SR
- *Boj proti organizovanému zločinu, terorizmu, výmena informácií* - výmena operačných informácií medzi orgánmi presadzujúcimi právo v jednotlivých členských štátoch, implementácia Prümskej dohody (výmena informácií vo forme DNA, daktyloskopických údajov a údajov o registrácii vozidiel)
- *Policajná spolupráca a vzdelávanie* – pôsobenie SR v Európskom policajnom úrade (Europol) a v Európskej policajnej akadémii
- *Civilná ochrana* - proces poskytovania pomoci jednotlivým členským štátom alebo tretím krajinám v EÚ zastrešuje Mechanizmus civilnej ochrany, do ktorého SR poskytuje technické a personálne prostriedky (moduly).
- *Fondy EÚ* - v programovacom období 2007 – 2013 MV SR spravovalo Európsky fond pre utečencov, Všeobecný program Solidarita a riadenie migračných tokov, Finančný nástroj civilnej ochrany, program Európskej komisie „Predchádzanie a boj proti trestnej činnosti“.

Ako vhodný nástroj pre spoluprácu v oblasti vnútra sa pre SR do budúcnosti javí využívanie regionálnych združení štátov. V podmienkach MV SR ide najmä o Salzburgské fórum (regionálna iniciatíva ministrov vnútra štátov strednej a juhovýchodnej Európy), ktoré sa vyvíja ako veľmi perspektívna platforma presadzovania spoločných záujmov štátov regiónu (dokazuje to aj prípad voľby sídla Európskej policajnej akadémie – CEPOL, kde aj zásluhou vzájomnej spolupráce štátov Salzburgského fóra toto sídlo bude v Maďarsku). Medzi nevyužitú možnosť možno zaradiť skutočnosť, že v SR sa nepodarilo umiestniť sídlo žiadnej agentúry či orgánu EÚ.

Pre Štokholmský program, ktorý stanovoval priority v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na roky 2010 – 2014, je rok 2014 posledným rokom uplatňovania. Európska komisia, Rada EÚ a členské štáty už začali diskusie o novom programe, diskutuje sa o procese samotnej tvorby programu, načrtáva sa obsahová stránka. Diskusie sa vedú aj o dĺžke obdobia, na ktoré by sa mal program vypracovať, pričom je žiaduce najmä z praktickej stránky, aby obdobie, ktoré bude nový program pokrývať, korešpondovalo s obdobím nového viacročného finančného rámca s platnosťou do roku 2020. V tomto procese si SR veľa sľubuje od koordinácie so štátmi Salzburgského fóra.

Europol a výmena informácií

Európsky policajný úrad (ďalej „Europol“) sa od svojho založenia v roku 1992 stal významným centrom pre podporu policajných a justičných orgánov EÚ poskytovaním platformy na výmenu a analýzu operatívnych a spravodajských informácií o trestnej činnosti. SR sa automaticky stala jeho členom. Rozsah pôsobnosti Europolu zahŕňa najmä oblasť prevencie a boja proti organizovanej trestnej činnosti, terorizmu a iných závažných foriem trestnej činnosti, ktoré sa týkajú dvoch alebo viacerých členských štátov takým spôsobom, že si vyžadujú spoločný prístup členských štátov v závislosti od rozsahu, závažnosti a následkov takejto trestnej činnosti. Rýchla a účinná podpora pre policajtov a colníkov pri vyšetrowaní tých najzávažnejších medzinárodných prípadov je cieľ, ktorý chcú členské štáty spoločne s Europolom dosiahnuť.

Národná ústredňa Europol zriadená na Prezídiu policajného zboru SR, ktorá vznikla v roku 2001, zabezpečuje v zmysle rozhodnutia Rady medzinárodnú policajnú spoluprácu s členskými štátmi Europolu, tretími štátmi a medzinárodnými organizáciami. Zmluva o spolupráci medzi SR a Europolom nadobudla účinnosť v decembri 2003. Oficiálne od tohto dátumu bola umožnená plynulá výmena informácií medzi príslušnými útvarmi Policajného zboru a Europolom.

Ako plnoprávny člen Europolu získalo Slovensko predovšetkým právny základ na výmenu informácií v rámci medzinárodnej policajnej spolupráce bez potreby uzatvárania bilaterálnych zmlúv s krajinami EÚ. Prostredníctvom policajných expertov sa Slovensko podieľa na príprave a realizácii strategických a operatívnych plánov EÚ v oblasti boja proti trestnej činnosti. Slovenská polícia získala priamy prístup do všetkých databáz Europolu. Má

možnosť priamo si vymieňať informácie s jednotlivými členskými krajinami a získavať analytické výstupy z informácií všetkých členských štátov. Možnosť výmeny informácií pozitívne ovplyvnila činnosť všetkých zložiek Policajného zboru SR. Pri riešení konkrétnych prípadov závažnej cezhraničnej trestnej činnosti má slovenská polícia možnosť iniciovať, prípadne sa zúčastniť operatívnych a koordinačných mítingov s jednotlivými členskými krajinami, Europolom a Eurojustom. K zlepšeniu výmeny informácií prispelo aj rámcové rozhodnutie o zjednodušení výmeny informácií a rozhodnutie Rady EÚ o zintenzívnení cezhraničnej spolupráce v boji proti terorizmu a cezhraničnej trestnej činnosti. Vytvorenie expertných skupín (sietí) odborníkov pre rôzne oblasti policajnej spolupráce znamenalo zintenzívnenie výmeny informácií a skúseností a zlepšenie spolupráce v konkrétnych oblastiach. Slovensko čerpá finančnú podporu pre svojich policajných expertov pri účasti na organizovaných stretnutiach Europolu a vzdelávacích aktivitách Europolu.

Spoločný boj proti najzávažnejším formám kriminality sa podarilo významne zlepšiť i vďaka zavedeniu EÚ cyklu politík v roku 2010, ktorý zabezpečuje spoločný postup a spoluprácu členských krajín v oblastiach, ktoré boli Radou JHA stanovené ako priority pre boj proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti.

Okrem zlepšenia výmeny informácií a operatívnej spolupráce je prínos nášho členstva v EÚ aj v možnosti vzdelávania príslušníkov polície v rámci Európskej policajnej akadémie (ďalej „CEPOL“) a to nielen formou kurzov, seminárov, konferencií, ale aj prostredníctvom výmenných stáží a webseminárov.

Terorizmus

Za najvýznamnejšie pozitívum členstva SR v EÚ na úseku boja proti terorizmu v rámci Policajného zboru možno považovať výrazné skvalitnenie a zintenzívnenie výmeny informácií, operatívnej spolupráce a vzdelávania v oblasti boja proti terorizmu v rámci členských štátov EÚ, Nórska, Švajčiarska a Islandu. SR si cez šifrované komunikačné systémy vymieňa s členskými štátmi bežné a operatívne informácie, informácie o teroristických incidentoch, alebo násilných politických aktivitách. Policajné zložky SR majú okrem iného aj prístup k analytickým produktom spravodajského centra Európskej služby pre vonkajšiu činnosť.

Sprievodným javom členstva v EÚ je však aj zvýšenie potenciálnych teroristických hrozieb proti občanom a záujmom SR vyplývajúce z voľného pohybu osôb a globalizácie teroristických hrozieb. V tejto súvislosti je však nutné spomenúť, že vďaka zlepšenej operatívnej spolupráci v rámci EÚ sa darí tieto hrozby úspešne eliminovať a stupeň teroristického ohrozenia SR, jej občanov a záujmov zostáva nízky.

Dopravná polícia

SR sa pripojila k jednotnej politike EÚ v stratégii zvyšovania bezpečnosti cestnej premávky v rámci jej predpisov na jednotlivé desaťročné programové obdobia. Najmä

vd'aka týmto predpisom bol poskytnutý nový, jednotný a všeobecný rámec riadenia politiky bezpečnosti cestnej premávky; predpisy EÚ vytvorili tiež rámec pre nadštandardnú spoluprácu pri riešení niektorých problémov, ktorý vychádza z tých najlepších postupov, osvedčených v jednotlivých členských štátoch.

Činnosť EÚ prispela k zlepšeniu spolupráce v oblasti výmeny informácií o vodičských oprávneniach a motorových vozidlách. Negatívom tejto činnosti je však v mnohých prípadoch neprecizovanie pôvodného zámeru, napríklad pri výmene získaných informácií o vodičských oprávneniach a motorových vozidlách, ktoré by mohli tiež slúžiť k efektívnemu vymáhaniu sankcií za porušenie pravidiel cestnej premávky. Pozitívom pre občanov v jednotnosti politiky EÚ je rovnocennosť vodičského oprávnenia získaného podľa vnútroštátneho práva a jeho uznanie inými členskými štátmi.

Vstupom SR do EÚ sa zefektívnila činnosť Policajného zboru v oblasti kontroly sociálnej legislatívy v doprave, kde predpisy EÚ nariadili spoločné pravidlá o čase jazdy a čase odpočinku vodičov. Sprísnil sa pravidlá kontroly technického stavu vozidiel v záujme záchrany životov a zdravia účastníkov cestnej premávky a zaviedol sa výkon cestných technických kontrol.

SR je členom organizácie združujúcej služby dopravnej polície európskych štátov (TISPOL), čím sa ešte viac prehĺbila spolupráca pri riešení problémov v bezpečnosti cestnej premávky na medzinárodnej úrovni a služba dopravnej polície sa tak stala subjektom, ktorý aktívne participuje na výmene skúseností a poznatkov a spoločných dopravnobezpečnostných akciách.

Hraničná polícia

Po vstupe do Schengenského priestoru v decembri 2007 sa začali v záujme eliminácie rizík súvisiacich so zrušením hraničnej kontroly plniť kompenzačné opatrenia v prihraničnom území. Hlavným cieľom kompenzačných opatrení na tomto úseku bolo zabezpečiť kontinuitu v boji proti cezhraničnej trestnej činnosti, v boji proti nelegálnej migrácii, nelegálnej práci, v boji proti prevádzkačstvu, pri ochrane verejného poriadku, ako aj pri plnení ostatných úloh podľa zákona o Policajnom zbore.

Potreba skvalitnenia praktického výkonu služby hraničnej polície s dôrazom na vonkajšiu hranicu a postupné odovzdanie kompetencií na vnútornej hranici vyústila do organizačných zmien hraničnej polície. Boli zrušené základné útvary služby hraničnej polície na vnútornej hranici a všetky kompetencie služby hraničnej polície na vnútornej hranici prešli na službu poriadkovej polície (v prípade dočasného obnovenia kontroly vnútornej hranice aj na službu cudzineckej polície). Odstránenie vnútorných hraníc vyžaduje posilnené riadenie kontroly vonkajších hraníc EÚ a reguláciu vstupu a pobytu príslušníkov z krajín mimo EÚ, čo je jednou z hlavných úloh služby hraničnej a cudzineckej polície.

Vstup do EÚ umožnil intenzívnejší rozvoj medzinárodnej spolupráce operatívnych útvarov hraničných služieb a ako na bilaterálnej úrovni, tak aj na multilaterálnej úrovni.

Policajná spolupráca s členskými štátmi EÚ a s tretími krajinami umožnila efektívnejšie bojovať s nelegálnou migráciou, prevádzachtvom a odhaľovať organizované formy prevádzachtva. Ďalším prínosom v rámci medzinárodného vyšetrovania je efektívnejšia realizácia procesných úkonov v zahraničí formou medzinárodnej právnej pomoci a tiež formou spoločných vyšetrovacích tímov (JIT), ktoré sú koordinované prostredníctvom Eurojustu.

Na úrovni EÚ v oblasti ochrany hraníc pôsobí Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov EÚ (FRONTEX), na ktorej činnosti (operáciách) SR participuje personálne aj technickými prostriedkami.

Boj proti drogám

Členstvo SR v EÚ prinieslo omnoho viac práce v oblasti boja proti omamným a psychotropným látkam a prekursorom, teda v oblasti znižovania ponuky drog. Zrušením kontrol na štátnych hraniciach so susediacimi krajinami došlo k zvýšeniu rizika páchania organizovanej a závažnej trestnej činnosti, drogy nevynímajúc. V dôsledku toho došlo za uplynulé obdobie 10 rokov k vytvoreniu silného negatíva v podobe podhubia pre podstatné zvýšenie páchania cezhraničnej trestnej činnosti, v našom poňatí drogovej kriminality. Každým rokom rastie počet prípadov s medzinárodným prvkom. A to nielen vo vzťahu k SR ako tranzitnej krajine, ale tiež vo vzťahu k SR ako kľúčovej krajiny, cez ktorú osoby rôznej národnosti a krajiny pôvodu pôsobiace na území celej Európy zabezpečujú nelegálne obchodovanie s drogami.

Legislatívna úprava drogovej problematiky na úrovni EÚ má popri pozitívach aj svoje nedostatky. Na jednej strane síce EÚ legislatívne upravuje a prostredníctvom svojich orgánov presadzuje protidrogové stratégie EÚ na príslušné obdobie, rozpracované akčnými plánmi na boj proti drogám, avšak na druhej strane stále existujú zásadné legislatívne prekážky na národnej úrovni v jednotlivých členských štátoch EÚ v podobe rozdielnej právnej úpravy, čo spôsobuje ťažkosti pri výkone medzinárodnej spolupráce. Jednou z takýchto oblastí je rozdielna právna úprava drogovej problematiky v jednotlivých členských krajinách EÚ. Uplynulé dva roky však prinášajú mnoho pozitívnych vplyvov a postupov, pričom nová právna úprava smeruje k odstráneniu spomenutých prekážok a problémov v oblasti spolupráce.

Vzhľadom na to, že problematika drog je celosvetovým fenoménom, ktorý negatívne zasiahol spoločnosť v celosvetovom meradle, prinieslo členstvo SR v EÚ možnosti a prostriedky ako zintenzívniť a zefektívniť boj proti drogám nielen na území SR, ale v celej EÚ. Policajný zbor SR prešiel za uplynulé desaťročie takými zmenami, ktoré jednak kopírujú potreby krajiny, ale taktiež spĺňajú náročné požiadavky kladené zo strany EÚ.

Ochrana finančných záujmov EÚ

V zmysle článku 280 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 325 Zmluvy o fungovaní EÚ) sa členské štáty zaviazali, že zamedzia podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie. Vzhľadom na tento článok bol na Úrade vlády SR zriadený Centrálny kontaktný útvar pre OLAF. Tento útvar koordinuje legislatívne, administratívne a operatívne činnosti s cieľom zabezpečiť ochranu finančných záujmov EÚ, prijíma, eviduje a monitoruje všetky zistené a odhalené porušenia pravidiel pri čerpaní finančných prostriedkov z fondov EÚ, ako aj podozrenia z porušovania týchto pravidiel.

Uznesením vlády SR č. 547 z 27. júna 2007 vláda určila vedúcemu Úradu vlády SR úlohu informovať Európsku komisiu a OLAF o prijatí Národnej stratégie ochrany finančných záujmov Európskeho spoločenstva v SR. Plnenie úloh vyplývajúcich z implementácie Národnej stratégie zabezpečuje Riadiaci výbor pre ochranu finančných záujmov Európskej únie v spolupráci s Centrálnym kontaktným útvarom pre OLAF. Sprievodným dokumentom k tejto stratégii je akčný plán, ktorého plnenie sa vyhodnocuje dvakrát ročne. Popritom sa každý rok predkladá ročná správa o nezrovnalostiach, ku ktorým došlo pri čerpaní finančných prostriedkov z fondov EÚ. Na webovom sídle Úradu vlády SR je pravidelne uverejňovaný národný zoznam všetkých nahlásených nezrovnalostí.

V oblasti boja proti podvodom bude v nasledujúcom období Úrad vlády SR prostredníctvom Centrálného kontaktného útvaru pre OLAF podporovať opatrenia na prijatie zodpovedajúcich legislatívnych iniciatív najmä vo vzťahu ku zriadeniu Úradu európskeho prokurátora, ako aj v oblasti boja proti podvodom poškodzujúcim finančné záujmy Únie trestnoprávnymi prostriedkami.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti spravodlivosti a vnútra

Nezanedbateľná je finančná podpora EÚ pre oblasť spravodlivosti a vnútra. Ministerstvo spravodlivosti SR realizovalo z programu Phare a Prechodného fondu (ďalej „PF“) komunitárne projekty, ktorými napomohlo v slovenskej justícii rozvinúť fungovanie a činnosť súdov. Z financií EÚ bola implementáciou projektov harmonizovaná slovenská legislatíva s právnymi predpismi EÚ/ES, čo posilnilo a zefektívnilo chod súdnictva. Novelizoval sa Občiansky súdny poriadok a Občiansky zákonník, Obchodný zákon, Zákon o konkurze a vyrovnaní, zaviedol sa inštitút vyššieho súdneho úradníka, zaviedla sa civilná mediácia na súdoch a podporila sa aplikačná prax rozhodcovských súdov. Na súdoch sa inštaloval z prostriedkov PHARE software na archiváciu spisov. V rámci novelizácie Trestného zákona sa zaviedol na okresných súdoch inštitút alternatívnych trestov a inštitút probačného a mediačného pracovníka. V rámci projektov realizovaných z financií Prechodného fondu bol vytvorený systém na vyhodnocovanie pracovného zaťaženia sudcov a súdov, čo napomohlo k skracovaniu dĺžky súdneho konania, zefektívneniu súdnej správy a skráteniu priesťahov v súdnom konaní.

Z projektov EÚ bola financovaná informatizácia súdnictva, ktorá umožnila prepojiť slovenské súdnictvo navzájom nielen kúpou techniky, ale aj programovým vybavením. Pokračovalo sa v počítačovom prepájaní ministerstva spravodlivosti, ministerstva vnútra a generálnej prokuratúry výmenou elektronických dokumentov, vytvorila sa azylová databáza a uskutočnili sa školenia azylových a konkurzných sudcov, pričom bol vytvorený novelizovaný slovník výrazov súťažného práva EÚ. Zároveň sa vyvinul informačný systém pre Zbor väzenskej a justičnej stráže. Projektom Posilnenia súdnictva bola navrhnutá legislatíva na vytvorenie Súdnej rady, ktorá zverejňuje zasadnutia Súdnej rady SR a súdne rozhodnutia. Z financií EÚ sa vytvorila Justičná akadémia, ktorá v súčasnosti zo zákona zabezpečuje školenia sudcov, prokurátorov a školiteľov. Do vzniku Justičnej akadémie prebiehali školenia sudcov a školiteľov v komunitárnom práve a hlavne v súťažnom práve prostredníctvom implementácie projektov EÚ. Po vstupe SR do EÚ sa realizoval projekt Ďalšia podpora a posilnenie súdnictva v oblasti trestného práva. Problematika sa rozšírila po vertikálnej osi na policajných vyšetrovateľov a pracovníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže.

S cieľom zlepšiť bezpečnosť občanov v rámci európskeho priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bol na európskej úrovni zriadený počítačový systém ECRIS (Európsky informačný systém registrov trestov) umožňujúci účinnú výmenu informácií medzi členskými štátmi o usvedčeniach z trestných činov. Tento systém znamená elektronické prepojenie databáz registrov trestov všetkých členských štátov, kde sa jednotným a počítačovo ľahko prenosným spôsobom medzi nimi rýchlo vymieňajú informácie o usvedčeniach. Projekt siete súdnych registrov (Network Judicial Registers) zase umožnil, že občania môžu o výpisy a opisy z registra trestov požiadať na prokuratúrach v sídlach okresu.

V rámci špecifických programov EÚ pre civilnú a trestnú justíciu to bol projekt Výmena skúseností a lepšia spolupráca v oblasti ekonomickej trestnej činnosti s Nemeckom, Rakúskom, Českom, ako aj v súčasnosti realizovaný nadnárodný projekt s NSR Európske zaobchádzanie a riadenie premeny vysokorizikových páchatel'ov.

11d - Migrácia a azyl

Vývoj migračnej situácie v súvislosti so vstupom SR do EÚ si vyžiadala povinnosť záväznejším spôsobom definovať úlohy a zainteresovanosť jednotlivých subjektov podieľajúcich sa na plnení úloh v nadväznosti na riadenie procesov migrácie. Tento vývoj vyústil v roku 2005 do prijatia Koncepcie migračnej politiky SR. Koncepcia migračnej politiky SR, prijatá uznesením vlády SR č. 11 z 12. januára 2005 bola komplexným dokumentom, na základe ktorého sa do roku 2010, v zmysle stanovených cieľov a priorít zabezpečoval koordinovaný postup jednotlivých subjektov podieľajúcich sa na riešení migračnej politiky a vytvárali sa podmienky v oblasti ľudských, materiálno-technických a finančných zdrojov potrebných na plnenie vytýčených úloh.

Realizácia schválenej migračnej politiky je založená na koordinovanom postupe štátnych orgánov, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy a predpokladá široké zapojenie mimovládnych a ďalších organizácií pôsobiacich v tejto oblasti. Rozpracovanie a plnenie úloh je zabezpečované cestou spracovaných akčných plánov jednotlivých subjektov v časovom, vecnom a finančnom vyjadrení. Na základe rozhodnutia vlády SR minister vnútra každoročne predkladá na rokovanie vlády SR súhrnnú správu o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky. Touto cestou je zabezpečovaná spätná väzba kontroly plnenia konkrétnych úloh migračnej politiky.

Uznesením vlády SR č. 467 z 24. júna 2009 bol schválený štatút Riadiaceho výboru pre migráciu a integráciu cudzincov, ktorý sa stal koordinačným, medziinštitucionálnym, odborným a iniciatívnym orgánom zriadeným podpredsedom vlády a ministrom vnútra SR, ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a podpredsedom vlády a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Riadiaci výbor zabezpečuje koordináciu plnenia úloh vyplývajúcich z Koncepcie migračnej politiky SR a z Koncepcie integrácie cudzincov v SR vrátane monitorovania a odpočtu ich plnenia. Uznesením vlády SR č. 574 z 31. augusta 2011 bol schválený materiál Migračná politika SR s výhľadom do roku 2020.

V oblasti legálnej migrácie s cieľom zatraktívnenia EÚ a ekonomického rozvoja aj SR transponovalo Slovensko do vnútroštátneho práva (zákona o pobyte cudzincov, zákona o službách zamestnanosti) viacero legislatívnych aktov sekundárneho práva EÚ, ktoré harmonizujú podmienky vstupu a pobytu do EÚ pre vybrané kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín, napr. pre výskumníkov, vysokokvalifikovaných pracovníkov, študentov, rodinných príslušníkov, osoby s dlhodobým pobytom v EÚ, ktoré by mali byť prínosom pre ekonomiku a rozvoj. Do zákona o pobyte cudzincov bol doplnený nový typ prechodného pobytu tzv. modrá karta, ktorý upravuje prijímanie vysokokvalifikovaných pracovníkov z tretích krajín. Zaviedol sa jednotný postup vybavovania žiadosti vedúci k jednotnému povoleniu, zahŕňajúcemu povolenie na prechodný pobyt aj povolenie na zamestnanie v rámci jedného správneho aktu. S účinnosťou od 1.1.2014 došlo v praxi k efektívnejšiemu procesu vybavovania žiadostí štátnych príslušníkov tretích krajín o vydanie jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie na jednom mieste, čím sa podstatne zjednoduší samotné správne konanie smerujúce k vydaniu tohto individuálneho správneho aktu.

Od roku 2008 sa SR stala súčasťou Európskej migračnej siete (EMN) prostredníctvom národného kontaktného bodu, ktorý publikuje a poskytuje porovnateľné informácie o migrácii a azyle v SR, o politickom vývoji v tejto oblasti a štatistických dátach na základe spoľahlivých faktov a analýz. SR si vymieňa s ostatnými členskými štátmi EÚ informácie o integračných politikách pre migrantov, rozvíja spoločné indikátory a princípy integrácie prostredníctvom národného kontaktného bodu pre integráciu.

V oblasti prevencie, boja proti nelegálnej migrácii a navracania nelegálnych migrantov došlo v uplynulých 10 rokoch k viacerým zmenám. Boli zavedené minimálne spoločné štandardy ohľadom sankcií (trestnoprávných) a opatrení voči zamestnávateľom, ktorí porušia zákaz zamestnať nelegálnych migrantov. Rozšíril sa všeobecný zákaz nelegálneho

zamestnávania explicitne aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území SR.

V oblasti návratov sa zmeny týkali administratívneho vyhostenia a zaistenia cudzincov, uloženia zákazu vstupu, jeho dĺžky a dôvodov na udelenie zákazu vstupu. Novinkou bolo zavedenie alternatív k zaisteniu štátnych príslušníkov tretích krajín v podobe povinnosti hlásenia pobytu alebo zloženia peňažnej záruky v určitých prípadoch. Dôvody zaistenia sa rozšírili na štátnych príslušníkov tretích krajín v konaní o administratívnom vyhostení s cieľom zabezpečenia jeho vycestovania, ak existuje riziko jeho úteku alebo ak sa vyhýba alebo bráni procesu prípravy výkonu jeho administratívneho vyhostenia.

SR od roku 2004 uzavrela bilaterálne vykonávacie protokoly s viacerými tretími krajinami na základe readmisných dohôd, ktoré boli zavreté na úrovni EÚ, čím došlo k efektívnejšiemu výkonu návratu.

V súlade s budovaním prvej fázy Spoločného európskeho azylového systému bolo potrebné niekoľkokrát novelizovať zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle“). Zákonom č. 1/2005 Z. z. bola do zákona o azyle transponovaná smernica Rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne štandardy pre prijímanie žiadateľov o azyl, zákonom č. 692/2006 Z. z. bola transponovaná smernica Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu a obsah poskytovanej ochrany, zákonom č. 643/2007 Z. z. a zákonom č. 451/2008 Z. z. bola transponovaná smernica Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca.

V súčasnosti prebieha implementácia druhej fázy budovania Spoločného európskeho azylového systému, ktorej cieľom je zvýšiť stupeň harmonizácie azylového práva v EÚ a novelizovať legislatívne akty prijaté v rámci prvej fázy.

Za najvýznamnejšiu zmenu či doplnenie zákona o azyle je možné považovať zavedenie poskytovania doplnkovej ochrany. V rámci medzinárodnej ochrany SR, popri udeľovaní azylu, poskytuje od 1. januára 2007 aj doplnkovú ochranu. Doplnková ochrana sa poskytuje cudzincom, ktorí nespĺňajú podmienky na udelenie azylu, ale sú v krajine pôvodu ohrození vážnym bezpráviem. Vážnym bezpráviem sa podľa zákona o azyle rozumie uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násillia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu. SR poskytuje doplnkovú ochranu aj na účel zlúčenia rodiny. Zavedením poskytovania doplnkovej ochrany sa výrazne zvýšil počet osôb, ktorým sa na území SR poskytla medzinárodná ochrana.

V SR bolo vytvorené Dublinské stredisko. Vďaka činnosti Dublinského strediska došlo k uzatvoreniu administratívnych dohôd pre oblasť azylu s Rakúskou republikou a Maďarskou republikou. Dublinské stredisko zabezpečuje vypracovávanie odosielaných a posudzovanie prijatých žiadostí o prevzatie zodpovednosti za posúdenie žiadosti o udelenie azylu alebo prijatie späť cudzincov, ktorí sa nachádzajú na území členských štátov a v minulosti už podali žiadosť o azyl, alebo boli zadržaní počas ilegálneho pobytu v niektorom z členských štátov. Dublinské stredisko je taktiež zodpovedné za formálne a vecné vykonávanie pohovorov so žiadateľmi o udelenie azylu a spracúvanie rozhodnutí v prípade, keď je na azylové konanie príslušný iný členský štát. Zaoberá sa taktiež výmenou informácií potrebných k určení štátu zodpovedného za preskúmanie žiadosti o azyl, ako aj k posúdeniu samotnej žiadosti o udelenie azylu.

Na úrovni EÚ sa SR aktívne zapája do aktivít Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) prostredníctvom národného kontaktného bodu a vyslaných expertov.

Využívanie eurofondov a projekty v oblasti migrácie a azylu

V oblasti azylu sa využívali prostriedky z fondov EÚ najmä prostredníctvom projektov PHARE a projektov financovaných z Európskeho fondu pre utečencov. Z týchto projektov sa podarilo vybudovať dublinské stredisko, zrekonštruovať azylové zariadenie v Humennom, ktoré slúži ako záchytný tábor od roku 2006, skvalitniť konanie o azyle, zlepšilo sa IT vybavenie migračného úradu, zaviedla sa spoločná databáza s ÚHCP P PZ a KEÚ PZ – MIGRA. Od začiatku sledovaného obdobia sa prostredníctvom projektov poskytuje doplnková starostlivosť žiadateľom o azyl ako aj doplnkové služby a podpora integrácie pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou. Nad rámec povinností stanovených v smerniciach SR poskytuje bezplatné právne zastupovanie počas celého konania o azyle, teda aj počas prvostupňového konania.

SR sa tiež zapojila do niekoľkých medzinárodných projektov zameraných na relokáciu žiadateľov o azyl a osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, ktoré boli financované z prostriedkov EÚ, ako aj do projektu EUREMA a EUREMA II.

Jedným z významných projektov financovaných z prostriedkov EÚ bol aj projekt na vybudovanie informačného systému migrácia a medzinárodná ochrana (IS MIGRA). Informácie, ktoré v súčasnej dobe poskytuje, neboli nikdy predtým dostupné v komplexnejšej podobe.

V rámci externej dimenzie migračnej a azylovej politiky SR implementovala niekoľko aktivít v rámci Mobilitného partnerstva s Moldavskom, v rámci projektu Budovanie migračných partnerstiev – Pražský proces, migračného dialógu EÚ-Rusko a pod..

Príloha č.12

Zoznam skratiek

6. EAP	6. Environmentálny akčný program
6. RP	6. rámcový program EÚ pre výskum a vývoj
7. EAP	Environmentálny akčný program EÚ do roku 2020 „Dobry život v rámci možností našej planéty“
7. RP	7. rámcový program EÚ pre výskum a vývoj
ACA	Asociácia štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ
AD	Administrátori (administrators)
AHJUCAF	Združenie najvyšších kasačných súdov krajín čiastočne používajúcich francúzštinu
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja
ARDAL	Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity
AST	Asistenti (assistants)
Blueprint	Operačný program Životné prostredie a „Konceptia na ochranu vodných zdrojov Európy“ („Blueprint to Safeguard EU Waters“)
CARARE	Program Európskej komisie pre podporu informačných a komunikačných technológií (Connecting Archeology and Architecture in Europe)
CEC	Projekt Kolisky európskej kultúry (Cradles European Culture)
CEF	Nástroj „Spájame Európu“
CEPOL	Európska policajná akadémia
COPPS	Koordinačný úrad Európskej únie na podporu palestínskej polície (EU Co-ordinating Office for Palestinian Police Support)
COREPER	Výbor stálych zástupcov (Committee of Permanent Representatives)
CVTI SR	Centrum vedecko-technických informácií SR
CZELO	Česká styčná kancelária pre výskum a vývoj
ČŠ EÚ	Členské štáty Európskej Únie
DAE	Digitálna agenda pre Európu
DNA	Deoxyribonukleová kyselina
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EAFRD	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EAGGF	Európsky poľnohospodársky a garančný fond

EASA	Európska agentúra pre bezpečnosť leteckej dopravy
EASO	Európsky podporný úrad pre azyl
ECB	Európska Centrálna Banka
ECN	Európske súťažné orgány (European Competition Network)
ECOFIN	Rada Európskej únie pre ekonomické a finančné záležitosti
ECRIS	Európsky informačný systém registrov trestov
ECSEL	Elektronické komponenty a systémy pre európske vedenie (Electronic Components and Systems for European Leadership)
EDF	Európsky rozvojový fond
EDP	Procedúra nadmerného deficitu (Excessive deficit procedure)
EFF	Európsky fond pre rybné hospodárstvo
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EFSF	Európsky nástroj finančnej stability
EFSM	Európsky finančný stabilizačný mechanizmus
EHP	Európsky hospodársky priestor
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EMN	Európska migračná sieť
ENIAC	Spoločné výskumné programy pre nanotelektroniku
ENISA	Európska agentúra pre bezpečnosť sietí a informácií
ENP	Európska susedská politika
ENPI	Program cezhraničnej spolupráce
EPZF	Európsky poľnohospodársky záručný fond
EPZUF	Európsky poľnohospodársky záručný a usmerňovací fond
ES	Európske Spoločenstvo
ESA	Európsky systém národných a regionálnych účtov v Európskej únii
ESC	Európske spotrebiteľské centrá
ESCB	Európsky systém centrálnych bánk
ESF	Európsky sociálny fond
ESFRI	Cestovná mapa Európskeho strategického fóra pre výskumné infraštruktúry
ESM	Európsky mechanizmus pre stabilitu
ESRF	Európske centrum pre synchrotrónové žiarenia (The European Synchrotron Radiation Facility)
ESVČ	Európska služba pre vonkajšiu činnosť
ETC	Európska divadelná konvencia

ETRS	Spravodajský systém obchodovania s emisiami (Emission trading reporting system)
EU ETS	Spoločenstvo na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov
EÚ	Európska únia
EUBAM	Misie Európskej únie pre pomoc na hraniciach Moldavska a Ukrajiny (European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine)
EUFOR	Ozbrojené sily Európskej Únie Althea (European Union Force Althea)
EULEX	Misia Európskej únie na podporu právneho štátu v Kosove (The European Union Rule of Law Mission in Kosovo)
EUMM	Pozorovateľská misia Európskej únie (The European Union Monitoring Mission)
EUPOL	Policajná misia Európskej únie v Afganistane (European Union Police Mission in Afghanistan)
EURAMET	Európska asociácia národných metrologických inštitútov
EUREMA	Projekt relokácie osôb s medzinárodnou ochranou
EURES	Európske služby zamestnanosti (European Employment Services)
Eurocontrol	Európska organizácia pre bezpečnosť leteckej premávky
Europol	Európsky policajný úrad
EUROSTARSS	Spoločné výskumné programy pre malé a stredné podniky
EWRS	Systém pre rýchlu odozvu na ohrozenia verejného zdravia (Early Warning Response System)
FAB	Funkčné bloky vzdušného priestoru
FAIR	Zariadenie pre antiprotónový a iónový výskum (Facility for Antiproton and Ion Research)
FNM SR	Fond národného majetku Slovenskej Republiky
FRONTEX	Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov EÚ
FWA	Lokálne siete určené na poskytovanie širokopásmového internetu
HCS	Výbor pre zdravotnú bezpečnosť (Health Security Committee)
HDP	Hrubý domáci produkt
HMÚ	Hospodárska a menová únia
IASAI	Medzinárodná asociácia najvyšších správnych súdov
ICAO	Medzinárodná organizácia civilného letectva

ICET	Inovatívne koncepcie a novo vznikajúce technológie (Innovative Concepts and Emerging Technologies)
IDABC	Riešenie interoperability pre európske orgány verejnej správy, neskôr ISA
IFRS	Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IMI	Informačný systém pre vnútorný trh
IMO	Medzinárodná námorná organizácia
IPA	Medzinárodná policajná asociácia (International Police Association)
IS EQUAL	Iniciatíva Spoločenstva EQUAL
IS MIGRA	Projekt na vybudovanie informačného systému migrácia a medzinárodná ochrana
ISPA	Nástroj predvstupových štrukturálnych politík (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)
JE	Jadrová elektrárň
JHA	Spravodlivosť a vnútro (Justice and Home Affairs)
KEÚ PZ	Kriminalistický a expertízny ústav Policajného zboru
KF	Kohézny fond
KIC	Znalostné a inovačné spoločenstvá
KP	Kjótsky protokol
LRIT	Európske centrum údajov pre identifikáciu a sledovanie plavidiel na veľké vzdialenosti
MDGs	Miléniové rozvojové ciele
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej Republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej Republiky
MIGRA	Informačný systém migrácie a medzinárodnej ochrany, spoločná databáza ÚHCP P PZ a MÚ MV SR
MLC	Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o práci na mori
MOP	Medzinárodná organizácia práce
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej Republiky
MRK	Marginalizované rómske komunity
MSP	Malé a stredné podniky
MV SR	Ministerstvo Vnútra Slovenskej Republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej Republiky
MZV SR	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej Republiky

MZVa EZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej Republiky
NAIADES	Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu
NBS	Národná Banka Slovenska
NBÚ	Národný bezpečnostný úrad
NCP	Kancelária národných kontaktných bodov
NITT	Systémy a aktivity na podporu transferu technológií
NK o EÚ	Národný konvent o EÚ
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
NPR	Národný program reforiem
NTFS	Národná tabuľka frekvenčného spektra
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
ODA	Oficiálna rozvojová pomoc
ODA/HND	Oficiálna rozvojová pomoc na hrubý národný dôchodok
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OECD/DAC	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj / Výbor pre rozvojovú pomoc
OLAF	Európsky úrad pre boj proti podvodom
OP	Operačný program
OP IZ	Operačný program Ľudské zdroje
OP ZaSI	Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
OPIS	Operačný program Informatizácia spoločnosti
OPZ	Operačný program zdravotníctvo
OSN/UNEP	Program Spojených národov pre životné prostredie
OZE	Obnoviteľné zdroje energie
PCŽV	Program celoživotného vzdelávania
PECA	Protokoly k európskym dohodám (Protocols to the Europe Agreements)
PF	Prechodný fond
PHARE	Program podpory hospodárskych a politických zmien
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRACE	Partnerstvo pre modernú výpočtovú techniku v Európe (Partnership for Advanced Computing in Europe)
PMÚ SR	Protimonopolný úrad SR

RAPEX	Spoločenstva pre rýchlu výmenu informácií o nebezpečných výrobkoch medzi členskými štátmi EÚ, štátmi Európskeho hospodárskeho priestoru a Európskou komisiou.
RAS BICHAT	Systém rýchleho varovania na biologické ohrozenia
RAS CHEM	Systém rýchleho varovania na chemické ohrozenia
RAY	Výskumná analýza a sledovanie programu Mládež v akcii (Research-based analysis and monitoring of the Youth in Action Programme)
RFID	Rádiofrekvenčná identifikácia
RIS	Riečne informačné služby
RIS3 SK	„Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu“
SAD	Slovenská autobusová doprava
SAPARD	Plán rozvoja poľnohospodárstva a vidieka Slovenskej republiky
SAPS	Výmera poľnohospodárskej pôdy, na ktorú boli priame platby
SBOP	Spoločná bezpečnostná a obranná politika EÚ
SEPA	Jednotná oblasť platieb v eurách (Single Euro Payments Area)
SES	Jednotný európsky vzdušný priestor
SESAR	Celoeurópska bezpečnostná vojenská letová prevádzka (Single European Sky Air Traffic Management Research Programme)
SGP	Pakt stability a rastu (Stability Growth Pact)
SIRENE	Žiadosť o doplňujúce informácie k národným záznamom (Supplementary Information Request at the National Entry)
SIS	Schengenský informačný systém
SND	Slovenské národné divadlo
SNR	Slovenská národná rada
SOLVIT	Efektívne riešenie problémov v Európe
SOP LZ	Sektorový operačný program Ľudské zdroje
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SPRH	Spoločná politika rybného hospodárstva
SR	Slovenská Republika
STN	Slovenské technické normy
SZBP	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ
ŠF	Štrukturálne fondy
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky

TEN-E	Program rozvoja transeurópskych energetických sietí
TEN-T	Trasovanie transeurópskych dopravných sietí
TÚ SR	Telekomunikačný úrad SR
ÚHCP P PZ	Úrad hraničnej a cudzineckej polície prezídia policajného zboru
USA	Spojené štáty americké
V4	Vyšehradská skupina
VFR	Viacročný finančný rámec
VK	Výdavková kapitola
VK4	Programy predvstupovej pomoci
XFEL	Európsky röntgenový laser s voľnými elektrónmi (European X-ray free electron laser)
Z. z.	Zbierka zákonov
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska